

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, РЕЛІГІЙ ТА ТУРИЗМУ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПРОСТОРИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Матеріали науково-практичної конференції,
присвяченої 80-річчю Хмельницької обласної
бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка
(28-29 листопада 2017 р.)

Хмельницький
2017

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, РЕЛІГІЙ ТА ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Формування національно-патріотичної свідомості дітей в бібліотечному просторі Хмельниччини

*Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю
Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка
(28-29 листопада 2017 р.)*

Хмельницький
2017

Формування національно-патріотичної свідомості дітей в бібліотечному просторі Хмельниччини : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка (28-29 листопада 2017 р.) / Управління культури, національностей, релігій та туризму Хмельницької обласної державної адміністрації ; Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г.Шевченка. – Хмельницький, 2017. – 173 с.

До збірника ввійшли виступи учасників науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка. На конференції розглядалися питання формування національно-патріотичної свідомості читачів у бібліотеках для дітей, нові формати бібліотечної практики, інноваційні підходи та соціальне партнерство в патріотичному вихованні підростаючого покоління.

Редакційна колегія: Черноус В.Ю., Захаренко А.М.,
Марчук Л.В.

Комп'ютерна верстка: Богданова О.Г., Марчук Л.В.

Шановні учасники
науково-практичної конференції
“Формування національно-патріотичної свідомості дітей
в бібліотечному просторі Хмельниччини”!

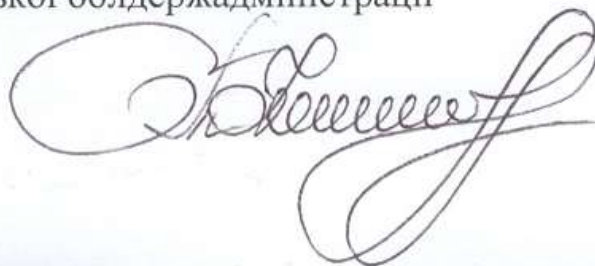
На сучасному етапі бібліотеки залишаються центрами духовного, культурного та пізнавального розвитку. Зберігаючи традиції та використовуючи інновації, вони займають чільне місце у формуванні особистості та її світогляду.

Найважливішим пріоритетом бібліотек сьогодні є національно-патріотичне виховання, формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, нації.

Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г.Шевченка, на базі якої проходить науково-практична конференція, є однією із найпотужніших бібліотек області. Відмінною рисою бібліотеки є національно-патріотичне виховання дітей. Участь читачів у флешмобах, акціях, фото-проектах, історичних квестах виховує майбутнього громадянина та свідомого українця.

Шановні учасники конференції, бажаю вам плідної праці, творчої наснаги, нових креативних ідей та звершень задля майбутнього нашого юного покоління.

Начальник управління культури,
національностей, релігій та туризму
Хмельницької облдержадміністрації

Трунова І.М.

Гордієнко А.І.

генеральний директор Національної
бібліотеки України для дітей,
заслужений працівник культури України

Національно-патріотичне виховання – невід’ємна складова діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей

Ми маємо чимало історичних прикладів для усвідомлення того, що без національно-патріотичного виховання підрастаючого покоління неможливо зберегти державу і націю, і саме воно, певним чином, є основою сталого розвитку суспільства, яке прагне функціонувати на засадах гуманізму, соціальної справедливості та свободи [1; с. 5]. Причин, що спонукають акцентувати особливу увагу нашого суспільства на національно-патріотичній свідомості українців, чимало. Але основні з них це, звичайно, драматичні події, що відбуваються на Сході країни та усвідомлення їх витоків, одним з яких є відсутність свого часу якісного національно-патріотичного виховання на територіях, що межують з кордоном Росії. Власне ця причина стала складовою рушійного механізму, що спонукав громадян приділити більше уваги своїй національній ідентифікації.

Протягом останніх десятиліть державою було розроблено низку концепцій, що мали сприяти підвищенню рівня національного самоусвідомлення та спрямувати виховання юних громадян у патріотичному векторі. Це Концепція національної системи виховання (1996 р.), Концепція національно-патріотичного виховання (2009 р.), Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012 р) та Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр. Але жодна з цих концепцій не стала рушійною силою для зміни напрямів виховання на державному рівні. Навіть більше, визначення патріотизму через призму національного сприйняття й спрямування саме національно-патріотичного виховання молоді відбувалося вкрай повільно. Зумовлено це складним перехідним періодом ставлення до нашої власної національної самобутності, до

“націоналізації” виховних процесів, до усвідомлення такої складової патріотизму як “націоналізм” – адже довгий час, знову таки, не без впливу відлуння радянської ідеології, це поняття сприймалося переважно у негативному розумінні [2].

Національно-патріотичне виховання нині – це, насамперед, повернення до пласту традицій і культури нації, до кращих прикладів історичного минулого народу та відчуття причетності до створення історії свого народу, відродження національної ідентичності та укріплення її позицій сьогодні та на майбутнє. Мета національно-патріотичного виховання постає сьогодні не тільки у сприянні самоідентифікації підростаючого покоління як українського народу, але й у прищепленні дітям змалку прагнень жити в Україні та будувати її оновлену, дотримуючись Конституції України. Таке виховання є орієнтованим на формування свідомого громадянина України, людини з високими особистісними якостями та чітким національним світоглядом, про що зазначено і в “Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді” від 16 червня 2015 року, затвердженій Міністерством освіти та науки України і в “Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки”.

Патріотичне виховання, формування особистості на засадах гуманізму завжди були невід’ємною частиною діяльності бібліотек для дітей нарівні з основною функцією залучення дітей до читання і за радянських часів, і за набуття Україною Незалежності. Але час вносить свої корективи, і виникає необхідність у постійному оновленні підходів до патріотичного виховання та відповідності вимогам та викликам суспільного життя. Так, деякі формальні поняття набувають, на жаль, дуже живого змісту. Мирне небо тепер стало одним із реально головних бажань для багатьох громадян, а відчути себе українцем – щирою необхідністю. А саме національно-патріотичне виховання успішно втрачає ознаки насаджуваності, стає природнім, безпосереднім і знаходить щирий відгук у дитячій свідомості.

Чимало заходів спеціалізованих бібліотеках для дітей в усіх

куточках нашої країни присвячені саме національно-патріотичному вихованню. Це і масштабні регіональні та обласні проекти, акції і конкурси, заходи, що проводяться спеціалізованими бібліотеками для дітей у невеликих містах та селах: засідання за круглим столом “Бібліопрофі” на тему “Роль і місце дитячої бібліотеки у патріотичному вихованні та формуванні національної свідомості у дітей молодшого віку” (Чернігівська ОБД), соціальні проекти “Зробімо крок назустріч миру” і “Татова книжка” (Харківська ОБД), обласний інтелектуальний турнір “Ігри патріотів Херсонщини” (Херсонська ОБД ім. Дніпрової Чайки), патріотичні проекти “Україна – це ти, Україна – це я” (Хмельницька ОБД ім. Т.Г.Шевченка), “В основі мужності завжди лежить любов” (Полтавська ОБД ім. Панаса Мирного), програма з питань національно-патріотичного виховання “Це моя Україна, це моя Батьківщина” (Житомирська ОБД), скайп-конференція “Патріотами не народжуються, ними стають” (Сумська ОБД) та ін. До таких заходів залучаються ветерани АТО, краєзнавці, майстри народної творчості та шановані люди різних галузей, які своїм прикладом надихають дітей любити своє, українське.

Особливою категорією у контексті національно-патріотичного виховання є діти внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Вони вимагають підвищеної уваги, адже зміні місця проживання багатьох з них передували дуже непрості часи, а кожна дитина – то своя історія, іноді вона доволі драматична. Для того, щоб діти швидше адаптувалися та відчували себе комфортно, працівники дитячих бібліотек з особливою делікатністю залучають їх до участі у масових заходах та спільних проектах. Так, у 2016 році БО “Благодійний фонд розвитку Національної бібліотеки України для дітей” брала участь у конкурсі грантів для неприбуткових організацій у рамках проекту “Нова оселя: інтеграція та психосоціальна підтримка дітей ВПО в м. Києві та Одеській області”, який реалізується Міжнародною громадською організацією “Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров’я” за фінансової підтримки Європейського Союзу, і стала одним із переможців конкурсу. Це дало можливість відкрити у

Національній бібліотеці України для дітей Центр творчої та психологічної реабілітації дітей із числа внутрішньо переміщених осіб “Крок до майбутнього”. Саме шляхом пошуку спільних інтересів, вивчення народознавства, культури українського народу діти ВПО починають глибше відчувати, що знання про рідний народ – це пізнання себе, свого роду, культури та історії, усвідомлення нерозривної єдності з минулими поколіннями. І дитина, яка вивчає історію, культуру, звичаї свого народу, у майбутньому з більшою ймовірністю буде ділитися своїми здібностями і талантами, працюючи на благо своєї країни [3].

Ще одним яскравим прикладом “невимушеного”, але дієвого національно-патріотичного виховання є проект Національної бібліотеки України для дітей “Слухай Своє”. Цей проект започатковано для тих, хто цінує рідну музику, проект, який робить доступними сучасних українських музикантів та надає реальну можливість підліткам почути виступи улюблених гуртів на сцені бібліотеки. І в кожного бажаючого є змога стати учасником та автором проекту, запросивши улюблений гурт. Менше ніж за рік на сцені бібліотеки виступили такі талановиті молоді виконавці та гурти: Євген Грабовський (м. Київ); Тимофій Ведерник, гурт “Артіш” (м. Київ); Віктор Усов, гурт “DAGAZ” (м. Київ); Костянтин Гордейчук, гурт “Моноліт” (м. Шостка); Ігор Грохоцький (м. Київ); Вікторія Падалко (м. Київ); Лена Іванова гурт “Lena Ivanova” (м. Чернігів); Олександр Коломієць “Косандр” (м. Чернігів); Софія Заїкіна (м. Київ); Володимир Хоменко (м. Макарів); поп-рок гурт “ТамДеМи” (м. Київ).

Окремо хочемо відзначити пілотний дитячий літературний конкурс Національної бібліотеки України для дітей “Творчі канікули”, метою та завданнями якого крім створення умов для реалізації творчих здібностей і талантів є формування у дітей та підлітків патріотичних почуттів – поваги до рідної природи, краю, Батьківщини; прищеплення любові до рідної мови; самоідентифікація дитини як невід’ємної частини українського суспільства; розвиток інтелектуального потенціалу України; пошук дієвих та гармонійних форм національно-патріотичного виховання та залучення широкого загалу дітей та підлітків до активної участі

в культурному житті країни. У конкурсі взяли участь близько 3 тис. дітей з усіх куточків України, 263 роботи було надіслано на розгляд головного журі. Переважна кількість дуже щирих і безпосередніх робіт пронизані почуттям гордості за себе як за українців, переживань за країну та сподівань і мрій про мирне щасливе майбутнє України. Такі творчі конкурси дають віру в те, що майбутнє покоління буде кращим, а наша робота з виховання свідомих громадян України хоча й не завжди помітна, але вкрай необхідна та важлива.

Список використаних джерел:

1. Патріотичне виховання у шкільних бібліотеках: методи та підходи [Електронний ресурс] : метод. рек. / [авт.: І. І. Хемчян, Л. М. Бондар, Т. В. Добко, А. І. Рубан ; наук. ред.: Л. Д. Березівська, Т. В. Добко] ; НАПН України, Держ. наук.- пед. б - ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : [б. в.], 2017. – 103 с. – (На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек; Вип. 16). – Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/09/patriotic_education_method_recommend_2017.pdf
2. Гордієнко А. Роль і значення Національної бібліотеки України для дітей у бібліотечній системі держави: 50 років на бібліотечній мапі / А. Гордієнко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Заради дитини працюємо і творимо!" / Нац. б-ка України для дітей. - Київ, 2017. - С. 5-14. – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/mbm/Book/Show/185>
3. Україна. Міністерство освіти і науки. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 // Історія України (Шкільний світ). - 2015. - № 16. - С. 7-14.

Черноус В.Ю.
директор Хмельницької обласної
бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка,
заслужений працівник культури України

**З дитинства, з родини, з рідного краю:
виховуємо патріотів у бібліотеці**

Патріот, громадянин, українець. Ці поняття нерозривно пов'язані. Все в людині формується з дитинства і особливо національна свідомість. Українська казка, мамина колискова, українська книга, українська мова. Цей ряд можна продовжувати і, зрозуміло, що формують дитину батьки, дитячий садок, школа. А бібліотека впливає на формування кожного із них через популяризацію української книги та української історії.

Коля оглянути 80-річну історію нашої обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка, то можна сміливо сказати, що саме національно-патріотичне виховання було і є головною складовою діяльності. Відродження народних традицій, популяризація історичних знань про Україну, відкриття нових незаслужено забутих імен в історії української літератури – такими були 90-і роки в нашій бібліотеці. Читацьке об'єднання “Соняшник” або як його на початку назвали “Мала академія наук” сприяло саме ознайомленню дітей з окремими традиціями. Було започатковано свято Матері, свято Андрія, Великодні свята, які донесли до читачів окремі елементи та ритуальні дійства. А свято Андрія до цих пір є улюбленим святом підлітків і вони із задоволенням “їдуть калиту кусати”.

Запровадження різноманітних форм: літературно-мистецьких свят, краєзнавчо-етнографічних експедицій, обласних конкурсів допомагало вивченню духовних витоків нашого краю.

Робота клубу “Подільські джерела” була націлена на вивчення історії рідного краю, його культури і традицій. На засідання запрошувались відомі подільські письменники, працівники обласного краєзнавчого музею та історико-архітектурного

заповідника “Межибіж”. Таємниці подільської вишивки, історичні події Пилявецької битви вже тоді стали предметом для обговорення та вивчення. Свято козацької слави в Пиляві, учасниками якого стали і працівники бібліотеки, знайшло відображення в книзі “З козацької скрині”, де зібрано легенди, перекази, історичні пісні, спогади учасників свята. Ось на таких традиціях виховувалось не одне покоління читачів бібліотеки.

У 1989 р. бібліотеці присвоюється ім'я великого поета Т.Г.Шевченка. У 1990 р. вона стає ініціатором проведення щорічного обласного літературно-мистецького свята “Іду з дитинства до Тараса”. Учасниками стали багато читачів сільських та районних бібліотек для дітей. В рамках свята у різні роки вони зустрічались з відомими подільськими письменниками М.Магерою, М.Федунцем, В.Горбатюком, Н.Шмуріковою, Л.Савчук та ін.

У 2004 р. бібліотека стає лауреатом обласної премії імені Т.Г.Шевченка, що є великим визнанням вкладу колективу в популяризацію творчості великого Кобзаря. Пізніше на сайті бібліотеки з'явилась електронна Шевченкіана, якою користуються не тільки діти, а й всі шевченкознавці України.

У 2000 р. на Хмельниччині проводилось міжнародне літературно-мистецьке свято “В сім'ї вольній, новій” і бібліотека приймала гостей, серед яких були відомі письменники І.Драч, В.Забаштанський, І.Жиленко, Д.Білоус та інші.

Зараз бібліотека є учасником багатьох шевченківських свят і читацьких скайп-марафонів. І ми бачимо, що діти і підлітки із задоволенням читають Кобзаря і тим самим вчаться любити мову, любити Україну, поважати свою історію.

Адже саме патріотам притаманне відчуття самоповаги та відданості. Особлива сторінка збереження історичної пам'яті – це Велика Вітчизняна війна або як її зараз прийнято називати Друга світова війна. Скільки різноманітних розповідей, цікавих зустрічей з ветеранами проведено. Створено відео та буктрейлери за книгами подільських письменників В.Кравчука та П.Карася, які розповідають про юних героїв Поділля та Проскурівське

підпілля. Але найзворушливішими є обласна Книга пам'яті “Війні немає забуття” та проект “Мій дідусь – Герой”, в яких діти зібрали багато історій про своїх родичів. Це – збереження пам'яті для багатьох майбутніх поколінь.

Найбільший сплеск патріотизму нашого народу припав також на 2013 рік, коли Україні знову довелося захищати свою Незалежність. І в цьому проявили свої патріотичні почуття наші читачі та колектив бібліотеки: збір книг та коштів для воїнів АТО та поранених військового госпіталю, малюнки та листівки читачів, благодійні акції. Зустрічі з воїнами АТО, волонтерами “Армії SOS”, подільською мистецькою сотнею і її головним натхненником О.Радущинською сприяє головному – розумінню, що всі ми – і діти, і дорослі повинні через справи свої залишити у спадок національні цінності: рідну мову, національну культуру, пам'ять родоводу та незалежність.

Національно-патріотичне виховання в бібліотеці проходить через різноманітні заходи та організацію наочної популяризації книги. Це і експозиція “Буду я навчатись мови”, де представлені світочі українського слова: Т.Г.Шевченко, Л.Українка, М.Рильський, Н.Забіла та їх знамениті вислови про мову.

Бібліотеку поєднує досить тісна співпраця з обласним відділенням НСПУ. У стінах бібліотеки презентують свої книги подільські письменники. Спільно з державним заповідником “Межибіж” щорічно проводяться “Дні музею в бібліотеці” та презентація “Музею Голодомору 1932-1933 років”. Це не тільки збереження історичної пам'яті, а й виховання поваги до минулого нашого народу.

Обласна бібліотека для дітей імені Т.Г.Шевченка спільно з дитячими бібліотеками області проводять патріотичні акції, заходи до Дня Незалежності України, Дня пам'яті жертв у Другій світовій війні тощо.

Читачі бібліотеки є учасниками патріотичного проекту “Майбутнє України будемо разом”, проекту “Моя мала Батьківщина”, історичного бібліоліцею “Моя історія свята”. Ми переконані, що безпосередня участь наших читачів у заходах, проектах впливає на формування їх свідомості і в майбутньому це будуть справжні патріоти нашої держави.

Новіцька Н.С.
директор Тернопільської обласної
бібліотеки для дітей

Виховання у підростаючого покоління патріотизму засобами бібліотечного впливу

Сьогодні, як ніколи, потрібні нові підходи та нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Патріотизм як духовно-моральна цінність завжди був пріоритетним завданням функціонування держави, становлення суспільства, розвитку особистості.

Сутність поняття “патріотизм”, здавалося б, зрозуміла кожному. Це любов до Батьківщини, відданість своєму народові та гордість за його досягнення. Але міра сприйняття цієї любові та ступінь віддачі залишаються занадто різними і донині.

Формування патріотичних поглядів за радянських часів розглядалися як частина єдиної радянської спільноти. Тому і виховання дітей та молоді носило саме інтернаціонально-патріотичне забарвлення.

За часи незалежності ситуація змінилася. Ми начебто офіційно звернулися до рідного коріння, національних традицій та духовних цінностей. З набуттям незалежності в Україні поняття “патріотизм” набуло нового значення, а от все, що прямо чи побічно мало відношення до поняття “націоналізм”, усе ще сприймалося як щось занадто радикальне.

Протягом останніх десятиліть державою було розроблено низку концепцій, що мали сприяти підвищенню рівня національного самоусвідомлення та спрямувати виховання юних громадян у патріотичному векторі:

- Концепція національної системи виховання (1996 р.);
- Концепція національно-патріотичного виховання (2009 р.);
- Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012 р.);
- Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр.

Але жодна з цих концепцій не стала рушійною силою для зміни напрямів виховання на державному рівні. У цьому зв'язку актуальності набуває проблема виховання у підростаючого покоління патріотизму як почуття приналежності до держави, українського народу, гордості за свою країну та відповідальності за її долю. Водночас постала потреба осмислення проблеми патріотизму в умовах сучасних соціокультурних трансформацій та викликів. Події, які відбуваються в країні, змінили свідомість та громадянську позицію українців. Зараз надто вражає громадянська позиція підростаючого покоління. І цей сплеск патріотизму вже не зупинити. Діти стали свідомими українцями.

Національно-патріотичне виховання завжди було пріоритетним в роботі нашої бібліотеки.

Сьогодні я хочу зупинитися на основних документах стосовно нашої діяльності і якими ми керуємось при організації роботи з національно-патріотичного виховання.

Так, **12 червня 2015 року Президентом України П.Порошенком було підписано Указ “Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді”**, метою якого є забезпечення системної взаємодії державних органів з громадськістю у питаннях, пов'язаних із національно-патріотичним вихованням дітей та молоді на прикладах героїчної боротьби українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України; відстоювання демократичного вибору України, консолідації дій державних органів, громадських об'єднань патріотичного спрямування щодо проведення відповідної роботи в дитячому та молодіжному середовищі.

16 червня 2015 року Міністерством освіти та науки України було затверджено “Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді”, в основу якої покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації, а також наголошено на особливому значенні ознайомлення підростаючого покоління з історією героїчної боротьби українського народу за державну

незалежність, зокрема з діяльністю ОУН, УПА, дисидентського руху, студентською Революцією на граніті, Помаранчевою революцією, Революцією Гідності.

Я не буду цитувати абзаци з проекту нової концепції, ви самі можете з нею ознайомитись. Але все ж таки наведу тільки один пункт: **“Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у молоді особи готовності до захисту Вітчизни... Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитись комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім’ї, громадських організацій та об’єднань, Збройних Сил України, інших силових структур”**. Я б додала до цього переліку і заклади культури, зокрема бібліотеки.

Крім того, Міністерством освіти і науки України розроблено **Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах**, додаток до указу Президента України від 16.06. 2015 р. № 641.

13 жовтня 2015 р. вийшов Указ Президента України №580/2015 “Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки”, що визначає механізми системної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у питаннях національно-патріотичного виховання.

В умовах, що продиктовані нині нелегким часом та неоднозначними обставинами економічно-політичної ситуації в країні, бібліотеки для дітей особливу увагу повинні приділяти завданням національно-патріотичного виховання.

Складний процес національно-патріотичного виховання здійснюється в нашій бібліотеці за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей читачів-дітей. Це зокрема:

– дискусії, диспути, конференції, інтелектуальні аукціони,

ринги, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права, “жива газета”, створення книг, альманахів;
– екскурсії, свята, театр-експромт, ігри-драматизації, огляди-конкурси;
– клуби за інтересами, фестивалі, гуртки;
– бесіди, міжрольове спілкування;
– виставки дитячої творчості, книжкові виставки, тематичні стенди тощо.

Ефективність патріотичного виховання в бібліотечній діяльності значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетну роль доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Важливим виховним напрямком бібліотеки визначено громадянсько-патріотичне виховання, яке базується на формуванні першооснов національної свідомості, а саме: розуміння своєї приналежності до нації; любові, поваги до національної мови, традицій; основ фундаментальних рис національного характеру; почуття любові до України, до свого народу; пошани до видатних вітчизняних історичних діячів, історії, традицій, вболівання за майбутнє України.

Оскільки саме бібліотекарі-професіонали ненав’язливо, але переконливо, переймаючи щоденну виховну естафету від батьків, вихователів та вчителів, сприяють чіткому усвідомленню громадянської позиції користувачів-дітей через методичні напрацювання, що застосовуються у бібліотечних заходах, серед яких різноманітні творчі конкурси, родинні свята, уроки мужності та шанування героїв-земляків. Будь-яка інформація, будь який фактаж, особливо історичний, найкраще засвоюється та запам’ятовується тоді, коли його пропустити крізь власні емоції. Саме тому серед заходів воєнно-патріотичної тематики популярністю користуються ті, що допомагають учасникам творчо розкритися, виявити свій таланти художника й артиста, певною мірою пережити події та явища далекої й болісної епохи.

Патріотичне виховання здійснюється за допомогою різноманітних форм бібліотечної роботи, які приурочені до відзначення історичних, державних свят і подій в Україні. Зокрема: **Дню Незалежності, Дню Конституції, Дню Державного Прапора, Дню Соборності України, річниці подій на Майдані, Дню Гідності і Свободи.**

Велике значення для патріотичного виховання має розширення понять і знань дітей та підлітків про державну символіку України і виховання поваги до неї, усвідомлення дітьми своїх прав і обов'язків за основним законом держави – Конституцією.

До Дня Незалежності України бібліотека пропонує читачам:

- виставку-звеличення “Велична і свята моя рідна земля”;
- музично-поетичну акварель “Хай квітне щасливо моя Україна”;
- книжкові виставки “Від подиху століть до сьогодні”, “Горді століття України”;
- літературно-поетичний вернісаж “Україно, моя Україно! Я для тебе на світі живу”;
- огляд літератури “Хай завжди в віках, Україно, сяє твоя слава!”;
- інформаційну годину “Хай буде вільна Україна на всі віки, на все життя”;
- годину державності “Яскраві зорі моляться з небес за рідну матінку – серпневу Україну”;
- урок пам'яті “Безсмертна слава мужньому солдату”;
- урок державності “Допоки світить праведна зоря – шануймо Україну”;
- бесіди-діалоги “Символіка України – історичне надбання народу”, “Ми – діти вільної держави”;
- літературну годину “Ти одна і неподільна, Україно моя вільна!”;
- інформаційну годину “За Україну, за її долю, за честь і волю, за народ”;
- дитячий ранок “Україною зовем рідний край, де ми живем”;
- інформаційну годину “За Україну, за її долю, за честь і волю, за народ”;

– дитячий ранок “Україною зовем рідний край, де ми живем”.

Не менш важливе значення в діяльності бібліотеки надається і **громадянсько-патріотичному вихованню**, що ґрунтується на правовій базі, яка регулює відносини між державою та дитиною і покликана забезпечувати дітям їхні права на практиці. З цією метою проведено заходи:

- пізнавальну гру “Наші права – щасливе дитинство”;
- інтелектуальну вікторину “Ключі від форту Право”;
- гру-конкурс “Карта моєї країни”;
- Програма для молодших читачів “Ми – маленькі українці, а права вивчаємо”, до якої включаємо різноманітні заходи: лялькові вистави з улюбленими казковими героями, мандрівки відповідними сайтами, книжкові виставки, години правового виховання.

До річниці подій на Майдані та в зоні АТО було проведено: книжково-ілюстративні виставки: “Хто за свободу вийшов проти смерті, тому немає смерті на землі” із розділами: Українська святиня – Запорізька Січ, Хроніка війни. Останні події в зоні АТО, Україна – єдина країна; “Не здолати Україну” із розділами: захист України – обов’язок кожного громадянина, Стан душі – волонтер, Пам’ятаймо імена героїв, Боже, Україну збережи! Господи, помилуй нас!

А також:

- викладки літератури “Реквієм Небесній Сотні”, “Загинули не марно!”;
- книжкові виставки з портретами героїв “За чисті душі, що злетіли в небо”, “Небесна Сотня! Вічна слава героям”;
- викладка газетно-ілюстративних матеріалів “Герої Небесної Сотні!” за матеріалами місцевої періодики про героїв Небесної Сотні – наших земляків. Доповнити матеріали виставок можуть рекомендаційні списки літератури “Подвиг Небесної Сотні – приклад для нащадків”, “Герої не вмирають”.

Серед масових заходів читачам було запропоновано:

- години пам’яті, вечори-зустрічі, уроки мужності та гідності: “Між життям і смертю”, “Пробудження нації”, “Герої не вмирають”, “Сердець найвища висота”, “Гідність, Воля і Перемога”,

“Вшануймо героїв Небесної Сотні”;

– дискусії “Кому потрібна ця війна?”, “Захист України — обов’язок кожного громадянина?”, “Чи достатньо одного патріотизму для захисту України?”.

Формування патріотичних почуттів у дітей неможливе без живого спілкування з очевидцями тих подій, волонтерами, які збирають і доставляють до зони АТО гуманітарну допомогу для українських військових. Отож, у бібліотеці було проведено:

– акції “Голуби миру”, “Повертайтеся живими”, “Оберіг для воїна”, Лист пораненому”;

– конкурси дитячих малюнків “Світ без війни”, “Малюнок моєму Герою”, “Єдина Україна”, “Я люблю свою Україну”;

– конкурс плакатів “Ми за мир в Україні”;

– вуличні акції “Підтримай українського солдата словом”, “Гідність. Свобода. Майбутнє”

– фото-виставка “Тобі, Україно моя, і перший мій подих, і подих останній...”;

– патріотичне інтерв’ю “Я – патріот своєї країни”;

– флеш-моби “Діти – за мир!”, “Мир очима дітей”, “Ми – українці”, “Згадаймо поіменно героїв Небесної Сотні”;

– патріотичні бесіди “Волонтери – рятівники і помічники воїнів в зоні АТО”, “Волонтер – це стан душі”.

До відзначення Дня Гідності та Свободи серед бібліотечних заходів хочеться відзначити:

– перегляди літератури “Україна – територія гідності”;

– інформхвилини “День, що змінив Україну”, “Революція Гідності: ...рік потому”;

– уроки гідності “Майдан: Революція Гідності”, [“Майдан. Україна. Шлях до свободи”](#).

Багатоаспектний за змістом і напрямками і різноманітний за формами втілення **бібліотечний проект “Маленькі патріоти великої країни”** охоплює усі вікові групи користувачів бібліотеки.

Для наймолодших – це, насамперед, рідне слово, українська книга, перші знання з історії України. Цьому сприяв цикл заходів “Читай українське”, до якого ввійшла серія віртуальних літературних портретів сучасних українських поетів і

письменників, які пишуть для дітей, голосні читання до Дня української писемності та мови, Дня слов'янської писемності і культури.

Ще одна складова нашого проекту – популяризація знань про історію Батьківщини, її захисників – оборонців з часів Київської Русі до сьогодні. В центрі уваги – українське козацтво, його традиції. Тема велика, але дуже цікава та актуальна, і розпочали її презентацією незвичайної книжково-електронної виставки “Козацька душа України”. Три розділи виставки: “Історії козацької рядки”, “Гетьмани України”, “У слові слава ожива...”. Доповнена вона відеопрезентаціями: відеокліп на сучасну пісню “Їхали козаки” (гурт “Тінь сонця”), пізнавальним відео “Хто такі козаки” – усе це допомагає дітям візуально побачити славу історію українського козацтва, дізнатися про козацькі традиції, культуру, побут. Дітям прослухати казку О.Паламарчук “Козацький рід”, познайомилися з книгою “Як стати козаком за сім днів”, а батькам, що прийдуть на свято у вишиванках разом із дітьми, прочитали історичний роман В.Малика “Таємний посол”, а дітям продемонстрували дитячий мультфільм за цим твором.

Однією з складових національно-патріотичного виховання підростаючого покоління є **краєзнавча діяльність**, про що свідчать заходи, організовані в бібліотеці:

- книжкові виставки, тематичні полиці “Національне відродження України”, “З Україною в серці”, “Єдиний скарб у тебе – рідна мова”, “Лялька-мотанка як оберіг родинного життя”, “Українська хата на добро багата”, “Скарби бабусиної скрині”, уроки народознавства “Повертаємо наш родовід”, “Вінок в обрядовості”, “Український рушник – символ праці і краси”, “Беру тебе як скарб, в пісенній вроді, з джерел, що не міліють у народі”;
- гурток з виготовлення народної іграшки “Мистецька світлиця ляльки-мотанки”;
- Дні краєзнавства, краєзнавчі мандрівки, літературні години “Мій рідний край – частинка України золота”, “Мандрівка в далеке минуле рідного краю”, “Квітує у щасті і добрі, моє ти рідне, Тернопілля!”;

- краєзнавчий вечір “Заповідна земля Тернопільщини”;
- презентації книг письменників рідного краю;
- урок народознавства “Культура української їжі”;
- краєзнавчо-пізнавальна подорож “Разом з нами ти пограй – краще знатимеш наш край”.

Патріотизм (від грецького “патріс”) – це любов до Батьківщини, відданість Вітчизні, народу. Але в умовах українських реалій, коли багато речей викликають у суспільстві негативне ставлення, виховувати справжніх патріотів дуже складно. Чи є сьогодні альтернатива патріотизму? Мабуть, ні. І якщо в суспільстві буде панувати нехтування долею рідної країни, це призведе до бездержавності і ще гіршого життя...

“Якщо буде світло в душі, буде краса в людини, Якщо є краса в людини, буде гармонія в домі, Якщо є гармонія в домі, буде порядок у нації, Якщо є порядок у нації, буде мир у світі”. Для дитячих бібліотек нашої області патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним. Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму домі, класі, школі, місті, селі, країні все мене стосується, все залежить від мене.

Лепілка О.Г.

в.о. директора Житомирської
обласної бібліотеки для дітей,
заслужений працівник культури України

Виховуємо патріотів: використання інноваційних форм роботи в національно-патріотичному вихованні читачів-дітей

Складні та суворі випробування сучасної історії України в умовах військових дій на Сході України як ніколи раніше

загострили підхід до питання національно-патріотичного виховання юного покоління та змусили по-новому усвідомлювати ставлення до своєї рідної держави. Слово “патріотизм” тепер можна побачити на власні очі, тому що він набув рис конкретних дій і вчинків людей, спрямованих на підтримку захисників України та боротьбу з агресором.

І дорослі, і діти свій український етнос підтверджують державною символікою, беруть участь у волонтерському русі на допомогу воїнам АТО, пишаються і демонструють національний одяг, намагаються розмовляти та читати українською мовою.

Що можуть зробити бібліотеки для покращення національно-патріотичного виховання? Перш за все, створити особливе середовище, яке сприяє вільному спілкуванню дітей, спонукає їх до творчої діяльності. А в основі створення такого середовища лежить співробітництво і співтворчість дітей та дорослих з використанням різноманітних форм бібліотечної роботи.

Бібліотека позиціонує себе як виховний, культурно-освітній, інформаційний, дозвільний центр для дітей та підлітків не тільки постійних жителів нашої громади, а й тих, хто на період військових дій на Сході нашої держави змушені були стати переселенцями.

Ці діти наразі є сферою особливого піклування. Сьогодні саме дитяча бібліотека з її освітніми та духовними ресурсами є ідеальним місцем для духовної і моральної підтримки сучасної дитини в т. ч. дітей, які залишили своє звичне середовище, і вимушені були переселитися в інші регіони України, надаючи кожному користувачеві можливість у визначенні його особистісних перспектив у всебічному розвитку. Однією із місій дитячої бібліотеки є також зміцнення віри дітей у справедливість та у те, що їхній вклад у загальну справу є теж потрібним, а також утвердження в дитячій свідомості позитивної картини світу.

Для цього була розроблена бібліотечна програма “Квартал МироТворчості”. Наслідками реалізації цієї програми став цілий комплекс заходів, основними завданнями яких було – допомогти дітям адаптуватися в новому для них середовищі, налагодити

дружні зв'язки із дітьми, юними читачами, які проживають на звільнених територіях Сходу України, створити бібліотечний волонтерський рух, який сприяв би націоналізації та національно-патріотичному вихованню підростаючого покоління – майбутніх громадян держави Україна, використовуючи обережний підхід та приймаючи зважені рішення.

Так, в кінці 2015-на початку 2016 рр. спільно із національним центром Житомирського військового інституту ім. С. П. Корольова в бібліотеці проводився марафон читання “Міст дружби: Житомир – Краматорськ. Читаємо українською разом”, метою якого було залучення краматорських дітей до читання творів українських письменників. В рамках проведення марафону читання пройшли наступні заходи:

- брифінг-спілкування із працівниками та читачами-дітьми Краматорської центральної бібліотеки для дітей ім. О. С. Пушкіна;
- акція зі збору українських книг для дітей Краматорська;
- онлайн-зустріч “Дива на літературному фан-патіо” з дітьми Краматорської центральної бібліотеки для дітей, читачів Костянтинівської бібліотеки-філіалу для дітей та читачів нашої бібліотеки.

Під час інтерактивного спілкування діти читали вголос фрагменти улюблених творів Всеволода Нестайка, брали участь у театралізаціях, відповідали на питання вікторини “У країні сонячного добра”, створювали колажі “На подіумі – герої Нестайка”. Учасники нашої бібліотечної студії “Літературний ексклюзив” презентували свої твори на тему: “Нові пригоди тореадорів з Васюківки”. Багато цікавої інформації про екранізацію творів В. Нестайка дізнались присутні на онлайн-зустрічі від Ігоря Шурпана, викладача Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка. Відбулося також онлайн-спілкування працівників дитячої бібліотеки та дошкільних навчальних закладів міст Житомир та Краматорськ.

Підсумком такої співпраці стала передача книг, які були зібрані під час марафону читання дітям міст Краматорськ та

Костянтинівка, які доставив до них Іван Канкін, учасник бойових дій в зоні АТО, офіцер, співробітник Житомирського військового інституту ім. С. П. Корольова.

Важливими, на наш погляд, заходами з миротворчої та волонтерської діяльності були також:

- акція “Солодкий енергетик захисникам України” по збору солодоців у школах міста;

- благодійно-мистецька акція “Великодній дарунок захисникам України” (діти виготовляли Великодні дарунки – писанки, поробки з бісеру, паперу, природних матеріалів: кори, глини та ін.);

- акція “Браслет нескорених” (діти виготовляли браслети-обереги для воїнів);

- бібліотечний арт-десант у військовому госпіталі;

- патріотично-мистецька акція “За мирне небо над Україною” спільно із Лисичанською ЗОШ № 3 Попасненського району Луганської області, під час якої діти – учні Пулинської школи мистецтв Житомирської області презентували свої авторські соціально-мистецькі плакати “Діти проти війни” та спілкувалися в онлайн-режимі на цю тематику із своїми ровесниками зі Сходу України;

- форум духу “Де зростають патріоти”, присвячений пам’яті 16-річного патріота, Народного Героя України Чубенка Степана, учня Краматорської школи № 12, закатованого бойовиками ДНР.

Дізнавшись про активну роботу бібліотеки та наших читачів-дітей з питань підтримки українських воїнів під час військового конфлікту із соціальних мереж та сюжетів телевізійної програми “Рідна школа”, які створює наш активний партнер-журналіст Оксана Ковальчук, зав. редакцією підготовки художніх програм і передач для дітей та юнацтва, волонтер, військовий капелан Костянтин Тарабукін запропонував нам співпрацю у проведенні навчальних тренінгів. Тож створили в бібліотеці тренінговий центр для читачів-дітей з безпеки життєдіяльності в період воєнних дій під назвою “Твоя безпека – це твоя уважність”. Особистий досвід волонтера значно розширив грані співпраці в бібліотечній програмі “Квартал Миротворчості”.

З метою кращої адаптації дітей-переселенців, наших користувачів, до нового місця проживання та для того, щоб ознайомити їх з історичним центром міста, де багато цікавих старовинних будівель, пам'яток архітектури, для того, щоб вони полюбили Житомир і він став для них рідним, взяли участь у проекті “Бібліотека як міст культурної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місцеві громади”, який реалізувався Житомирською обласною МГО “Паритет” за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини.

У цікавій креативній формі під час мистецько-краєзнавчого диліжансу “Відкриваємо перлини рідного міста разом з бібліогідом” діти рухались від бібліотеки до музичного училища, далі – до обласної філармонії ім. С.Ріхтера, де познайомились з роботою цих закладів із застосуванням методів арт-терапії, ігрових та імпровізаційних форм. Арт-група бібліотеки, проявляючи свої акторські здібності, вдало використовувала такі новітні авторські прийоми як: “Інфо-парасолька”, “Мікрофон у дії”, “Стежина настрою” та “Диліжанс єднання”, а кожен з учасників виконував роль пасажера-мандрівника. За участь у проекті бібліотека отримала книги в кількості 20 прим. на суму 1750 грн.

Завдячуючи активній партнерській співпраці з Житомирською ГО “Асоціація науковців, бізнес-консультантів” та волонтером Корпусу Миру США в Україні Анабель Феррер з 1 червня 2016 р. за програмою “Розвиток громад” у бібліотеці для користувачів-дітей та молоді діють:

- Англо-розмовний клуб для дітей
- Школа лідерства для молоді
- Школа волонтерства для молоді
- Курс розмовної англійської мови для працівників бібліотеки
- Освітні студії (цікаве про Америку).

Тут користувачам бібліотеки надається можливість поліпшити свою розмовну англійську мову, розвивати свої лідерські здібності, вміння та навички працювати в команді однодумців реалізувати добровольчі та волонтерські прагнення, підвищити свій інтелектуальний рівень.

Важливою подією для бібліотеки стала участь у проекті “Інтеграція через діалог. Освітня та інтеграційна допомога дітям, які постраждали від збройного конфлікту на Сході України та анексії Криму”, який здійснює Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін “Нова доба” у партнерстві з громадською організацією УМНІЦ (Український методичний науково-інформаційний центр) за підтримки Європейського Союзу. Урочисте відкриття Локального центру громадської освіти в рамках проекту відбулося у березні 2016 р. під час семінару для бібліотекарів м. Житомира “Проектна діяльність та творчі акції, як основа позитивного іміджу бібліотеки”.

Розвивати свої здібності, удосконалювати свою творчість, навчатись новому, імпровізувати діти мають можливість на інтерактивних заняттях з комунікації, лідерства, економічної грамотності у Школі успіху з волонтером Оксаною Ткачук, викладачем Локального центру, керівником бібліотечної комп’ютерної студії “Pixel” (нікname—Зара Зоріна). Вона є автором відеороликів: “Мистецький вітраж зустрічей на острові патріотів” та “На платформі миротворчості” .

У Локальному центрі діє також мистецька студія “Позитив”, на заняттях якої діти під керівництвом арт-майстра Тетяни Данилевич, зав. відділом обслуговування учнів 5-9 класів навчаються створювати презентації з рухомими об’єктами та ліпити з пластиліну, виготовляти героїв казок та літературних творів. Також вони мають можливість спробувати себе у ролі журналістів, рукодільниць, кухарів, швей, народних майстрів. Під час такого творчого спілкування розробляються авторські сценарії казок та невеличких оповідань з елементами гри, в дітей знімається емоційне напруження. Відчуваючи себе у команді вільно, вони випромінюють творчі ідеї і з готовністю їх реалізують. Улюблені іграшки дівчаток, одягнені у костюми, зшиті власними руками, стають героями відеоказок та мультимедійних презентацій.

Про переваги і важливість таких інтерактивних та інноваційних форм і засобів бібліотечної роботи наголошувалось під час

спілкування з кореспондентом обласного радіо Оленою Корж в її авторських радіопрограмах “Сучасниця”, “Стежками дитинства”, “Рідні обрії”.

Завдяки творчій та креативній діяльності бібліотечного Локального центру, його найактивніших учасників Павла Шкаєва, Анастасії Донцової та координатора Данилевич Т.К. запросили взяти участь у заходах, які проводились до Дня захисту дітей 31 травня – 1 червня 2016р. у м. Києві в рамках проекту “Інтеграція через діалог”. Під час цікавої програми підлітки брали участь в інтерактивній грі “Дитина в Країні Майбутнього”, стали гостями телеканалу “UA.Перший”, відвідали Музей телебачення, спілкувалися з журналістами та коментаторами. Заключним акордом зустрічі стали акція “Парасолька над дитиною” та флешмоб з парасолькою, які підтвердили, що діти потребують захисту і піклування про них.

Нещодавно, 15-19 серпня 2016 р., в рамках проекту “Інтеграція через діалог” найактивніша учасниця бібліотечного Локального центру з координатором проекту були запрошені до міста Львова для участі в роботі Літньої академії. Для найактивніших членів подібних центрів з різних регіонів України проводились унікальні комунікаційні тренінги з питань соціальної інтеграції та миротворення. У супроводі закоханих у своє місто молодих патріотів діти відкривали для себе стародавнє місто Лева під час краєзнавчої екскурсії “Відкрий для себе Львів” та автобусної екскурсії до фортеці Тустань, водоспаду Кам’янка, Журавлиного озера. Своєрідним відкритим простором для реалізації дитячих ідей була їхня участь в артпроекті “По ту сторону дзеркала”, за допомогою якого діти, які пережили трагедію війни, у фотоколажах акумулювали власну найвразливішу для них сторінку з історії свого життя.

Проводячи своє дозвілля у Локальному центрі, діти змістовно і весело спілкуються, вчаться злагоджено працювати в команді, долучаються до творчості та імпрровізацій, почувають себе вільно та комфортно на бібліотечній території. А ми радіємо, що в нас їм нічого не загрожує, що бібліотека насправді є територією добра, милосердя і душевної гармонії для дітей різних вікових категорій нашої громади.

Тацакович І.Я.
директор Івано-Франківської
обласної бібліотеки для дітей

Складові іміджу дитячої бібліотеки

Кардинальні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві в останні роки, вимагають якісно нового розуміння ролі дитячої бібліотеки та організації її діяльності. Однією з найголовніших функцій дитячої бібліотеки в сучасному світі є забезпечення вільного доступу дітей і підлітків до інформації. Тому Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей спрямовує свою діяльність на сприяння духовному, пізнавальному, соціальному, психологічному, емоційному і фізичному розвитку дітей; сприяння освітньому процесу, розвитку творчих здібностей дітей та підтримці і розвитку дитячого і сімейного читання; інформування громади про стан і потреби дитячого читання та підтримка позитивного іміджу дитячих бібліотек; створення для кожної дитини рівних умов доступу до інформації.

Бібліотека постійно працює над підвищенням рівня бібліотечних послуг, організовуючи цікаві книжкові виставки, різноманітні масові заходи, застосовуючи комп'ютерні технології.

При бібліотеці діють такі клуби за інтересами, як “Чомусик” (1-4 класи), “Палітра” (сектор естетичного виховання), мовно-літературна студія “Натхнення”, гурток “Книга і лялька”. Важливою складовою в діяльності Івано-Франківської бібліотеки для дітей є організація та проведення різноманітних заходів для дітей та молоді. Велично та святково було проведено заходи до Різдвяних свят, до Великодніх свят, до Свята Миколая, Дня Соборності та Свободи України, до річниці Бою під Крутами, до Дня Конституції, до Дня захисника України, до річниці УПА, до Дня пам'яті жертв голодомору та політичних репресій, до Дня Збройних Сил України, до Дня рідної мови. 2016 рік згідно указу Президента оголошено Роком І.Я.Франка. У бібліотеці відбулося ряд заходів, присвячених цій події. Найбільш вагомими

були:

– спільний проект “Франкові читання” працівників обласної бібліотеки для дітей, активних читачів, учасників бібліотечних клубів та обласного телебачення “Галичина”;

– участь у науково-практичній конференції, організованій обласним краєзнавчим музеєм “Дух, що тіло рве до бою”. З доповіддю “Вшанування величі Франка: історія і сучасність” виступила методист науково-методичного відділу.

Успішно стартував проект ПОЛіС “Поліція і Громада”. Проект “Залучення громадськості до реформ”, частиною якого є програма “ПОЛіС”, має на меті вибудувати плідну співпрацю між поліцією і тими, для кого вона працює і кого захищає, зокрема, шляхом організації зустрічей представників місцевої поліції та громадськості на базі бібліотек та інших громадських платформ.

Проект виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) в партнерстві з Міністерством Внутрішніх Справ України, Міжнародною організацією з розвитку права (IDLO) за фінансової підтримки Відділу з правоохоронних питань (INL) Посольства США.

У другій половині серпня Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей взяла участь у триденному тренінгу у м. Києві за проектом ПОЛіС. В рамках цього проекту з жовтня 2016 р. по лютий 2017 р. в обласній бібліотеці для дітей було проведено ряд таких заходів із залученням громадян та місцевої поліції до діалогу, а саме: урок-гра “Молоде покоління за безпеку руху”, жива бібліотека “Душа поліцейського – розгорнута книга”, правовий театр “У країні порядку та права”, гра “Юридичний Футбол”.

У серпні цього року Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей стала учасником міжнародного освітнього проекту Technology Nation Благодійного Фонду “Брейнбаскет Фундейшн”, що має на меті зробити ІТ-галузь рушійною силою економічного зростання України за допомогою освітньої інфраструктури та сприяти у підготовці нових ІТ-фахівців.

На баланс бібліотеки передано безкоштовно 9 комп’ютерів для занять учасників освітніх курсів.

Фонд BrainBasket – некомерційна, неурядова організація, яка займається розвитком освіти в сфері [інформаційних](#) технологій в Україні. Глобальною метою Фонду є сприяння у підготовці 100000 нових ІТ-фахівців до 2020 року.

Technology Nation – безкоштовний курс з основ програмування, який дозволяє всім охочим отримати ІТ-освіту світового рівня та вивчити основи найбільш популярних мов програмування. Заняття проходять у форматі blended learning (змішане навчання), що передбачає самостійну роботу з лекційним матеріалом, який викладений онлайн і аудиторну практику під керівництвом досвідчених менторів на базі 100 бібліотек по всій Україні.

Вкрай актуальна проблема – формування у користувачів-дітей національної свідомості, громадянськості та патріотизму. Тому одним із основних завдань дитячої бібліотеки є виховання патріотичних почуттів у дітей, любові і поваги до своєї Батьківщини.

Багато заходів було присвячено святкуванню річниці Незалежності України.

Доброю традицією в обласній бібліотеці для дітей стало відзначати Міжнародний День захисту дітей. Цього разу для дітей була організована літературно-музична розминка “Ми всі родом із дитинства”, експрес-гра “Сьогодні святкує Дитинства країна”, флеш-моб “Щаслива мить дитинства”, конкурс дитячих робіт “Щоб сонцю і квітам всміхалися діти”. Всі роботи були виставлені у читальному залі 5-9 класів, читачі бібліотеки протягом місяця мали можливість переглядати роботи.

30 травня 2016 року для дітей з обмеженими фізичними можливостями відбулося свято “Добре там жити, де вміють дружити”. Для учасників свята бібліотекарі підготували літературний кругозір “Чарівний світ дитинства”.

Великий комплекс заходів щорічно проводиться до дня народження Т.Г.Шевченка: літературно-мистецьке свято “Музична мова і прозорі акварелі Шевченка”, віртуальна подорож “Безсмертна спадщина Великого Кобзаря”, розважальний конкурс “України слово – народу мудрість і Тараса заповіт”.

Щорічно березень місяць для дитячої бібліотеки, наповнюється приємними клопотами, які пов'язані з проведенням традиційного свята – Всеукраїнського тижня дитячого читання. Тиждень зустрічі з Книгою, розвиток читацької культури залишається доброю традицією, справжнім святом книги та читання.

2013 рік був особливий, тому що урочисте відкриття відбулося на базі нашої бібліотеки. Свято відбулося в приміщенні обласного академічного театру ляльок ім. М. Підгірянки під назвою “Будемо усі читати, славу книги звеличати”. До дітей Прикарпаття приїхали почесні гості з Києва, представники влади Івано-Франківської облдержадміністрації, письменники зі столиці вітали дітей, презентували й дарували свої книги. На свято також були запрошені письменники-краяни, які пишуть для дітей.

До свята було проголошено конкурс “Емблема тижня дитячого читання”, в якому активну участь брали вихованці Івано-Франківської художньої школи.

Під час проведення круглого столу “Діти і читання у сучасному світі знань: погляд на проблему”, що пройшов у читальному залі за участю письменників, видавців, бібліотекарів було порушено ряд актуальних питань.

В рамках проекту “Україна читає дітям” пройшла зустріч з дитячою поетесою, крайкою Лесею Диркавець, редактором Всеукраїнського журналу “Дзвіночок”. Відбулася презентація книг прикарпатської письменниці Віри Багірової “Казка з піснею гуляла” та “Таємниця місячного сяйва”. Віра Багірова часта гостя і друг нашої бібліотеки. Також в рамках цього проекту відбулися зустрічі з письменниками-краянами: Степаном Пушиком, Олесею Овчар, Степаном Процюком, Іваном Андрусяком, Ярославом Ярошем, Марією Гоголь, Василем Бабієм та ін.

Відбулися презентації книг “Сім'я чарівників” нашої крайки Віталії Савченко та зустріч з письменницею Євгенією Пірог. Вона авторка й куратор дитячих проектів “Додай читання”, “Тату, почитай”, “Срібна читацька книга”, спрямованих на популяризацію книги.

Проекти “Срібна Книга” та “Казковий гопак” визнано Національними рекордами України.

Також проведено літературне свято “Дитина читає – Україна процвітає”, конкурсно-розважальну програму “Фея книжкова запрошує на гостину”, флеш-акція “Кидай пустушку – бери книжку”, рекламний мікс “Цей дивний світ – бібліотека”, поетичне плесо “Чарівний світ Ліни Костенко”.

Щороку навесні проводиться Всеукраїнський конкурс дитячого читання “Найкращий читач України”. Завітало це свято і до бібліотек нашої області, 3-й етап якого відбувся в обласній дитячій бібліотеці.

Діти-переможці 2-го районного етапу виконали тестові системи завдань з української і зарубіжної літератури, за результатами яких було проведено підсумки і визначено переможців. На завершення учасники відвідали Івано-Франківський краєзнавчий музей.

Цей конкурс, започаткований ще у 2005 році, підтримує і розвиває у дітей потяг до читання, сприяє збільшенню кількості читачів до рівня найрозвинутіших країн світу, допомагає нам разом здобувати сильну Європейську Україну.

Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей започаткувала Обласний конкурс професійної майстерності – “Кращий дитячий бібліотекар”. У ньому взяли участь бібліотекарі області, що обслуговують дітей. Учасниками стали 22 фахівці.

У вересні 2016 року відбувся круглий стіл директорів обласних бібліотек для дітей західного регіону (Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька та Львівська області) на тему: “Бібліотеки для дітей в контексті реформи”.

У жовтні 2016 року в день заснування УПА відбулася година історії “Хвилина мовчання – пекуча й гірка”. Відбувся вечір-роздум “Патріоти нашого часу. Хто вони?”, присвячений Дню захисника України. У гості завітав Тарас Деренько – колишній працівник нашої бібліотеки, воїн АТО, десантник Житомирської 95-ої аеромобільної бригади.

Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей долучилася до проекту обласної державної адміністрації “Книжкові мости єднають серця”. За час проведення благодійно-просвітницької

акції “Великдень української книги” були зібрані книги для бібліотек Сходу.

Благодійна книжкова виставка “Український простір” завітала до Івано-Франківська. Представники видавництв з міста Києва та Івано-Франківська мали чудову нагоду презентувати свої творіння в Івано-Франківській обласній бібліотеці для дітей.

Протягом двох днів – 25 та 26 листопада 2016 року – відвідувачі бібліотеки мали змогу переглянути книги, представлені на виставці. Школярі, які відвідали виставку, радо гортали книги та переглядали яскраві ілюстрації. Діти мали змогу поспілкуватися з видавцем та автором книг Вадимом Карпенком, а також отримали пам’ятні листівки з автографом письменника.

В цілому проект “Український простір” розрахований на поширення культурної присутності України на всій своїй території, з метою формування єдиного українського національного інформаційного простору, що був би стійким до зовнішніх інформаційних впливів.

25 листопада 2016 року в обласній бібліотеці для дітей в рамках проекту “Український простір” відбувся майстер-клас художника ілюстратора із Києва Олексія Карпенка “Книжкова ілюстрація”.

На майстер-клас завітали учні католицької школи 3-4 класів. Діти поринули у світ ілюстрацій. Довідалися, як саме твориться ілюстрація до книги, на що найперше звертає увагу художник, коли бере до рук твір.

Бібліотека, як науково-методичний центр з питань обслуговування дітей бібліотек області, проводила аналіз діяльності бібліотек області, соціологічні дослідження з актуальних питань розвитку бібліотек та проблем користувачів-дітей: соціологічне дослідження в рамках Всеукраїнського моніторингу дитячих бібліотек України “Найкраща книга року”, Всеукраїнське соціологічне дослідження “Читаю я і вся моя сім’я”.

З метою забезпечення результативної роботи бібліотекарів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів м. Івано-Франківська у системі “Обдарована дитина – творчий

бібліотекар” та підвищення психологічної компетентності щодо підтримки обдарованої особистості за сприяння міського центру дитячої та юнацької творчості відбувся семінар бібліотекарів на тему “Основні напрямки роботи бібліотекаря з обдарованими дітьми щодо розвитку читацьких інтересів”.

Також було проведено обласне соціологічне дослідження “Вінок слави безсмертного Каменяра – співця Підгірського краю”.

Бібліотека активно використовує новітні інформаційні технології. Бібліотека, в наявності якої є 22 комп’ютери з підключенням до Інтернет, вже має певний досвід виховання інформаційних культури у дітей та підлітків. Формування інформаційної грамотності на базі традиційних комп’ютерних засобів стало однією з головних функцій бібліотек.

Підтвердженням цього стало створення циклу індивідуальних та групових занять для користувачів “Інтернет – імперія інформації”, а також підготовка та випуск нового електронного продукту – електронні презентації.

Вже понад рік в бібліотеці працює Інтернет-клуб “Смайлик”. Члени клубу – учні 5-7 класів в ігровій формі навчаються працювати з комп’ютером, орієнтуватися в мережі Інтернет, користуватися електронною поштою, спілкуватися за допомогою комп’ютера. Члени клубу є активними учасниками різноманітних заходів, конкурсів у бібліотеці.

Вже кілька років у бібліотеці працює веб-сайт – візитівка бібліотеки. Сайт систематично оновлюється методичними матеріалами та інформацією про заходи в бібліотеці та оновлення книжковими новинками. За час існування сайт переглянули 55 тис. осіб. А це майже 50 осіб щодня.

Бібліотека як центр користування друкованою інформацією, не витісняється електронними технологіями, а в поєднанні з ними забезпечує ефективне використання інформаційних ресурсів. Це сприяє зростанню суспільної уваги і, головне, зростаючої затребуваності бібліотечних закладів у сучасних умовах.

Ефективним засобом популяризації бібліотечних ресурсів та

послуг була реклама. Навіть найкращий масовий захід не може бути успішним без добре організованої реклами.

Підтримка іміджу бібліотеки – важливий напрямок роботи. Бібліотека працювала над створенням позитивного іміджу через ЗМІ, публікації на шпальтах місцевих періодичних видань, веб-сайті Івано-Франківської бібліотеки для дітей.

Бібліотека підтримує тісні зв'язки з педагогічними колективами шкіл, гімназій, ліцеїв, інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників, центром дитячої та юнацької творчості, Івано-Франківським краєзнавчим музеєм, ляльковим театром ім. М. Підгірянки, еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, центром патріотичного виховання учнівської молоді ім. С.Бандери, обласною профспівковою організацією працівників культури.

Як справжні патріоти своєї професії, ми працюємо творчо і натхненно, вкладаючи в роботу часточку своєї душі, добро, щирість та знання, які намагаємося передати дітям. Щодня ми робимо все можливе, щоб охопити всіх наших читачів різними заходами, аби читацька життєва палітра була соковитою, яскравою і, водночас, різноманітною.

Сташко Л.С.

завідуюча науково-методичним
відділом Львівської обласної бібліотеки
для дітей

Львівська обласна бібліотека для дітей представляє Міжнародний проект “Ми – українці! Я і ти!”

Ідея проекту: Проект “Ми – українці! Я і ти!” – це можливість об'єднання українців, які мешкають у різних країнах світу, та бібліотек різних регіонів України. Проект має на меті популяризацію української класичної та сучасної літератури, історії України, її традицій та звичаїв серед українців, які живуть в інших країнах.

Партнерами у цьому проекті виступають КЗ ЛОР “Львівська обласна бібліотека для дітей” (координатор – Олена

Кремньова – провідний бібліотекар відділу інформаційних технологій та електронних ресурсів). З польської сторони ініціативу підтримали вчителі української мови Петро Табака та Мирослава Четирба–Піщак.

Учасники проекту: учні міжшкільних пунктів навчання української мови в польських містах:

- Лідзбарк–Вармінський
- Добре Місто
- Свьонтки
- Ольштин

та бібліотеки України:

- Житомирська обласна бібліотека для дітей;
- Костянтинівська Центральна міська публічна бібліотека Донецької обл.;
- Марганецька Центральна міська публічна бібліотека імені М.Островського Дніпропетровської обл.;
- сільська бібліотека с. Грем'яче Рівненської обл.;
- Сокальська районна бібліотека для дітей Львівської обл.;
- Стрийська районна бібліотека для дітей Львівської обл.;
- Тернопільська обласна бібліотека для дітей.

Основна увага у рамках проекту зосереджена на:

- популяризації української класичної та сучасної літератури, історії України, її традицій, звичаїв серед українців, які живуть за кордоном;
- забезпеченні можливості підліткам різних регіонів та країн спільно вивчати українську мову та вільно спілкуватись між собою;
- координації забезпечення та проведення заходів з використанням сучасних технологій.

Перший онлайн-урок відбувся в грудні 2015 року. З того часу онлайн-зустрічі, за допомогою програми Skype, відбуваються систематично під час проведення уроків у міжшкільних пунктах вивчення української мови у Польщі. Заняття присвячені історії, літературі, культурі України.

Відбуваються спілкування з дітьми, майстер-класи онлайн, виконання пісень, заходи, присвячені українським традиціям і звичаям, вікторини, зустрічі з письменниками, читання поезії і навіть власних віршів.

Проведені заходи:

- протягом 2014-2017 рр. було здійснено три акції “Діти дітям” – збір українською діаспорою шкільного приладдя для дітей з родин переселенців, воїнів АТО, багатодітних сімей, сиріт та неповних родин;
- Львівська обласна бібліотека для дітей тричі приймала дітей – учасників проекту, які влітку на канікулах відвідували Україну, за сприянням української релігійної громади Польщі;
- у 2016 році польські учасники проекту взяли участь в акції “Передплати газету мешканцям зони АТО”;
- під час відвідин бібліотеки проводились майстер-класи, зустрічі з воїнами АТО, літературні мандрівки тощо;
- один з воїнів – Олег Шевців був запрошений для лікування у реабілітаційний центр м. Осек, Польща;
- у 2017 р. в бібліотеці відбувся Міжнародний семінар для викладачів української мови міжшкільних пунктів вивчення української мови у Польщі.

У 2016 р. проведені масові заходи:

для середнього та старшого віку:

- “Яка чудова наша мова” – літературно-пізнавальна гра;
- “Запали Стрітенську свічку” – година духовності;
- “Читаємо твори Лесі Українки” – літературна гра;
- “Дитячі роки Т.Г. Шевченка” – літературна година;
- “Цей образ неповторний. Автопортрети Т.Г.Шевченка” – літературно-мистецька година;
- “Світ казок Івана Франка” – літературна вікторина;
- Віртуальна екскурсія містом Лева.

для молодшого віку:

- “Шевченко – дітям” – літературна година;
- “Країна Казкарія” – вікторина за українськими казками;
- “Сонячний казкар Всеволод Нестайко” – мультимедійна презентація;
- “Що не домівка, так своя підківка” – фольклорна гра.

(Подальша тематика заходів подана на сайті бібліотеки на сторінці проекту <http://lodb.org.ua/nashi-proekty/mizhnarodnyj-proekt-my-ukrayinczi.-ya-i-ty>)

Одним з досягнень проекту вважаємо долучення і спільну роботу в проекті інших бібліотек України.

**Проект відкритий для всіх бажаючих.
До проекту може долучитись будь-яка бібліотека України та українська школа будь-якої країни світу.**

Чабан К.А.

директор Хмельницької обласної
універсальної наукової бібліотеки

**Виховуємо патріотів:
з досвіду Хмельницької обласної універсальної наукової
бібліотеки**

Одним із важливих напрямів діяльності публічних бібліотек Хмельниччини є національно-патріотичне виховання громадян, яке реалізується комплексом наочних, соціокультурних, друкованих та інших форм діяльності. Практика роботи Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки дає можливість проаналізувати цей комплекс та його складові.

Основою діяльності бібліотеки є фонди документів, які дозволяють у повному обсязі реагувати на запити користувачів та культурну політику держави.

Про зростаючий попит на бібліотечні документи українською мовою свідчать дані статистичної звітності. Щорічно послугами бібліотеки користуються близько 36 тисяч користувачів. Якщо у 2015 р. в загальному обсязі документовидач 703,56 тисяч прим. частка україномовних видань склала 456,71 тис. прим., або 64%, то у 2016 р. серед виданих користувачам 704,52 тисяч примірників видань частка україномовних становила 474,15 тис. прим., або 67%. Такий попит визначає відповідну політику комплектування та

пріоритети. Зокрема, серед нових надходжень, які поповнили бібліотечний фонд, документи українською мовою становили у 2015 році 68,6% та 71,5% у 2016 р.

Свідому громадську позицію проявили публічні бібліотеки Хмельниччини участю у Всеукраїнській акції “Бібліотека українського воїна”. У 2016 році близько 700 бібліотек Хмельниччини зібрали та передали до військових частин, у тому числі в зоні АТО, 1143 примірники книг, передплатили 25 назв газет. У цій роботі бібліотеки згуртували та об’єднали зусилля 247 користувачів, волонтерів, патріотично налаштованих мешканців міст і сіл. Ініціатива по забезпеченню книгами військових, їх патріотичному вихованню виходила від Міністерства культури України, координацію робіт здійснювали Національна та обласні універсальні наукові бібліотеки, у тому числі й Хмельницька ОУНБ.

Просвітницька та соціокультурна діяльність бібліотеки з питань патріотичного виховання громадян щороку збагачується новими формами та якістю, зростає й відвідуваність заходів, яка становить п’яту частину від усіх відвідувань бібліотеки.

Формуванню національної гідності, причетності до героїчного минулого сприяє проведення заходів з нагоди відзначення державних свят: Днів Соборності, Конституції, Незалежності України. На книжкових виставках, уроках державності, круглих столах, літературних святах у бібліотеці представляють історію боротьби народу України за волю і самостійність, творення її символів, діяльність видатних особистостей держави та краю, досягнення за роки незалежності.

Виставка-присвята Хмельницької ОУНБ, приурочена Дню Незалежності України, так і називалась “25-річчю Незалежності — 25 бібліотечних послуг” та інформувала відвідувачів Майдану обласного центру про послуги і кращі книги для громади краю. Напередодні свята на емоційному піднесенні відбулись вуличні акції працівників бібліотеки у міському парку ім. Т.Г. Шевченка, серед яких майстер-класи, флеш-моби, конкурс дитячих малюнків та виставка-панорама.

“Декларація єдиної нації” — так називався історичний урок та виставка бібліотеки з нагоди проголошення Декларації про державний суверенітет України, а виставка-хроніка з нагоди 100-річчя прийняття Другого універсалу Центральної Ради інформувала про становлення правового статусу держави та її домовленості з Росією у 1917 році. Як і в ті далекі роки, врегулювання взаємовідносин з державою-агресором залишається актуальним.

Значна увага приділяється в науковій бібліотеці інформуванню про героїчні і трагічні сторінки в історії держави, вшануванню пам'яті полеглих під час визвольних воєн, Євромайдану, АТО, що згуртовує та консолідує націю у єдиному пориві свободи, ненависті до поневолювачів та гордості за визволителів. Героям Небесної сотні та воїнам, які загинули у зоні проведення АТО присвячені численні поетичні та прозові твори письменників, якими за останній час поповнилась бібліотеки області. Серед кращих книг року за підсумками обласного опитування хмельничани назвали високопатріотичні твори місцевих письменників Петра Карася “Жито і калина”, Станіслави Старостіної “Увійшли в безсмертя...: книга пам'яті Героїв Небесної Сотні та воїнів АТО Хмельниччини” та довідник “Символіка Хмельницької області” Валерія Напиткіна і Костянтина Богатова. Дослідження Хмельницької ОУНБ, проведене у 2017 році, охопило 1138 респондентів-користувачів та працівників 23 публічних бібліотек.

Низку патріотичних заходів організовано бібліотекою з нагоди Днів Гідності і Свободи, пам'яті Героїв Крут, трагедії Голодоморів. За участю ветеранів Другої світової війни, учасників бойових дій в Афганістані, членів АТО, студентів Національної академії Державної прикордонної служби України відбулись вечір вшанування визволителів з нагоди 73-ї річниці вигнання нацистських окупантів з території України “Цей день в серцях нащадків буде жити”, презентація виставки фоторобіт Олексія Фурмана “Життя після поранення”, героїко-патріотичні читання “Дух козацтва – український дух” з нагоди свят Покрови, українського козацтва, створення УПА та захисника Вітчизни. Мистецьку палітру заходів доповнила виставка військово-

польового арту “Вівтар мужності” самодіяльного художника, вчителя з Житомира Володимира Кравчука. Створити серію робіт його спонукало пережите горе, втрата учня, колишнього “кіборга”, який доблесно захищав Донецький аеропорт. Експозиція, що презентована в стінах бібліотеки, не залишала байдужих ні молодих, ані літніх, а звернуті з картин лики святих ніби промовляли до живих бути гідними продовжувачами та пам’ятати про полеглих.

З любов’ю до рідного слова, прищепленню поваги до художньої літератури проходять заходи з нагоди відзначення Всеукраїнського дня писемності та мови, міжнародного дня рідної мови, відзначення ювілеїв українських письменників-класиків, сучасних авторів. Щороку у березневі дні бібліотеки гуртуються навколо постаті Тараса Шевченка. 2016 рік пройшов під егідою відзначення 160-річчя І. Франка.

У 2017 р. проведено круглі столи, літературні вечори з нагоди ювілейних роковин творця першої слов’янської абетки Мелетія Смотрицького, представника розстріляного відродження Євгена Маланюка, уродженця Кам’янця-Подільського, члена спілки письменників України Петра Цибульського, письменника і громадського діяча Володимира Яворівського, освітян Івана Огієнка, Петра Могили, народного месника Устима Кармелюка та інших.

Для акцентування уваги громадськості на маловідомих чи призабутих сторінках історії краю Хмельницька ОУНБ уклала і видала ряд видань, до підготовки яких долучилися науковці, краєзнавці, освітяни, серед них: біобібліографічні покажчики «“сторія великого життя” (до 135-річчя І. Огієнка), “Під покровом святої Ольги” (до 80-річчя Петра Савчука), “З етюдника душі. Валерію Франчуку – 65”, “Друга світова війна у творчості літераторів Хмельниччини”, “Лауреати обласних премій Хмельниччини”, “Подільська Шевченкіана”, довідково-бібліографічне видання “Герої України: Хмельницька область”.

Популяризації творчості місцевих науковців, літераторів та істориків, релігійних діячів, членів міської та обласної організацій Національної спілки краєзнавців України сприяє діяльність при

бібліотеці клубу “Краєзнавець”. На засіданнях презентують нові видання, обговорюють поточні та проблемні питання, відзначають ювілейні та знаменні дати.

Тісна співпраця єднує бібліотеку та обласне відділення Всеукраїнської творчої спілки “Конгрес літераторів України”. За участю спілчан бібліотека щорічно укладає, видає та представляє на веб-сайті бібліотеки “Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини”, віртуальні довідки, краєзнавчі уроки.

Робота клубу внутрішньо переміщених осіб з АТО і Криму “Разом” у бібліотеці спрямована на адаптацію та інтеграцію родин з дітьми і підлітками в рідне українське суспільство, їх швидку адаптацію в україномовне середовище із використанням української мови, виховання поваги до української культури і мистецтва. Саме тому бібліотека виступає ініціатором зустрічей членів клубу з психологами, літературознавцями, митцями Хмельниччини.

Кіноклуб медіапросвіти з прав людини Docudaus UA реілазується в бібліотеці від участі у проекті “Кіноклуб Docudaus UA в бібліотеці”. За участю фахівців-юристів працівники бібліотеки організовують перегляди та обговорення документальних фільмів Міжнародного кінофестивалю. Стрічка “Крим SOS” режисера Сергія Лисенка із серії “Енциклопедія Майдану” акцентувала увагу на роботі кримських активістів на гуманітарній, правовій та психологічній підтримці жителів окупованого Криму та боротьбі за повернення до складу України. В обговоренні глядачі висловлювали власну думку, ділились враженнями про такі цінності, як свобода, співчуття, відповідальність за долю країни, виховання солідарності з небайдужими до долі країни. А ще важливим було продемонструвати участь звичайних громадян у долі країни, внесок кожного у розбудову українського суспільства. Актуальними були обговорення у бібліотечній аудиторії фільму “Мова” про мовні проблеми на Сході країни, погляди на проблему двомовності та згубні наслідки русифікації.

Досвід патріотичного виховання користувачів Хмельницька ОУНБ популяризує на сторінках бібліотечного веб-сайту, у

соціальних мережах Фейсбук, блогах. З метою виявлення і популяризації кращого досвіду бібліотек області щорічно під егідою управління культури, національностей, релігій та туризму облдержадміністрації Хмельницька ОУНБ проводить обласні конкурси “Бібліотека року”, на кращий краєзнавчий посібник, веб-сайт бібліотеки. Конкурс бібліотек з національно-патріотичного виховання “Україна починається з тебе” залучив до участі в обласному етапі 42 районні, міські та сільські бібліотеки і показав уміння працівників бібліотек працювати з документними ресурсами, використовувати різні форми, взаємодіяти з різними верствами населення у питаннях патріотичного виховання.

Отже, патріотизм – це почуття громадянське, змістом якого є любов до Батьківщини. Виховання любові до малої та великої Батьківщини в бібліотеці включає комплекс заходів з формування та популяризації книг українською мовою, відзначення знаменних дат в історії та культурі народу, популяризації імен видатних діячів та їх здобутків, вшанування пам’яті полеглих у боях, гордості за надбання і готовності стати на захист цих надбань.

Джерела:

1. Аналіз діяльності бібліотек Хмельницької області за 2015 рік / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін. ; ХОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2016. – 32 с.

2. Аналіз діяльності бібліотек Хмельницької області за 2016 рік / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. обл. універ. наук. б-ка. – Хмельницький, 2017. – 40 с.

3. Краща книга Хмельниччини – 2016 : загальнообласне дослідження / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. ОДА ; Хмельниц. ОУНБ ; укладач Поліщук Н.П. – Хмельницький, 2017. – 15 с.

4. Патріотизм [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC>

(дата звернення: 7.11.2017). – Назва з екрана.

5. Про реалізацію Всеукраїнської акції “Бібліотека українського воїна” : наказ Міністерства культури України від 06.03.2015 р. № 107 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.org/storage/files/MCU.pdf> (дата звернення: 7.11.2017). – Назва з екрана.

6. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека [Електронний ресурс] : Офіційний веб-сайт. Головна сторінка. / Хмельницька обл. універсал. наук. б-ка. – Режим доступу: <http://www.ounb.km.ua/> (дата звернення: 7.11.2017). – Назва з екрана.

7. Центр європейської інформації у м. Хмельницький [Електронний. Ресурс]. – Режим доступу: <http://km.ukrcei.org/> (дата звернення: 7.11.2017). – Назва з екрана.

Таньчук Т.М.

директор Хмельницької обласної
бібліотеки для юнацтва

Бібліотека для юнацтва та нові реалії національно-патріотичного виховання молоді

Відтворення почуття істинного патріотизму як духовної та соціальної цінності охоплює всі сфери суспільного життя нашої нації. Завдяки подіям останніх років у свідомості людей відбувся перехід від культури корисності до культури гідності. Більшість українців усвідомили і довели на ділі велич людського в собі. Пробудження громадянської ініціативи, волонтерський рух, інтеграційні процеси всередині суспільства відбуваються на тлі прояву патріотичних почуттів і пожвавлення інтересу до історії, культури, релігії, традицій та звичаїв українського народу. Тому від бібліотек час вимагає нових шляхів і підходів у вихованні патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Виникає необхідність переосмислення зробленого. Україна має величну історію і культуру, досвід державницького життя, які виступають могутнім підґрунтям і потужним джерелом виховання підростаючого покоління.

Для бібліотек, що обслуговують молодь, національно-патріотичне виховання було і залишається одним з найважливіших завдань, адже юність – найблагодатніша пора для виховання громадянина, патріота своєї Батьківщини.

На державному рівні створено нормативну та правову базу для здійснення національно-патріотичного виховання.

На основі Указу Президента України “Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки” від 13.10.2015 р. обласною бібліотекою для юнацтва розроблено план заходів на 2016-2020 роки. Для забезпечення системного підходу гуманітарно-просвітницької діяльності бібліотек в роботі з молоддю передбачено:

- першочергове поповнення фонду бібліотеки літературою національно-патріотичної та історичної тематики;
- створення на сайті бібліотеки бази даних “Сила нескорених” про подолян – учасників АТО;
- щорічне проведення декади патріотичного виховання “Українці – нація героїв” до Дня захисника України та Дня українського козацтва;
- проведення обласних краєзнавчо-пошукових експедицій, конкурсів, естафет, дослідницьких проектів “Поділля, колиско і доле”;
- організація молодіжних акцій, волонтерських проектів, ярмарок, флеш-мобів на підтримку захисників України, ветеранів АТО, Героїв Небесної Сотні;
- проведення творчих акцій популяризації культур національних спільнот Хмельницької області;
- проведення циклу заходів з поширення народних звичаїв і традицій українців.

З метою підвищення ефективності та координації діяльності бібліотеки з установами освіти, соціальними службами для сім’ї, дітей та молоді, волонтерами та представниками молодіжних громадських організацій в бібліотеці відбулись громадські слухання у форматі круглого столу “Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання юнацтва та молоді”. На обговорення виносились питання: особливості сучасного

патріотичного виховання, нові методи і форми роботи з досвіду закладів культури та освіти, виховання патріотизму на прикладі реальних героїв.

Учасники слухань надали перевагу активним формам роботи, радили насичувати їх патріотичними емоціями та переживаннями, уникати формалізму та одноманітності. Активно використовувати приклади мужності та звитяги захисників України з історичного минулого і нинішніх воїнів-героїв. Спільними зусиллями формувати у молоді національну свідомість, критичне мислення, ініціативність, відповідальність за свої вчинки та дії. Сприяти волонтерському рухові, пошуковій, дослідницькій та проектній діяльності, створювати дискусійні клуби, проводити тренінги. Бібліотекарі звернули увагу учасників круглого столу на використання методичних матеріалів Українського інституту національної пам'яті, особливо при відзначенні національних свят і політичних дат.

Проведення благодійних акцій, залучення активних та небайдужих людей сприяли створенню в бібліотеці школи волонтерів. Викладачами і тренерами стали відомі хмельничани, які досягли успіхів на ниві волонтерства.

Під час навчань молодь дізнається про важливість і необхідність волонтерської праці в творенні добра, особливості проведення вуличних акцій, проведення перемовин з партнерами.

Хмельницька обласна бібліотека для юнацтва не випадково стала партнером Всеукраїнського форуму благодійників в організації фотовиставки “Благодійність крізь призму об'єктива”, 40 світлин переможців конкурсу експонувались в 10 містах України. Наш колектив бере участь в багатьох проектах, пов'язаних з благодійністю: організація роботи школи волонтерів, реалізація цільової програми по обслуговуванню книгою підлітків з особливими потребами “Поринемо в світ книги”, допомога бійцям добровольчих батальйонів через волонтерів ГО “Тепло рідних сердець”, збір коштів пораненим бійцям та книг для воїнів АТО, культурне шефство над мешканцями геріатричного пансіонату, організація безкоштовних курсів з вивчення англійської та

польської мов, комп'ютерної грамотності та основ програмування.

У кожній бібліотеки створена своя модель життєздатності, в основу якої закладена комплексність, інтеграція в змісті, формах і методах роботи, спрямована на виконання державного замовлення по формуванню громадянина своєї держави.

Відбулась серія презентацій книг про героїв Майдану, захисників Донецького аеродрому, героїв Небесної Сотні. Продовжують викликати читацький інтерес книги “Війна очима ТСН: 28 історій по той бік камери”, “Літопис самовидців: 9 місяців українського спротиву”, С. Лойко “Аеропорт”, М.Матіос “Приватний щоденник. Майдан. Війна”, Є. Положій “Ілловайськ”, В.Шкляр “Чорне сонце” та інші. Напередодні Дня Героїв Небесної Сотні щодня нагадували своїм читачам про подвиг учасників Революції Гідності. Зустрічі з учасниками Євромайданів, фотовиставки, відеоперегляди збирали велику молодіжну аудиторію. Бібліотекарям вдалося дізнатися та розповісти читачам про людей, імена яких залишилися невідомими широкому загалу. Багато з них наші земляки, мешканці рідного міста – медичні працівники, кухарі, вчителі, волонтери. Вони повернулись додому, але ніколи не забудуть про пережите.

У дні патріота та при проведенні декади патріотичної книги молоді люди з неймовірнішими емоціями читали уривки з роману-трилогії В. Рутківського “Джури”, повісті “Я з Небесної Сотні” М.Рудневича, вірші зі збірки “Євромайдан. Лірична хроніка”, “Казку про Майдан” Х.Лукашук, а прочитане доповнювали відгуки читачів та буктрейлери за мотивами даних творів.

Десятки зустрічей відбулися з воїнами-добровольцями російсько-української війни, земляками-ветеранами АТО, спецпризначенцями. З особливим хвилюванням згадували воїни про обереги, дитячі листи та малюнки, які підтримують їх у важкі хвилини, слугують талісманами солдатської вдачі. Зустрічі закінчувались, а учасники ще довго не розходились, розпитували, розглядали шоломи, бронежилети, іншу амуніцію, що слугувала на війні, дякували за мирне небо та фотографувались на пам'ять.

Найпопулярнішою з усіх книжкових виставок у ці дні стала виставка “Від володарів степу – до “кіборгів”.

В рамках акції “Напиши листа українському солдату” бібліотекарі разом з учнями пришкільних літніх таборів виготовляли обереги, писали зворушливі листи про те, що ми віримо в нашу перемогу, що хвилюємось і вболіваємо за наших героїв, чекаємо на них.

Традиційно відзначаємо в бібліотеці годину історичної пам’яті, присвячену бою під Крутами. На уроках патріотизму, історичних годинах знайомимо читачів з важливими подіями Української революції 1917-1921 років, зосереджуючи увагу на історії та наслідках бою під Крутами. До 100-річчя переможного бою часів Першої світової війни Українських Січових стрільців над російською армією на горі Маківці підготовлено історичний дайджест. Чимало людей порівнюють битву столітньої давнини з сучасними військовими подіями на Донбасі, де нині вирішується доля нашої незалежності, а тисячі українських бійців, як і Січові стрільці мужньо захищають нашу державу.

Відновлення історичної справедливості та інтерес читачів звертає нашу увагу на вивчення і популяризацію діяльності учасників та лідерів національно-визвольного руху за незалежність України – Степана Бандеру, Євгена Коновальця, воїнів УПА. С.Бандера підніс український патріотизм до найвищої жертвовності, це людина-легенда у літописі історії України. Настав час піднести це ім’я по всій вільній Україні.

Значну роль у формуванні особистості та патріотично-громадянських настроїв відіграють історико-краєзнавчі дослідження, конференції, дні музеїв у бібліотеках. Значення краєзнавства, народознавства, фольклору в роботі бібліотеки важко переоцінити. Історичне краєзнавство повинно бути сьогодні в авангарді національно-культурного відродження України, стати опорою її державності.

Книги і творчі акції бібліотеки спрямовують молодих не тільки на засвоєння суспільно значимих ідеалів, а й на їхній розвиток. Реалізуюючи завдання національно-патріотичного

виховання, бібліотекарі допомагають молодій людині зрозуміти, що саме вона є визначальним суб'єктом і носієм високої національної і духовної культури.

Захаренко А.М.
заступник директора Хмельницької
обласної бібліотеки для дітей
імені Т.Г.Шевченка

Літературне краєзнавство як засіб патріотичного виховання читачів у бібліотеці

Головною метою патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина – патріота України, гуманіста та демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних засад розвитку українського суспільства та держави.

Складовою патріотичного виховання дітей і молоді є формування любові до своєї “малої батьківщини”, її історії, традицій, звичаїв, культури.

В контексті епохи національного відродження, під знаком якої ми живемо нині, література рідного краю сприймається як одне з найяскравіших народознавчих джерел. Література навчає юні душі любити і шанувати Вітчизну, гордитися її предківською славою, відчути свою пряму причетність до долі своєї землі, до рідного слова, до її сучасного і майбутнього. Працею і творчістю примножували і примножують славу Хмельниччини, її культурні і духовні багатства місцеві письменники, чиї твори зачаровують своєю милозвучністю і красою, а рядки щедро наділені багатством українського слова. Це – М.Федунець, В.Кравчук, М.Магера, Г.Храпач, М.Мачківський, В.Горбатюк, М.Сумишин, Б.Грищук, О.Радущинська, П.Гірник, Л.Савчук, Н.Шмурікова, І.Іов, П.Карась, В.Міхалевський, П.Маліш та багато інших.

Основою для духовного збагачення юних подолян, популяризації творчості літераторів Хмельниччини в бібліотеці є їх книги. Книжковий фонд бібліотеки має велику колекцію творів подільських письменників, літератури про їх життя і творчість. Він вміщує вибрані та окремі твори, збірки, хрестоматії. Наприклад, до хрестоматії “Літературна Хмельниччина ХХ століття” увійшли твори 62 авторів, чиє життя і діяльність пов’язані з Хмельниччиною, короткі біографічні довідки, відгуки про творчість тощо.

Осягненню дітьми і підлітками глибинної сутності спадщини митців рідного краю, космосу, духу земляків, реалій дійсності, сприйняттю й поціновуванню їхнього художнього набутку, плеканню почуття гордості за творчих людей, славних краян сприяє багатопланова соціокультурна діяльність бібліотеки.

Масштабність і дієвість соціокультурної діяльності Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г.Шевченка з патріотичного виховання читачів засобами літературного краєзнавства забезпечується плідною співпрацею, творчими зв’язками з обласною організацією Національної спілки письменників України, міською спілкою письменників “Поділля”, обласним осередком Всеукраїнської творчої спілки “Конгрес літераторів України”, обласним та міським відділенням Всеукраїнського товариства “Просвіта”, обласним літературним музеєм, обласною організацією НСХУ, обласним відділенням Всеукраїнської музичної спілки, мистецькими та освітніми закладами міста.

Багату палітру творів подільських письменників дозволяє представити читачам бібліотеки організація наочної популяризації книги. Постійно оформляються книжково-ілюстративні виставки-панорами, виставки-портрети, - персоналії, -подіуми, ювілейні виставки: “Художники слова Подільського краю”, “Літературні світочі Поділля”, “Письменники Хмельниччини – дітям”, “Їх звеличило Поділля”, “Талант, освячений любов’ю”, “З подільського кореня”, “Охоронець рідного слова” та багато інших.

Особливе місце в житті кожного українця займає творчість національного генія, поета, художника Т.Г.Шевченка, який був і

залишається зі своїм народом, з Україною. Формуванню національної самосвідомості юних українців сприяє бібліотека, популяризуючи творчість Великого Кобзаря. Більше 25 років як започатковано і проводиться щорічно літературно-мистецьке свято “Іду з дитинства до Тараса” та більше 10 років – Шевченківські читання “Юнь шанує Кобзаря” у сквері його імені біля пам’ятника Пророку. Ще жоден захід не відбувся без участі подільських письменників. Вони розповідають про значення творчості Т.Г.Шевченка та її вплив на кожного з них, читають твори поета та власні вірші, присвячені Кобзарю, закликають дітей вивчати та шанувати Тарасове слово, любити Україну, бути справжніми патріотами рідної країни. Активними учасниками свят стали подільські письменники: Микола Магера, Микола Федунець, Павло Гірник, Олександр Відоменко, Василь Горбатюк, Ніна Шмурікова, Людмила Савчук, Віталій Міхалевський, Володимир Олійник, Любов Сердунич та ін.

Виховуючи в юних подолян патріотичні почуття, бібліотека надає важливого значення популяризації рідної мови. Завдяки соціальному партнерству з літераторами Хмельниччини, яскравими, пізнавальними, повчальними стали свята рідної мови “Відкрий, о мово рідна, свої скарбниці золоті”, “Нащадкам мову передай, як скарб”, “Безсмертя нації – у мові”, “Мово українська, гордосте моя”, “Рідна мова – дивна дивина”. Свята стали традиційними, проводяться до Міжнародного дня рідної мови та Дня української писемності та мови. Але вони щорічно набувають нового забарвлення, наповнюються новим змістом, доповнюються новими конкурсами, вікторинами, турнірами і новими зустрічами з майстрами художнього слова. Такі заходи вчать дітей любити рідну мову, вивчати її та розмовляти, відчувати красу і неповторність.

Жвавий інтерес до літературних надбань рідного краю в дітей та молоді викликають творчі зустрічі з подільськими письменниками, їх літературні, ювілейні вечори, презентації нових книг, літературні бенефіси тощо. Вони відбуваються в літературній світлиці бібліотеки в рамках проекту “Художники слова

Подільського краю”. Цікавими стали: ювілейний вечір “Поетична зоря Ніни Шмурикової” та презентації її книг “Квітовіршики”, “Два Тараси”, “Легеда про Добраду”, “Хоробрий Сашко”, “Чарівна сопілка”, ювілейний вечір О.Радушинської “Талановита подолянка” та презентації її книг “Щоденник Славка Хоробрика або Пригоди хлопчика-міліціонера”, “Зелен-день або Чарівні русалчині корали”, “Метелики в крижаних панцирах”, “Коли сонце було стозрячим. Амулет волхва”; ювілейні вечори Людмили Савчук “Сію в розум дитячий слова, як дбайливий господар насіння” та “Я – українка” і презентації більше 10 книг для дітей. Відбулися ювілейні вечори, бенефіси та презентації книг В.Горбатюка, Г.Храпача, М.Магери, М.Кульбовського, П.Савчука, В.Кравчука, В.Міхалевського та багатьох інших.

Вихованню патріотизму, любові до рідної мови сприяє проведення в бібліотеці магерівських читань “Охоронець рідного слова”, які започатковані понад 10 років тому з метою вшанування пам’яті відомого українського письменника-подолянина М.Магери. Читання стали обласними, відкриваються на базі районних та міських бібліотек області.

Не залишається поза увагою бібліотеки і популяризація творчості молодих поетів Хмельниччини, розвиток їх творчих здібностей. Вже двічі проведено регіональний фестиваль “Молодіжний формат” (2015, 2016 рр.). З уст молодих літераторів: А.Лісничої, О.Іськової, В.Сідлецького, М.Палиги, М.Журавського, А.Ясинецької та інших звучала патріотична, філософська, лірична поезія. Талановита, обдарована молодь читала вірші про те, яким вона бачить сучасний світ і себе у ньому, про кохання, про власні переживання та сучасні складні події в житті країни, розповідали про себе і про те, що спонукає їх до творчості, виконувала пісні на власні твори. За підсумками фестивалів підготовлено електронний альманах “Молодіжний формат” (вип. 1, вип. 2), які виставлені на сайті бібліотеки.

Ефективним засобом досягнення мети – широкої популяризації творчості письменників Хмельниччини є використання в бібліотечній роботі сучасних інформаційних технологій. Великою підмогою у вивченні літератури рідного краю

в школах області є електронна бібліотека “Письменники Хмельниччини – дітям”, яка розміщена на сайті бібліотеки. Тут віртуальні користувачі-діти в електронному варіанті можуть уже прочитати твори М.Магери, Г.Храпача, Н.Шмурикової, В.Горбатюка, О.Радушинської, О.Лихогляд. Наповнення ЕБ продовжується. Також короткі біографічні відомості про письменників, які народилися, живуть на Хмельниччині та списки їх книг можна знайти на сайті на сторінці юного краєзнавця у “Довіднику юного краєзнавця” та інтерактивному ресурсі “Літературна карта Хмельниччини”, яка створена в корпорації з районними та міськими бібліотеками для дітей.

Сучасною формою популяризації творів подільських митців є буктрейлери. Працівниками бібліотеки створені і виставлені на сайті буктрейлери за книгами О.Радушинської “Коли сонце було стозрячим. Амулет волхва”, та Петра Карася “Буремний Буг”, повістю В.Кравчука “Багряні хвилі Горині”.

З метою популяризації творчості подільських письменників і виховання в читачів поваги до знатних людей краю, до літературного слова бібліотекою підготовлено і видано ряд бібліографічних посібників: біобібліографічні покажчики, бібліографічні та інформаційні довідки, пам’ятки. Біобібліографічні покажчики: “Золоті кораблі Василя Горбатюка”, “Охоронець рідного слова” (М.Магера), “Поетична зоря Ніни Шмурикової”, “Сизокрил” (Г.Храпач), “Сію в розум дитячих слова, як дбайливий господар насіння” (Л.Савчук), “Багатогранний талант” (В.Кравчук), “Чар її поетичного слова” (О.Лихогляд), “Дивосвіт творчості Марії Бабенко”, “Талановита подолянка” (О.Радушинська), “Золоте перо Броніслава Грищука”, “Слово, осяяне любов’ю” (М.Мачківський), “Праправнук Великого поета” (О.Відоменко); біобібліографічна довідка “Творча палітра Миколи Кульбовського”, інформаційна довідка “Слово про Павла Гірника”, комплект пам’яток “Подільські письменники – дітям”, комплект закладок “Із золотої колекції: кращі твори письменників Хмельниччини для дітей молодшого та середнього шкільного віку”.

Отже, літературне краєзнавство є основою відродження

національної духовності, формування патріотичної свідомості дітей і молоді, своєрідним містком, що єднає покоління, виховує любов до рідного краю, рідної мови, допомагає творити своє “я” в єдності з нацією.

Лифар О.П.

завідуюча відділом удосконалення
методики і практики бібліотечної роботи
з дітьми Хмельницької обласної
бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка

Інноваційні підходи у вихованні юних патріотів Хмельниччини: діапазон ідей та рішень

Національно-патріотичне виховання підростаючого покоління – важлива ланка в діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей області. Інформаційне та методичне забезпечення цього напрямку здійснює відділ удосконалення методики і практики бібліотечної роботи з дітьми Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка.

У своїй діяльності ми використовуємо широкий діапазон проведення інноваційних обласних заходів. Вони сприяють активізації роботи з популяризації знань про нашу державу, свій край, формуванню у дітей громадянських, патріотичних почуттів, національної свідомості.

Яскравим прикладом тому є ініціювання відеопроєкту “Пізнай свій край з бібліотекою”, який тривав два роки. Його старт заохотив дітей – учнів 5-9 класів з усієї області до вивчення історії та культурної спадщини рідного краю і поширення інформації про найкращі його природні та архітектурні пам’ятки шляхом створення відеоробіт. Серед них: Меджибізька фортеця в Летичівському районі, пам’ятка садово-паркового мистецтва парк “Славутський”, Смотрицький каньйон на Кам’янецьчині, мальовничі голубі озера Славутського району, храм Святої Великомучениці Параскеви в м. Нетішині, церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Пилявка Старосинявського району, церква Євангеліста Іоанна

Богослова в с. Стецьки Старокостянтинівського району, костел Святої Анни в м. Полонне та ін.

Учасники проекту зробили великий вклад у популяризацію свого рідного краю та його надбань. Адже завдяки створеним відеороботам вони стали ближчими і доступнішими для всіх користувачів сервісу YouTube.

Юне покоління має виховати у собі активну громадянську позицію, прагнення особистого внеску у розвиток держави, готовність до захисту своєї Батьківщини, дбайливе ставлення до її захисників і героїв. Збереженню пам'яті про великий подвиг учасників Другої світової війни був присвячений проект “Війні немає забуття” по створенню обласної рукописної книги пам'яті. Її авторами стали 80 дітей – учасників проекту. Завдяки їм на сторінках ожили невігдані історії, епізоди героїчного життя прадідусів, прабабусь, розповіді про їх участь у боях за визволення України. Цей проект довів, що нащадки поважають подвиги героїв і пам'ять про них передадуть наступним поколінням.

Зміцненню національної свідомості та патріотизму сприяв обласний фотопроєкт “Повертайся живим”. Він був відкритий для читачів-учнів 1-11 класів спеціалізованих бібліотек для дітей та бібліотек-філій області. Юні фотоаматори надіслали світлини, які були зроблені в Україні протягом 2014-2016 років і розкривали теми перебування близьких, друзів, знайомих у зоні АТО, хвилюючі моменти зустрічі з воїнами, які повернулись, долучення до благодійних акцій на підтримку тих, хто перебуває в зоні АТО. 250 фоторобіт експонувалися в бібліотеці на широкоформатній виставці “Повертайся живим”, яка набула неабиякої популярності серед відвідувачів.

Присвячена цій тематиці обласна літературна акція “Прочитай книгу про війну”. В рамках її проведення дітям було запропоновано тематичні книжкові виставки, зустрічі з ветеранами, учасниками та дітьми війни, волонтерські походи, краєзнавчі експедиції, літературні десанти, мітинги-реквієми, героїко-патріотичні читання, скайп-спілкування, тематичні вечори з показом фільмів, відеоподорожі. Діти, крім участі у цих заходах, писали відгуки на прочитану книгу та малювали малюнки.

Максимальний ефект по залученню дітей до участі в заходах досягається в результаті проведення обласних конкурсів. Серед них – конкурс юних дарувань “Кобзарика”. Організовується він один раз на два роки за сприяння управління культури, національностей, релігій та туризму Хмельницької обласної державної адміністрації. Виявляє і підтримує творчі починання дітей віком від 6 до 15 років. В минулому році він був присвячений 25-ій річниці незалежності України. І вирізнявся масштабністю – у ньому взяли участь більше півтори тисячі дітей. Вони розкрили своє ставлення до Батьківщини, буремних подій Революції Гідності, подій в зоні проведення АТО, представити своє бачення майбутнього України. Роботи переможців увійшли до каталогу художніх робіт “Квітуха моя Україна” та збірки літературних творів “Щоб вічно жила Україна моя”.

Юним читачам була надана можливість широко зобразити героїчні подвиги солдат, передати свої враження від прочитаних книг воєнної тематики, розповідей про війну від рідних та близьких. Це вдалось завдяки обласному конкурсу дитячого малюнка “Намалюй травень, намалюй Перемогу”. Він продовжив традицію шанобливого ставлення до ветеранів війни і пам’яті про Перемогу, зміцнення зв’язків поколінь переможців та їх нащадків.

Регіональний дитячий конкурс листівок “Діти України за МИР” зацікавив дітей віком від 7 до 14 років – читачів спеціалізованих бібліотек для дітей та публічних бібліотек Хмельниччини. Його організатором виступило неформальне професійне об’єднання бібліотекарів Тернопільської, Львівської, Хмельницької, Івано-Франківської обласних бібліотек для дітей “Клуб галицьких бібліотекарів”. Спонукало дітей до виготовлення листівок бажання жити у мирній країні, проявити свої громадянські патріотичні почуття та національну свідомість і, звичайно, презентувати свої творчі здібності. В кожній роботі відчувається безмежний дух патріотизму, любов до рідної України, мрії про її світле і щасливе майбутнє. Листівки шлють всім українцям побажання миру і процвітання.

Безперечно, такі конкурси сприяють національно-

патріотичному розвитку підростаючого покоління, активізації роботи бібліотек з популяризації знань про історію здобуття Україною незалежності, видатних історичних особистостей та сучасних діячів українського державотворення, формуванню в дітей шанобливого ставлення до нинішніх захисників України.

Тема краєзнавства займає важливе місце в національно-патріотичному вихованні дітей. Знання про рідний край, його досягнення та відомих людей вони отримують через цікаві та ефективні форми роботи. 80-річчю утворення Хмельницької області був присвячений обласний квест для дітей “Відома і невідома Хмельниччина”. Проведений він в партнерстві з Хмельницьким обласним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді. Захоплююча гра протягом вересня місяця 2017 року пройшла у всіх районах та містах обласного значення. Їй передував підготовчий етап, в рамках якого бібліотекарі здійснювали ознайомлення читачів з пам’ятками своєї місцевості зокрема та області загалом. Це забезпечувалось шляхом організації виставок, презентацій краєзнавчої та художньої літератури, екскурсій в музеї, зустрічей з краєзнавцями тощо. Партнери – центри туризму і краєзнавства учнівської молоді, станції юних туристів, краєзнавчі музеї, школи долучились до розробки запитань, формування команд та самого проведення змагань і визначення переможців II етапу – найерудованіших знавців краю. Саме вони представляли свій район, громаду, місто на заключному етапі квесту в м. Хмельницькому. Всі учасники отримали нові враження, емоції, пройнялись духом командної роботи та збагатили свої знання про рідний край.

Література втілює одну з основних ознак нації, формує національну свідомість. Минуле і сучасне України поєднане в поезії Тараса Шевченка. Знання його творчості потрібне молодому поколінню українців. З цією метою був організований поетичний онлайн-марафон “Хмельниччина читає Шевченка”, до якого підключились всі бібліотеки для дітей області. Естафета переходила від бібліотеки до бібліотеки впродовж тижня. Діти з натхненням і щирістю декламували вірші Великого Кобзаря, які їм

до вподоби.

Популяризація творчості подільських письменників успішно здійснюється завдяки реалізації проекту “Письменник зблизька”. Він забезпечує підтримку і розвиток дитячого читання в області, надає нові можливості для спілкування. Віртуально зустрілись з письменниками вже понад 700 читачів-учнів 1-9 класів публічних бібліотек області. На онлайн-зустрічі з читачами завітали подільські письменники Міхалевський В.Ц., Горбатюк В.І., Савчук Л.П., Лихогляд О.З., Шмурікова Н.М. Діти дізнаються про професійну і творчу діяльність гостей, їх захоплення, слухають вірші та уривки з прозових творів з уст авторів та надихаються любов’ю до рідного слова.

Нові ідеї та інноваційні рішення в проведенні заходів допомагають якісно здійснювати роботу в напрямку національно-патріотичного виховання дітей в сучасній бібліотеці.

Мельник В.О.

завідуюча відділом формування
інформаційних потоків документів та матеріалів
Хмельницької обласної бібліотеки для
дітей імені Т.Г.Шевченка

Формування інформаційних ресурсів: чинник світогляду читачів

Питання виховання патріотизму було актуальним для нашого народу впродовж усієї історії його існування, у традиціях завжди простежувалась шанобливість та любов до неньки України. В сучасних умовах завдання зміцнення внутрішньонаціональних, громадських зв’язків, патріотичного єднання народу ще більше актуалізується.

Дитяче читання по праву вважається не лише основою формування всебічної особистості, а й головним резервом людського потенціалу всієї нації, інтелектуальним ресурсом. Тож виховання вдумливого уважного читача, здатного розібратися в якості пропонованої нині друкованої продукції – основне із

завдань бібліотеки, адже діти – та категорія, яка націлена на майбутнє.

У дитинстві формується світогляд, закладаються основи її інтелекту, культури, освіти і однією з основних складових розвитку є читання. Читання формує гуманістичний світогляд, збагачує духовний світ дитини, розширює її уявлення про загальнолюдські морально-етичні орієнтири, сприяє національному самоусвідомленню, розвиває навички самоосвіти, бажання і спроможність вчитися. Тому саме такі критерії лежать в основі формування фондів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г.Шевченка.

Уміло дібрана наукова, документальна, художня література, твори мистецтва, художні та документальні фільми, звукові записи, електронні документи, листівки, альбоми змусять читачів відчувати гордість за свою країну, розбудять бажання відзначитися доброю справою в його історії.

Забезпечення користувачів-дітей якісно новим рівнем інформаційних матеріалів та задоволення інформаційних потреб і запитів користувачів залежить від правильного формування документно-джерельної бази бібліотеки, яка є культурно-освітнім осередком популяризації творів літератури, мистецтва, традицій, звичаїв, задоволення національно-культурних запитів користувачів.

Фонд бібліотеки на 1.01.2017 року становив 167950 примірників документів: книги – 150502 примірники (89,6%), електронні документи – 656 примірників (0,4%), аудіовізуальні документи – 38949 примірників (2,3%), періодичні видання – 12943 примірники (7,7%). Якісний склад фонду бібліотеки, в першу чергу, залежить від його поповнення новими документами. Щорічно до бібліотеки надходить понад 3000 примірників документів. Протягом останніх років склалась система, що книг до бібліотеки надходить значно більше, ніж періодичних видань, що відповідно визначає загальну структуру фондів і дає можливість повністю задовольняти запити читачів. Так, у 2016 році книг до бібліотеки надійшло 2140 примірників. Щодо мовного складу, то слід зазначити, що у 2016 році надійшло 2592 (85,5%) примірники

українською мовою. Україномовна частина фонду – 86490 примірників, що становить 51,5 %.

Постійними джерелами поповнення фонду є книгарні нашого міста: “Книжковий супермаркет”, “Дім книги”, “Книгарня Є”. Співпраця з видавництвами дозволяє економити не тільки час, а й кошти, що має велике значення в умовах сучасного фінансування. Підтримуємо ділові стосунки із видавництвами: “Фонтан казок” (Київ), “Веселка” (Київ), “Український пріоритет” (Київ), “Видавництво Старого Лева” (Львів), “Навчальна книга - Богдан” (Тернопіль), “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА” (Київ), інтернет-магазин “Книжкова хата” (Тернопіль).

В магазинах та видавництвах придбана найновіша література, яка задовольняє різноманітні запити користувачів. Поповнення фондів сучасними україномовними та зарубіжними виданнями проводиться завдяки фінансуванню з обласного бюджету. У 2016 році на поповнення фондів і придбання періодичних видань профінансовано 62 тис. грн. Якісному оновленню фонду бібліотеки сприяла реалізація “Державної програми розвитку і функціонування української мови”. Позитивно на поліпшення фонду впливає надходження книг за державною програмою “Українська книга”. Слід зазначити, що в переліку книг, виданих за державним замовленням, які надійшли до бібліотеки – видання, що висвітлюють актуальні проблеми державотворення та історії України, сприяють розвитку освіти, культури, видання, присвячені пам’ятним датам, актуальним темам сьогодення.

Історія України – принципово важлива тема, особливо сьогодні, коли ми боронимо не лише нашу територію на сході, а й нашу історію. Якісних та цікавих книжок не так багато, але вони є. Це книги Володимира Рутківського – трилогія “Джури козака Швайки”, “Джури-характерники”, “Джури і підводний човен”, повість “Сторожова застава”. У “Видавництві Старого Лева” вийшла ціла низка стильних і сучасних книжок, присвячених непростим темам: “Війна, що змінила Рондо”, написана і проілюстрована творчою майстернею “Аграфка”, “Казка про Майдан” Христини Лукашук, “Як я руйнувала імперію” Зірки Мензатюк та багато інших.

Велика увага приділяється формуванню фондів краєзнавчої літератури. Наші зусилля спрямовуються на якнайновіше виявлення і придбання цієї літератури. Підтримуються ділові контакти з місцевими письменниками: Н.Шмуріковою, В.Горбатюком, Л.Савчук, А.Цюпак, М.Кульбовським, О.Радущинською, місцевими видавництвами: “ПП Цюпак”, “Поліграфіст”, “ПП Сторожук”, подільськими науковцями, дослідниками, фондами та організаціями. В структурі нових надходжень краєзнавча книга складає щорічно 9-11%.

Значну частину у поповненні фонду бібліотеки займають подарункові видання як фізичних осіб, читачів, так і організацій. Бібліотека гарно укомплектована літературою для дошкільників та читачів-дітей молодшого шкільного віку, художніми творами за шкільною програмою для старшокласників та для “читання для душі”, історичною, довідковою. Моніторинг читацького попиту підтверджує, що запити користувачів задовольняються на 96,4%. З цією метою щорічно проводяться 2 дні суцільного та 2 дні вибіркового обліку попиту користувачів.

За умов досить хаотичного книжкового ринку літератури для дітей, працівники бібліотеки намагаються відшукати найцікавіше не тільки серед визнаної дитячої літератури, а й цікаві нові оригінальні твори сучасної української та світової літератури, які позитивно впливають на виховання юного покоління.

Особливу увагу приділяємо формуванню фонду періодичних видань, які заповнюють прогалини по тій тематиці, де видається недостатньо книжок. Бібліотека отримує більше 100 назв газет і журналів. Передплата проводиться з урахуванням інтересів читачів. Постійно ведеться моніторинг використання періодичних видань, визначаються найкращі періодичні видання. Репертуар назв постійно оновлюється.

Комплектування бібліотечних фондів великою мірою залежить і від книговидавничої справи в державі. Книжок для підлітків, присвячених серйозним темам, видається все більше, і це – прекрасна тенденція, коли видавці розпочинають з юною

аудиторією розмови на непрості теми. А розв'язання проблем залучення дітей до читання та розвитку можливе тільки за умов якісного формування інформаційних ресурсів.

Косяк О.А.

завідуюча відділом зберігання,
гігієни та реставрації документів
Хмельницької обласної бібліотеки для
дітей імені Т.Г.Шевченка

Шевченкіана бібліотеки як одна з форм патріотичного виховання

Державотворчі процеси, які відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність вирішення проблеми виховання справжніх патріотів, відданих Вітчизні, готових до розбудови громадянського суспільства. Загальновідомо, що патріотичні почуття не виникають самостійно. Це результат довготривалого цілеспрямованого виховного впливу на дитину, який підтримується, закріплюється та поглиблюється. Оптимальне поєднання колективом Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка ефективних методів і форм роботи передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини.

Не залишає поза увагою цей процес відділ зберігання, гігієни та реставрації документів для дітей. Виховання національних і морально-етичних почуттів, гордості за рідну країну, формування таких якостей, як пізнавальна активність, ми безпосередньо пов'язуємо з ім'ям славетного поета, національного генія українського народу Тараса Григоровича Шевченка. Його поезія не лише захоплює, а й спонукає до наслідування, навчає любити свою державу, народ, поважати свою культуру та звичаї, що надзвичайно актуально і важливо в наш непростий час. З метою вшанування пам'яті Великого Кобзаря, розкриття глибини його постаті і творчості працівниками систематизовані накопичені книгозбірнею

матеріали, які стали базою для створення Шевченкіани бібліотеки. Для популяризації Шевченкіани серед широкого кола громадськості створено її віртуальний формат, який розмістили на сайті бібліотеки. Вона нараховує понад 500 книг, брошур та 300 статей із журналів і газет. З них – 156 назв різних видань творів Т. Шевченка, в т.ч.: 45 – поетичної збірки “Кобзар”, яка стала колекцією бібліотеки. Гордістю бібліотеки є “Кобзар” 1918 року видання. Він зберігався у приватній бібліотеці члена Національної Спілки письменників України, державолюбця, палкого шанувальника пам’яті і творчості Т.Шевченка, подільського письменника М.Н. Магери. З нагоди відзначення 195-річчя від дня народження Великого Кобзаря подарований нашій бібліотеці. Особливий інтерес, а відповідно зростання запитів, викликають факсимільні видання першого “Кобзаря” та 1844 р., а також сучасні видання, в які включено твори, що вилучалися царською та радянською цензурою. Заслуговують уваги користувачів книги “Кобзар”, видані польською та англійською мовами. Окрім тексту, шевченківські збірки містять вступні статті, післямови, методичні матеріали, що допомагає читачам повніше збагнути і поцінувати велику силу Шевченкового слова. Про те, що Шевченкіаною цікавляться, говорить такий факт: після перегляду віртуальної Шевченкіани киянин Портянк Володимир Костянтинович подарував бібліотеці “Кобзар” 1942 р., який перевидав разом із друзями.

Дослідженню життя і творчості Кобзаря присвячені тисячі книг, газетних та журнальних публікацій. Але скільки б не зверталися ми до творчості, духовної спадщини поета та художника, зацікавлені читачі зможуть відкрити свою мало чи й зовсім не досліджену сторінку у величезному творчому спадку Т.Шевченка. У цьому допомагає рубрика “Бібліографічний портрет” віртуальної Шевченкіани. Вагоме місце серед видань займають книги, подаровані знаним в Україні шевченкознавцем, праправнуком Кобзаря О.А. Відоменком, якого доля привела з Черкащини до м. Хмельницького. Його книги “Оплаканий і зраджений”, “Сумна та радісна Шевченкіана”, “Тарас Шевченко і

родина Енгельгардтів”, “Збагнімо віщий Заповіт” вносять чимало маловідомого або зовсім незнаного читачам матеріалу. Чудово поповнилася Шевченкіана новими виданнями під час відзначення 200-річчя від дня народження Кобзаря. Це такі книги як: Симоненко Р. “Тарас Шевченко та його доба”, “Шляхами Великого Кобзаря”, “Україна Тараса Шевченка”, Гальченко С. “Альбом Тараса Шевченка 1845 року”, “Тарас Шевченко. Творчий шлях: графіка та інші твори”, “Шевченко йде дорогами доби”, “Великий Кобзар на Подільській землі: крізь час і простір” та інші.

Віртуальна Шевченкіана знайомить користувачів з провідними діячами культури, літератури і мистецтва, які народилися або пов’язані життям і творчістю з Хмельниччиною та стали лауреатами премій імені Тараса Шевченка. А це 23 митці Національної та 35 – обласної премій. Серед них відомі літератори: М. Бажан, М. Подолян, Л. Дмитерко, І. Римарук, К. Гордієнко, П.Гірник, В. Мацько, Н. Шмурікова, В.Міхалевський, М. Кульбовський та інші.

Популяризації Шевченкіани сприяють виставка- портрет “Шевченко – велет духу народного”, виставка однієї книги “Мудра, світла книга – то “Кобзар” Тараса”, виставка-панорама “Кобзар. Перша свічка генія”, виставка-персоналія “Шевченко – наш. Він для усіх століть”, “Тарас Шевченко – любов і святиня українського народу”, які викликають велику зацікавленість у користувачів бібліотеки.

Так на засадах творчості Т.Г. Шевченка ми долучаємося до загальної справи бібліотеки – виховання ціннісного ставлення до держави, суспільства, історії, духовних і культурних витоків свого народу.

Копаничук Т.В.
завідуюча відділом забезпечення
інформаційних та бібліографічних
потреб користувачів Хмельницької
обласної бібліотеки для дітей
імені Т.Г.Шевченка

Краєзнавчі ресурси – важлива складова патріотичного виховання

Важливою складовою патріотичного виховання читачів-дітей є краєзнавчі ресурси бібліотеки. Інформаційна краєзнавча робота Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка спрямована на те, щоб допомогти юним користувачам пізнати свій край за допомогою бібліотечних ресурсів і засобів, отримати певні знання про історичні, економічні та культурні надбання краю.

Досить потужним носієм інформації є власний веб-сайт бібліотеки, який постійно поповнюється та редагується, акумулює майже всі бібліотечно-бібліографічні послуги. Сьогодні він містить широку інформацію для всіх зацікавлених користувачів-дітей, їх батьків, вчителів, бібліотекарів, студентів. Електронний каталог в режимі онлайн дає читачам інформацію про наявний фонд. Тут можна здійснити пошук за автором, назвою, ключовими словами, за предметною та географічною рубрикою. Зокрема, сформована база даних “Ріднокрай: історія та сьогодення”, яка вміщує великий обсяг матеріалів про рідний край. Віддалені користувачі цілодобово дістають вичерпну інформацію про документний фонд бібліотеки. Гарним доповненням до електронного каталогу бібліотеки є електронний покажчик “За знаннями – в електронний світ”. Покажчик містить розділ “Золоті джерела рідного краю” (історія, література, природа Поділля). Тут юні читачі отримують інформацію про краєзнавчу художню та науково-пізнавальну літературу.

“Сторінка юного краєзнавця” містить великий пласт інформації про історію, культуру, літературу, визначних історичних постатей Хмельниччини. До складу її входять:

“Міні-довідник юного краєзнавця”, “Флеш-довідка до 70-річчя звільнення Хмельницької області від фашизму”, “Буктрейлери”, “Електронна бібліотека”, “Інтерактивні ресурси”, “Літературна карта Хмельниччини” та “Краєзнавчі видання”.

Краще вивчити минуле нашого краю, зрозуміти сьогоденний день, більше дізнатися про природу, економіку та культурно-мистецьке життя допоможе “Міні-довідник юного краєзнавця”.

“І оживають сторінки історії: хроніка, події, імена” – так називається флеш-довідка. Вона присвячена 70-річчю звільнення Хмельницької області від німецько-фашистських загарбників, містить достовірний матеріал, цифри, факти про ті величезні втрати, які понесла область за часи окупації, розповідає про підпільний та партизанський рух на Поділлі, подає хронологію звільнення міст і сіл від фашистів. Матеріал подається із детальними посиланнями, які розповідають про організаторів та героїв підпільної і партизанської боротьби, юних підпільників і тих, кому було присвоєно звання Героя при звільненні області. Цікаво поданий та оформлений матеріал флеш-довідки привертає увагу користувачів сайту.

Популярністю у відвідувачів сайту користуються сучасні нові форми подачі матеріалів, такі, як буктрейлер “Йшла війна терновим, рідним краєм...” за книгою П.Карася “Буремний Буг”. Адаже тут йдеться про Проскурівське підпілля в роки Другої світової війни. Невеличка трихвилинна хвилююча розповідь про мужність і героїзм підпільників – юнаків і дівчат Проскурова та навколишніх сіл проти фашистів, їх безстрашні подвиги спонукає прочитати цей художньо-документальний роман, запам’ятати назавжди імена тих, хто відстояв волю і незалежність. А буктрейлер “Багряні хвилі Горині” за повістю Василя Кравчука знайомить дітей із подвигом юної підпільниці Ані Сошенської та радить юним прочитати цю хвилюючу повість. Кількість переглядів їх на сервісі YouTube складає понад 500. Такі матеріали не лише розширюють знання дітей про історичну минувшину краю, а й сприяють їх патріотичному вихованню, вихованню любові до рідної землі, поваги до старшого покоління.

З метою більш широкої популяризації літературних краєзнавчих ресурсів та оперативного забезпечення дітей в мережі Інтернет творами подільських письменників створена електронна бібліотека “Письменники Хмельниччини – дітям” та корпоративний інтерактивний ресурс “Літературна карта Хмельниччини”. Електронний формат книг місцевих авторів особливо цінний школярам області у вивченні літератури рідного краю. Електронна бібліотека містить твори М.Н.Магери, О.Радущинської, Г.Я.Храпча, В.І.Горбатюка, О.З. Лихогляд, Н.М.Шмурікової-Гаврилюк та інших.

У створенні корпоративного інтерактивного ресурсу “Літературна карта Хмельниччини” взяли участь районні та міські бібліотеки для дітей області. Літературна карта знайомить читачів з життям і творчістю письменників, які в різні роки жили, живуть і творять на Поділлі. Серед них – члени Національної спілки письменників України та молоді літератори. Багато з них пишуть не тільки для дорослих, а й для дітей. Матеріали розміщено по кожному регіону області, де народилися, жили і творили майстри слова, доповнено світлинами і анотованими списками літератури.

Інтерактивні ресурси: літературно-бібліографічна розвідка “Світ добра і правди Василя Горбатюка”, екскурс у життя і творчість художника Павловича Я.М. “Мистецька палітра художника”, літературний вояж для читачів-дошкільників та учнів 1-4 класів “Віршована країна Людмили Савчук”, літературно-пізнавальна мандрівка “Жниво Григорія Храпча” в доступних ігрових формах популяризують серед дітей та дорослих творчий шлях подільських митців.

У бібліотеці протягом більше п'ятидесяти років існує практика підготовки та видання актуальних, цікавих бібліографічних посібників для дітей різних вікових груп, вчителів, батьків. Тематика їх різноманітна, але в основному краєзнавчого характеру: патріотизм, видатні діячі науки, культури, популяризація кращих художніх творів для дітей, знаменні дати, події тощо. Досить сказати, що на сьогодні список друкованих бібліографічних посібників малих форм, виданих бібліотекою, дуже великий. З 2001 року така інформаційна бібліографічна продукція подана і в електронному варіанті на сайті бібліотеки

в рубриці “Краєзнавчі видання”. Ці електронні ресурси бібліотеки привертають увагу користувачів різних вікових груп, адже тут зібрана цікава краєзнавча інформація.

Цікавий довідковий матеріал про природно-географічні особливості Хмельниччини, історію краю, про Хмельниччину в роки Незалежності, про різні галузі господарства, культурно-духовне життя, знаменитих земляків, старовинні міста області зібрано в довіднику юного краєзнавця “Хмельниччина – земля любові нашої”.

Наша Хмельниччина досить багата на історичну спадщину. Замки, фортеці, палаци, парки у мальовничих куточках подільського краю нагадують нам про самотню історію, героїчне минуле. “Сім чудес Хмельниччини” – так називається набір пам’яток, який пропонує юним користувачам познайомитися з унікальними перлинами рідного Поділля. До пам’яток включено цікаві матеріали про знані на весь світ фортецю у Меджибожі, палацо-парковий ансамбль у Самчиках, давньоруський скельний монастир та інші пам’ятки старовини.

Помандрувати героїчними, складними і драматичними дорогами історії Подільського краю, зустрінися із найвидатнішими постатями, які прославили своїми подвигами і справами нашу землю, читачі середнього та старшого шкільного віку мають змогу, познайомившись із набором пам’яток “Історія Поділля в іменах”. Сюди входять нариси та інформаційні списки про Богдана Хмельницького, Максима Кривоноса, Северина Наливайка, Данила Нечая, Івана Богуна – тих, хто навіки увійшов в історію Поділля.

Подільська земля дала життя і виколихала багатьох знаних і знатних людей, які навічно належать історії. Тому до послуг читачів ще один набір пам’яток “Знані і знатні мої земляки”. Тут читачі можуть знайти цікавий інформаційний матеріал про таких видатних людей, як Герасим Смотрицький, Мелетій Смотрицький, Юхим Сіцінський, Володимир Січинський, Іван Огієнко, Григорій Верейський, Владислав Заремба, життєпис яких тісно пов’язаний з історією подільського краю. Бібліографічна пам’ятка-бесіда “Подільський витязь Устим Кармалюк” інформує користувачів

не тільки про його життя та діяльність, але і про художні твори про нього, матеріали про його родовід.

Сьогодні, коли на Сході нашої країни ідуть бої, гинуть патріоти, як ніколи, варто згадати зразки героїзму і подвигів. Юним читачам було запропоновано два комплекти буклетів “Юність, обпалена війною”: про підпільників Проскурівської підпільно-партизанської організації та про юних партизан-підпільників в роки Другої світової війни. Буклети містять портрети, цікаві художньо-документальні розповіді та списки додаткової літератури. Як продовження видань про героїзм та патріотизм наступних поколінь є бібліографічний літопис “Героїв пам’ятаєм імена” у трьох випусках. В першому випуску “Подільські небесні ангели” йдеться про наших земляків, які загинули під час подій Революції Гідності: С.М.Бондарчука, В.В.Васильцова, М.С.Дзявульського, О.І.Клітинського, А.П.Корнєєва, А.А.Мазура, Д.О.Пагора, О.В.Подригуна, В.В.Чаплінського, Л.О.Шеремету. Їх патріотизм – яскравий приклад для юних. Випуск 2 “Стан душі – волонтер” включає інформацію про волонтерів Хмельниччини, їх діяльність та допомогу воїнам АТО.

Надзвичайно затребуваною та цікавою є серія біобібліографічних покажчиків про письменників-подолян, які пишуть для дітей: “Золоті кораблі Василя Горбатюка”, “Охоронець рідного слова” (Микола Магера), “Поетична зоря Ніни Шмурикової”, “Сизокрил” (Григорій Храпач), “Сію в розум дитячий слова, як дбайливий господар насіння” (Людмила Савчук), “Багатогранний талант” (Василь Кравчук), “Чар її поетичного слова” (Ольга Лихогляд), “Талановита подолянка” (Оксана Радущинська), “Дивосвіт творчості Марії Бабенко”, “Золоте перо Броніслава Грищука”, “Праправнук великого поета” (про праправнучатого племінника Т.Г.Шевченка Олександра Відоменка) тощо. Ці біобібліографічні покажчики містять матеріали про подільських письменників, які пишуть для дітей, твори яких включено до шкільних програм, які є переможцями Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів. Крім біографічних, літературно-критичних матеріалів, рекомендаційних анотованих списків, дані

показчики містять світлини, уривки із творів, поезію, казки. Мабуть тому вони активно використовуються не лише юними користувачами бібліотек, а й вчителями, бібліотекарями як хороший додатковий матеріал у проведенні бібліотечних та шкільних заходів.

Ще один важливий напрямок – екологічне краєзнавство, яке знайомить з багатою і неповторною природою рідного краю, надихає на збереження природних багатств, бережливого ставлення до навколишнього середовища. Для юних читачів було видано два набори закладок “Люби і бережи природу рідного краю” з цікавим інформаційним матеріалом про рослини і тварин Хмельниччини, занесених до Червоної книги України, а також інформаційні листівки “Людина і природа: гармонія і конфлікт” та “Земле моя, всеплодющая мати”.

Безперечно, всі наші напрацювання допомагають національно-патріотичному вихованню підрастаючого покоління, сприяють активізації роботи бібліотек з популяризації знань про історію здобуття Україною незалежності, про видатних історичних особистостей та сучасних діячів українського державотворення, формують у дітей шанобливе ставлення до нинішніх захисників України, почуття національної гордості та патріотизму.

Бернацька В.В.

в.о. завідуючої відділом роботи з читачами-дошкільниками та учнями 1-4 класів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка

**Національно-патріотичне виховання юних читачів:
роль та місце бібліотеки.**

“Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується”.

В.Сухомлинський

Виховання дітей – дуже відповідальна справа. Перед нами постає багато складних і, водночас, важливих завдань. Як виростити гармонійну особистість, на які моральні цінності зорієнтувати дитину? Як підтримати допитливість у читачів і зробити процес виховання цікавим і бажаним? Як зберегти і примножити доброту, людяність, любов до рідної землі, повагу до держави та людей? Для вирішення цих проблем ми підходимо творчо і змістовно. Збагачення дітей молодшого шкільного віку у Хмельницькій обласній бібліотеці для дітей імені Т.Г. Шевченка відбувається в процесі ознайомлення з історією про героїчне минуле українського народу, його прагнення до зміцнення могутності Батьківщини. З метою надання виховній роботі більшої емоційної привабливості використовується яскравий фактичний матеріал, позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, героїв, справжніх патріотів країни.

Успішно в цьому напрямку розвивається і працює патріотичний проект “Україна – це ти, Україна – це я”, в рамках якого було проведено до Дня Соборності України урок державності “Соборність, єдність, неподільність”. Цей урок поглибив знання в підростаючого покоління глибокої поваги та любові до Батьківщини, національної свідомості, людської гідності, відродження паростків духовності, формування рис громадянина Української держави; про історичний факт злуки українського народу, його значення; пробудження інтересу до поглибленого вивчення історії та культурних надбань українського народу.

Вшанувати патріотизм і мужність громадян, які стали у листопаді 2013 року – лютому 2014 року на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини, національних інтересів України та її європейського вибору, прищеплювати любов до Батьківщини, зберегти та донести до дітей об’єктивну інформацію про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, розвивати бажання стати гідними громадянами України допоміг читачам-учням урок гідності “Майдан. Україна. Шлях до свободи”. До Дня захисника України з читачами молодшого шкільного віку проведено патріотичні уроки-зустрічі “Є такий обов’язок захищати Україну” за участю

солдатів з військової частини, які перебували в зоні АТО.

Для досягнення мети патріотичного і громадянського виховання суттєву роль відіграють державні свята. Вони сприяють поглибленню знань дітей з історії та культури українського народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки. З нагоди головних державних свят нашої країни – Дня Незалежності України та Дня Державного Прапора проведено історичний екскурс “Героїчна Україна від минулого до сьогодення”, вікторини “Чи знаєш ти Україну?”, патріотичну мозаїку “Розмаїта моя Україна”, відеофільми “Моя Україна – моя Батьківщина”, інформаційні години “Символ нації – національний прапор”, відеопрезентацію “Історія державного прапора України”, інформаційну годину “Історія та цінність Незалежності України”, майстер-клас “Символи України”.

Вдосконалювати мовну культуру дітей, виховувати прагнення розмовляти українською літературною мовою допомагають проведення до Дня української писемності та мови та Міжнародного дня рідної мови свята української мови “Нащадкам мову передай, як скарб”, акції “Говоримо і читаємо українською”, мовознавчої години “Там, де живе рідна мова, живе український народ”, інформ-досьє “Історія української мови”, мовознавчої інтелект-вікторини “Веселкова наша мова”, поетичних хвилинок “Лунай величне наше слово”, конкурсу скоромовок-спотиканок “Хто зможе повторити?”, мультимедійних презентації “Мандрівка у країну писемності”, “Слово до слова – зложиться мова”.

У заходах беруть участь подільські письменники Л.Савчук, О.Лихогляд, Н.Качеровська, Н.Бучинська та інші. Такі заходи формують у дітей розуміння того, що українська мова – наш скарб, без якого не може існувати ні народ, ні Україна як держава, виховують любов до рідної мови, рідного краю, його традицій, почуття поваги до всього свого, українського.

Провідна роль у національно-патріотичному вихованню юних читачів належить краєзнавству. Це одна з ланок, яка охоплює

історичні, літературні, природознавчі теми. В цьому напрямі у відділі роботи з користувачами-дошкільниками та учнями 1-4 класів успішно працює програма “Моя мала Батьківщина”. В рамках програми було проведено: краєзнавчий відеокілаж “Портрет рідного міста”, відео-екскурс “Диво-перлини Хмельниччини”, відео-мандрівку “Краєвиди рідного краю”, відео-презентацію “Вулиці міста розповідають”, краєзнавчу мандрівку “Мій рідний край – окраса України”, медіаурок “Юним хмельничанам про Хмельницький”, краєзнавчий екскурс “Місто, в якому я живу”, віртуальна мандрівка “Визначні місця Поділля” та інші. Мета таких заходів – вивчення культури, звичаїв, традицій, архітектурних та культурних пам’яток, знайомство з видатними людьми Хмельниччини тощо.

Для збереження пам’яті про героїчний подвиг українського народу, його визначний внесок у перемогу Антигітлерівської коаліції в Другій світовій війні, популяризації літератури та залучення дітей до читання кращих художніх творів бібліотечні працівники використовують різні форми і методи роботи. Успішно діє історичний проєкт “Мій дідусь – Герой”, який став цікавим для дітей молодшого шкільного віку. В рамках проєкту була влаштована однойменна виставка-хроніка, на якій представлені сімейні реліквії, документи, листи і фотографії, книги-спогади, які принесли читачі, зокрема сім’ї Бернацьких, Лапушкіних. Проведено також вечір пам’яті і спогадів “На вогник збираються ветерани”. Гостем заходу був полковник, ветеран другої світової війни Захаров М.О., вечір пам’яті “Вклонімось низько ветеранам”.

Читачі бібліотеки охоче долучаються і до акції милосердя “Пам’ять серця”. Діти власноруч виготовляють вітальні листівки для ветеранів Другої світової війни. Висловлюють свої побажання та слова вдячності учасникам бойових дій, а також творчо та майстерно прикрашають листівки символами Перемоги, власними малюнками та сердечками. Вітальні листівки вручені ветеранам міста Хмельницького, які брали участь у заходах.

Досвід роботи показує, що тільки тісна співпраця з вчителями, читачами-учнями, батьками, яка проводиться систематично, цілеспрямовано і наполегливо, може виховати справжнього громадянина, патріота своєї Батьківщини.

Лучинська О.І.
завідуюча відділом роботи з
користувачами-учнями 5-9 класів
Хмельницької обласної бібліотеки
для дітей імені Т.Г.Шевченка

Підліток і патріотизм: реалії сьогодення

“Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!”.

В. Симоненко

Питання патріотичного виховання дітей та підлітків особливо актуальні сьогодні, після подій на Майдані, анексії Криму, збройного конфлікту в східних регіонах нашої держави. Почуття патріотизму, національної гордості не приходять самі по собі, патріотами не народжуються, ними стають. Маючи в арсеналі невичерпне джерело знань – книги, періодичні видання, доступ до мережі Інтернет, враховуючи нові суспільно-політичні реалії, бібліотека спрямовує свою діяльність на формування нового українця, готового самовіддано будувати суверенну, демократичну, правову, соціальну державу та забезпечувати її національну безпеку.

Відтак, в умовах сучасних соціокультурних зламів, викликів і трансформацій патріотичне виховання у Хмельницькій обласній бібліотеці для дітей імені Т.Г.Шевченка набуло нового сенсу та форм.

Події Революції Гідності увійшли в кожен дім, не залишили байдужими нікого. Питання щодо звеличення осіб, які віддали життя за Україну, та вшанування їх пам'яті звучить повсюдно. Актуальними в бібліотеці є заходи, що акцентують увагу на дивовижному феномені патріотизму та зрілості, що породив Майдан. Це зустрічі поколінь, круглі столи, відверті розмови, на яких підлітки безпосередньо спілкуються з майданівцями, учасниками АТО, волонтерами. Саме національно-патріотичному вихованню підлітків сприяє патріотичний проект “Україна – це ти, Україна – це я”. Читачі активно включилися в загальні акції по збору книг для військових та дітей сходу України, діти приносили

продукти харчування, книги і гроші на допомогу солдатам, які боронять нашу Вітчизну. Читачі бібліотеки часто зустрічаються з начальником відділу ювенальної превенції Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області С.В. Цимбалюком, активістами молодіжних національно-патріотичних організацій міста – “Січ” та “Пласт”. Зворушливо та емоційно пройшла зустріч з дружиною загиблого Героя Небесної Сотні Сергія Бондарчука – Тетяною Бондарчук, яка презентувала свою книгу “Кохання, розстріляне снайпером”. Цікаве спілкування, щемлива і ніжна авторська поезія не залишила байдужим нікого.

З метою вшанування мужності і героїзму захисників незалежної України в календарі з'явилося нове державне свято – День захисника України. З цієї нагоди для підлітків – майбутніх захисників України проводяться козацькі вечірки та розваги, на яких вони знайомляться з традиціями та сучасністю українського козацтва, засвоюють основи захисту Вітчизни і навіть вчать бойовому гопаку. Учасник АТО – козак українського козацтва, борець Національної гвардії “Київ-2” В.А.Кадиров не раз розповідав дітям про події на сході України, свою участь в антитерористичній операції, про мужність і героїзм простих юнаків, про їх патріотичний дух. На ура проходять і зустрічі з козацьким отаманом С.Скоробагатим, який знайомить підлітків із сучасним життям українського козацтва. А які ж вечірки без розваг? Цікавими для підлітків – майбутніх захисників України є веселі козацькі забави “Сильні, сміливі, спритні, умілі”.

Як накопичувач історичної пам'яті, бібліотека виступає сьогодні провідником між поколіннями та намагається повернути істинне значення таким словам як “патріотизм”, “геройство”, “мужність”, “подвиг”. Новий зміст відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги включає в себе рівне вшанування пам'яті кожного, хто боровся з нацизмом. Зустрічі з учасниками війни, ветеранами Збройних Сил, дітьми війни, учасниками партизанського руху назавжди запам'ятовуються читачам бібліотеки.

Нового звучання набувають заходи до Дня Соборності

України та пам'яті Героїв Крут. Актуальні репортажі, година історичної правди розтлумачують дітям історичну і сучасну точки зору на українську Соборність. Читачі-старшокласники розмірковують над сучасним поглядом на соборність як духовне єднання всього населення України незалежно від політичної орієнтації та національності. Мужність і героїзм студентів, майже їх ровесників у боротьбі за незалежність України в бою під Крутами провела паралель до сьогоденних подій та необхідності захищати незалежність і соборність України сьогодні.

Різноманітними, емоційними були заходи бібліотеки до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні, До Дня Партизанської слави. Діти знайомилися з дітьми-героями, які зробили значний внесок у звільнення краю від німецько-фашистських загарбників. Валя Котик, Аня Сошенська, Микола Трухан та інші назавжди залишилися юними в пам'яті багатьох поколінь.

Сьогодні по-особливому сприймається слово – війна, чи та що точиться сьогодні на Сході України, чи та що була багато років тому. 15 лютого відзначають День вшанування учасників бойових дій на території інших держав, річницю виведення військ колишнього СРСР з Республіки Афганістан. Напередодні цієї дати діти зазвичай збираються в читальному залі, щоб дізнатись про події та героїв цієї страшної війни. Розповіді, спогади, вистраждані в Афганістані і про Афганістан доносить читачам бібліотеки голова міської ради ветеранів, підполковник запасу, учасник бойових дій в ДРА Садиков Мунир Мухамедович.

З метою виховання патріотизму у підлітків бібліотека активно використовує можливості, що їй надає організація клубів за інтересами. Велику зацікавленість у молоді викликає робота бібліоліцею “Моя історія свята”, який відвідують старшокласники ЗОШ № 25. Заняття бібліоліцею присвячуються як знаменитим, так і маловідомим постатям і подіям української історії. Читачів бібліотеки знайомили з гетьманами Іваном Мазепою та Кирилом Розумовським, митрополитом Андрієм Шептицьким, вченим Іваном Полюєм, літературознавцем Сергієм Єфремовим та ін. Заняття проходять у формі віртуальних мандрівок та

презентацій книг, вечорів-реквіємів та дискусій, подорожей та зустрічей з цікавими співрозмовниками.

Тема героїзму, мужності, самовідданості молоді у захисті України від посягань на її цілісність і незалежність отримала сучасне продовження. Цікавим для підлітків став проект “Гордість країни. Герої серед нас”. Героями проекту стали прості українці, які у критичні хвилини проявили надзвичайну силу духу і мужність. Перша розповідь проекту присвячена Насті Овчар – маленькій дівчинці з простої української родини, яка врятувала дворічну сестру з охопленої полум’ям хати. Читачам бібліотеки були представлені звичайні люди, які живуть серед нас, але вони своїми героїчними вчинками, щирими душами і своїм життям викликають захоплення та гордість – Олександр Чумаков, Павло Бондарев, Віка Горячко.

Почуття патріотизму, національної гордості базується на знанні рідної мови, культурних надбань українського народу, звичаїв, традицій. Значний інтерес дітей та підлітків викликають фольклорні свята, які традиційно вже стають театралізованим дійством. Справжні Андріївські вечорниці проходять у читальному залі на Андрія. Читачі співають, ворожать та кусають калиту. Напередодні найбільшого християнського свята Великодня читачі бібліотеки знайомляться з народними традиціями святкування, читають вірші і розповідають легенди про писанки та крашанки як один із головних символів свята. А ще здійснюють віртуальні мандрівки до музею писанки в Коломиї.

Працівники бібліотеки виважено підходять до організації візуального простору з питань патріотичного виховання, враховуючи актуальність, оперативність, конкретне їх адресне спрямування. Це виставки-полеміки, виставки фотографій, виставки малюнків, виставки-персоналії, виставки однієї книги, експрес- та віртуальні виставки, виставки-вшанування. Цікавими для читачів-підлітків були такі експозиції, як “Нам пора для України жити!”, “Майдан – революція духу”, “Величне ім’я – захисник України”, “Велич народного подвигу”, “3 Днем народження, країно” тощо.

Наразі кожен бібліотечний захід проходить під гаслом “З

Україною в серці!”. Патріотичні та благодійні акції, флешмоби, майдани, ярмарки, на яких молодь проявляє свої таланти і допомагає українській армії та співвітчизникам, які стали сьогодні вимушеними переселенцями. Активність юнаків і дівчат, виявлені під час підготовки та проведення цих заходів, підтверджує, що всі ми – представники мужнього сильного українського народу. Це вже не просто данина традиції, а можливість проявити силу патріотизму, згадати зусилля і втрати, з якими наші пращури відстоювали право на свою свободу, а сьогодні наші брати захищають суверенітет і цілісність держави.

Рогульська В.В.

завідуюча відділом мистецтв
Хмельницької обласної бібліотеки
для дітей імені Т.Г.Шевченка

Бібліотечні правила гри, або До патріотизму через партнерство

З огляду на суспільно-політичне становище в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління відданості загальнодержавній справі, активної громадянської позиції. Головним завданням патріотичного виховання є формування патріотизму, а на сучасному етапі становлення української державності ця проблема набуває особливого значення. Так склалося в історії людства, що кожен народ від покоління до покоління передає свою любов до рідного краю, повагу до його історичного

минулого й збереження традицій, свій життєвий досвід, пізнання секретів майстерності й розуміння краси. Саме так створюється історія матеріальної та духовної культури нації, народу, формується його самосвідомість і патріотизм.

Для успішного формування ціннісних орієнтирів, національно-патріотичної свідомості, потреби в творчому розвитку та самореалізації підлітків і молоді обласна бібліотека для дітей імені Т. Г. Шевченка організовує тісну співпрацю із закладами

культури та освіти, творчими спілками, художніми колективами, митцями, обдарованими дітьми та молоддю.

Вже багато років бібліотека виховує своїх читачів майже з пелюшок, адже співпраця “Бібліотека – садочок” – це правильний старт у розумінні прекрасного. Так, діти ДНЗ № 20 та ДНЗ № 57 виступили у ролі художників та взяли участь в організації двох виставок творчих робіт “Арт-фантазії малечі” та “Я малюю свою маму”. Родзинка тут, напевно, не в майстерності творчих робіт, а у можливості побувати на відкритті першої виставки у своєму житті, яка відбулася в бібліотеці. З такою появою бібліотеки у свідомості дитини розуміння важливих цінностей, в тому числі, любові до Батьківщини, з’явиться безумовно.

Значну роль у діяльності бібліотеки відіграє партнерство “Бібліотека – музеї”. Така співпраця дає можливість знайомити підрастаюче покоління з відомими земляками, людьми, які реалізували себе у мистецтві і можуть мотивувати до творчого злету інших. В результаті спільної діяльності закладів діти відвідують арт-фест “День музею в бібліотеці” у Всесвітній день музею та День пам’яті “Чорне крило Голодомору” (спільно з Державним історико-культурним заповідником “Межибіж”). В рамках мистецького сусідства “Музей – бібліотека” студенти стали учасниками ювілейних зустрічей “Олександр Гуменчук. Жива душа відтворена в живописі”, присвяченої 65-річчю художника та “Надія Борецька. Майстриня, художник, вчитель”, присвяченої 55-річчю художниці. Такі заходи презентують не лише художника і його роботи, а піднімають цілий пласт вражень творчістю, яка здатна виховувати, формувати почуття прекрасного, доброго, українського.

Партнерство “Бібліотека – Національна спілка художників України та Національна спілка майстрів народного мистецтва України” забезпечує діяльність одразу декількох творчих проєктів бібліотеки. У мистецькому проєкті “Хмельницький художній” відбулися скайп-зустріч з художником-ілюстратором Юлією Пилипчатіною “У вирі казкових мрій”, година мистецтва “Реалізм високої творчості” (до 55-річчя від дня народження Тараса

Андрійчука), ювілейна імпреза “Та, що носить сонце у собі” (до 55-річчя художниці Олени Скорупської). Художники та майстри також плідно працюють на бібліотечній арт-території, а саме, проводять майстер-класи з дітьми та молоддю. Серед них: “Дивовижна лялька-мотанка” (виготовлення персонажів до Дня лялькаря), “Диво-яєчко” (виготовлення Великодніх писанок), “Оригінальне орігамі” (виготовлення сувенірів), майстер-клас з написання портрету з натури “Портрет. Правила поведінки на аркуші”. В рамках публічного проекту “Мистецтво бути...” відбувся “День трьох художників”, протягом якого користувачі бібліотеки – студенти мали можливість відвідати майстерні відомих майстрів пензля нашого краю, таких як Олександр Гуменчук, Яків Павлович, Володимир Кирилюк та зрозуміти, що ж означає бути художником.

Співпраця “Бібліотека – заклади естетичного виховання” забезпечує творчу реалізацію обдарованих дітей, молоді. Адже в останніх з’являється можливість організації власної виставки творчих робіт у бібліотеці. Варто назвати деякі з них: фотовиставка вихованців обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді “Літо в розпалі”, виставка творчих робіт вихованців дитячої школи мистецтв “Зимові феєрверки”, виставка творчих робіт учнів СЗОШ № 27 “Мистецтво ХХІ” та “Фантазії з бісеру на полотні”, виставка творчих робіт дітей-вихованців Хмельницької міської школи мистецтв “Перемога в наших серцях”. Також реалізувати себе як починаючі художники, фотографи можуть і студенти навчальних закладів – партнерів бібліотеки. Так були організовані наступні виставки: “Мотиви про прекрасне” від студентів ХГПА, виставка творчих робіт студентів ХНУ “Коли дерево оживає”, виставка витинанок та вертепів вихованців професійно-технічних закладів області “Рай розвився, син Божий народився”, виставка творчих робіт студентів ВХПУ № 19 смт. Гриців, “Великодні дзвони” вихованців професійно-технічних закладів області, “Експресія мужності та відваги” від студентки ХГПА Діани Малишевської, “Магія пейзажу” від студента ХГПА Миколи Крикуна, фотовиставка “Love story” від Діани

Слободянюк, фотовиставка “Бібліотекар в кадрі” від Антона Олійника.

Сприяти збереженню народних традицій, відтворенню минувшини через засоби мистецтва у сьогоденні допомагає музичне та хореографічне мистецтво, *адже українська музика – джерело знань та інструмент для здійснення емоційного впливу з метою формування таких громадянських якостей особистості, як почуття патріотизму, любов до України.* Так, спільна діяльність “Бібліотека – Національна спілка композиторів України, філармонія, музичні школи, художні колективи” через музичну платформу “Звук без меж” нагадує про найцінніше в музиці та запрошує на такі заходи: дні музики “Микола Лисенко”, “Микола Дремлюга”, “Петро Гайдамака”, “Микола Леонтович”, гоом-концерти “Музика для миру”, присвячений Революції Гідності, “Я – маленький артист”, “Пісня нашої історії”, фестиваль молодіжної музики “Час грати”, вечір пам’яті А. Кузьменка “Вбивайте хамство посмішкою”. А також зустрічі з членами творчих спілок у мистецькій вітальні “Мистецькі виднокраї”: “Подільська феєрія пісні і танцю” (творча зустріч з **Народним артистом України, композитором, художнім керівником та головним диригентом академічного ансамблю пісні і танцю “Козаки Поділля” М.П. Балемою**), “У талановитих наставників – талановиті учні” (творча зустріч з хореографом Гурєєвим І.Ю. та колективом “Подольчани”).

Завдяки спільній праці з’явилися цікаві заходи у публічному проекті “Мистецтво бути...”: “День трьох скрипалів”, присвячений Дню музики, “День трьох танцювальних стихій”, присвячений Міжнародному Дню танцю, творчі зустрічі з художніми колективами та їх керівниками. Обмін заходами та місцем проведення у даному випадку теж має місце і додає новизни та додаткової реклами обом організаціям.

Поряд із патріотичним вихованням крокує і розуміння почуття толерантності у майбутніх поколінь. Бібліотека – один з найбільш підготовлених майданчиків для виховання і популяризації толерантності. Саме бібліотека стала місцем зустрічі представників різних культур, віросповідань і

національностей, атмосферою, яка допомагає зрозуміти один одного і бути вдячними краю, який сприяє розвитку та самоствердженню національних громад. Так, близько десяти років у бібліотеці діє проект “Україна в нас одна” спільно з культурними осередками різних народів, які проживають на території Хмельниччини. В рамках цього проекту відбулося понад 40 естафет культур з представниками національних громад області. Це такі як: культурний міст “Україна – Польща”, арт-вечірка національних громад “Танцювальні батли” (польські, єврейські, грузинські танці), вечір натхнення “Феєрверк музичних відтінків” (угорської, єврейської), пісенний вернісаж “Багатоголосся нації” (ромське пісенне мистецтво), історична подорож з представниками Хмельницького благодійного фонду “Хесед Бешт” “Єврейські мотиви Проскурова”, присвячена Дню рідного міста, творче занурення “Мистецький смак Грузії”, коктейль-презентація “Єврейська кухня у творах Шолом-Алейхема”, майстер-клас для дітей благодійного фонду Хесед Бешт “Від книги до творчості”.

Не секрет, що в сучасному ритмі подій всі організації, спілки, товариства намагаються висвітлювати свою діяльність у громаді. Тому важливе місце посідає і реклама діяльності бібліотеки. Співпраця і в цьому аспекті є вигідною для партнерів, адже й піар діяльності подвоюється. Це дозволяє не лише бібліотеці розповідати у ЗМІ, на власному сайті, у офіційних інформаціях та у соціальних мережах про свою діяльність, а й партнерській організації.

Отож, можна стверджувати, що в партнерстві з’являється широкий спектр можливостей, нових підходів, інтерактивних форм для того, аби якісно та професійно вести дітей до патріотичної свідомості за допомогою засобів мистецтва.

Зайко Н.Г.
завідуюча відділом інновацій,
реклами і організації дозвілля
Хмельницької обласної бібліотеки
для дітей імені Т.Г.Шевченка

Соціальне партнерство: нові моделі та перспективи

Соціальне партнерство бібліотек є досить важливою складовою як для самої бібліотеки, так і для громадськості. Чим більше партнерів і чим кращі стосунки складаються з ними, тим бібліотека більш дієздатна та ефективніше функціонує.

Бібліотека не повинна чекати звернення до неї інших організацій з пропозицією про спільну діяльність, а покликана активно шукати партнерів, спроможних сприяти її розвитку, удосконаленню форм і методів роботи, інвестуванню і реалізації проектів, спрямованих на найбільш повне та якісне задоволення потреб населення в інформації.

В залежності від цілей та напрямків соціальне партнерство класифікують за такими видами:

- взаємодія з органами влади;
- партнерство у сфері освіти (управління, відділи освіти, дошкільні, загальноосвітні установи, ВНЗи);
- партнерство із закладами культури (будинки культури, музичні школи, музеї, театри);
- партнерство з інформаційними організаціями (книжкові видавництва, книготоргові організації, дизайнерські рекламні фірми, дистриб'ютори книжкової продукції, ЗМІ);
- партнерство з громадськими організаціями (політичні партії, творчі спілки, об'єднання, молодіжні осередки та організації);
- професійне партнерство (між бібліотеками – публічними, спеціальними).

Соціальне партнерство ґрунтується на традиційній взаємодії бібліотек з іншими установами та закладами для проведення спільних заходів. Сьогодні традиції соціального партнерства отримали подальший розвиток.

Основними принципами соціального партнерства є:

- принцип активності (не очікувати звернення);
- принцип взаємної зацікавленості (партнерський розвиток);
- рівноправності партнерства (узгодження в інтересах сторін);
- принцип взаємної відповідальності;
- принцип системності і плановості.

Коло партнерів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка досить широке і поповнюється щороку. Це органи місцевого самоврядування, державні служби, громадські організації, освітні установи, заклади культури, недержавні комерційні структури, засоби інформації, благодійні фонди. Бібліотека є вигідним партнером для інших організацій, громадським центром культурного життя, спілкування, дозвілля.

Основними партнерами бібліотек завжди були і залишаються освітні заклади. Інформаційна підтримка навчального процесу – головне завдання бібліотек. Інформування вчителів, вихователів про нову методичну літературу, залучення дошкільників, школярів та студентів до бібліотеки – основні напрями співробітництва. Бібліотека активно співпрацює з департаментом освіти міста. На базі бібліотеки проводяться методичні об'єднання та семінари для вчителів, активними учасниками яких є й бібліотекарі. Також стало гарною традицією проведення батьківських зборів у стінах бібліотеки. Активно долучаються до такої співпраці і партнери, зокрема представники ювенальної превенції ГУНП.

Отже, соціальне партнерство дає змогу реалізації інтересів усіх учасників процесу і відкриває широкі можливості для бібліотек.

Соціальне партнерство дозволяє учасникам як позиціонувати свої інтереси серед місцевої громади, так і враховувати інтереси її членів.

У 2016 році бібліотека стала повноцінним членом патріотично-правового руху “ХОМА” (Хмельницьке об'єднання молодих і активних), здійснила новий крок у розвитку партнерських стосунків. Працівниками бібліотеки було

започатковано створення нового патріотичного проекту “Майбутнє України будуюмо разом!”. Мета проекту – формування в дітей національної свідомості, відданості і вірності українському народові, високих моральних цінностей та патріотизму. Партнерами бібліотеки є Головне управління Національної поліції у Хмельницькій області, управління патрульної поліції міста Хмельницького, молодіжні організації та осередки. Зокрема, Хмельницький осередок Національної скаутської організації “Пласт”, Товариство збереження історії України “Січ”. Оскільки виховання у дітей почуття патріотизму, любові до рідної землі, готовності до захисту своєї країни – основні завдання наших організацій, спільно з партнерами було проведено низку заходів як у бібліотеці, так і поза її межами. Саме бібліотекарями ініційовано та проведено патріотичний форум “Наш дух не зламати” з нагоди Дня захисника України спільно з “ХОМою”. Під час заходу і відбулася презентація патріотичного руху в стінах книгозбірні. З метою ознайомлення читачів з людьми різних професій в рамках проекту діє бібліотечний журфікс “Обирай майбутнє” та започатковано проведення промо-акцій. В акціях беруть участь представники різних організацій, які працюють у сфері виховання дітей. В рамках акції відбуваються зустрічі і з працівниками ювенальної превенції управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області, Хмельницьким осередком Національної скаутської організації України “Пласт”, Товариством Збереження історії України “Січ”. Такі зустрічі допомагають підліткам зорієнтуватися, обрати правильний шлях у подальшому житті. Патріотично-правовий рух допоміг бібліотеці знайти не лише нових партнерів, а й друзів. До прикладу, спільно з патрульною поліцією міста Хмельницького започатковано бібліофорсаж “Безпечний рух – твій вірний друг”.

Члени руху завжди активно долучаються до заходів, які проводяться в бібліотеці. Зокрема, громадські слухання у формі круглого столу “Бібліотека, школа, сім’я у вихованні молодого покоління”. Вперше за сприяння патріотично-правового руху

“ХОМА” та Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області бібліотека взяла участь у Національному проєкті “Місто професій”. Захід відбувався у сквері імені Т.Г.Шевченка. З метою сприяння зміцненню патріотичного духу в суспільстві, посиленню уваги і турботи до учасників добровольчих формувань в рамках патріотично-правового руху “ХОМА” спільно з Головним управлінням Національної поліції у Хмельницькій області для читачів бібліотеки проведено День добровольця.

Старшокласники мали за честь познайомитися з представниками добровольчого батальйону “Богдан”. Під час літніх канікул, в рамках патріотичного проєкту, спільно з партнерами були проведені заходи в дитячих таборах оздоровлення і відпочинку Хмельниччини. Бібліотекарі побували в оздоровчому таборі “Чайка” с. Головчинці Летичівського району.

Під час ІХ обласного форуму бібліотекарів Хмельниччини “Бібліотек@: знай, мрій, твори” на ярмарку бібліотечних ініціатив бібліотека разом із партнерами презентували проєкт “Майбутнє України будуюмо разом”. В рамках національно-патріотичного виховання дітей та молоді Хмельниччина активно доєдналася до Всеукраїнської акції “Схід і Захід разом”. Акція відбулася у ГУНП для школярів Донецької, Івано-Франківської, Тернопільської областей. Дітям було представлено патріотично-правовий рух, що діє на Хмельниччині. Учасники руху презентували свої організації та розповідали про спільну роботу в “ХОМі”. В планах в рамках діяльності руху ще багато ідей та задумів.

Бібліотека активно займається і соціальною підтримкою дітей, які потребують особливого піклування та допомоги. Понад 10 років діє програма “Ти у світі не один”, в рамках якої бібліотека разом з партнерами, зокрема Службою у справах дітей Хмельницької обласної державної адміністрації, Хмельницьким обласним центром соціальних служб для сім’ї та молоді надає соціальну підтримку вихованцям Центру соціально-психологічної реабілітації дітей “Подоланчик”. Об’єднавши та координуючи зусилля організацій-партнерів, у Центрі проводяться спільні заходи з метою формування відповідного світогляду дітей, переорієнтації їх

на інші життєві, моральні та духовні цінності, які б спонукали до активної громадянської позиції. А також вихованцям Центру надається інформація про нові книги, періодичні видання та організовується змістовне дозвілля.

Тісні контакти підтримує бібліотека з Центром соціальної реабілітації дітей-інвалідів “Школа життя”.

Звичайно, тісні партнерські стосунки і з Хмельницькою обласною організацією Національної Спілки письменників України та обласним відділенням Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т.Шевченка. Працюючи над популяризацією книги та читання, в бібліотеці відбуваються творчі зустрічі, презентації нових книг, знайомства із сучасними письменниками і не лише Хмельниччини. Активно співпрацює бібліотека і з закладами культури міста та області.

Виховуючи у читачів почуття патріотизму і любові до рідного краю та країни, активними партнерами бібліотеки є благодійний фонд “Подих надії нації”, творча сотня “Рух до перемоги”. Саме їхні очільники Тетяна Юзепчук та Оксана Радущинська є учасниками патріотичних акцій, форумів “Українці – нація героїв”, “Мир у дитячих лодонях”, “Хоробрі серця” тощо. Вони допомагають доносити правдиву інформацію до читачів, розвивати почуття обов’язку, відповідальності та поваги один до одного. Волонтери, учасники АТО, активісти, громадські діячі об’єднані однією ідеєю – сіяти у свідомість ще зовсім юних українців зерна людяності, порядності та великої любові до рідної країни.

Отже, соціальне партнерство є досить важливою складовою для бібліотеки, адже надає нові можливості, а також задає напрямки та окреслює орієнтири щодо спільної співпраці з дітьми та молоддю в справі патріотичного виховання.

Лісогор Г.С.

завідуюча відділом читального залу
гуманітарного профілю Хмельницької обласної
універсальної наукової бібліотеки

Наукова бібліотека як центр національно-патріотичного виховання

Становлення української державності, інтеграції до європейського і світового співтовариства, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на людину, яка здатна працювати на процес державотворення, на становлення народу України як політичної нації. Основою цієї системи виховання в Україні є національна ідея, спрямована на вироблення життєвої позиції молодій людині, становлення її як особистості і як громадянина своєї держави.

Формування патріотизму та національної свідомості є питанням національної безпеки, від ефективності втілення якого залежить успішність розвитку всіх інших сфер держави та українського суспільства. Сьогодні постала нагальна потреба осмислити цю проблему в умовах сучасних соціокультурних зламів, викликів і трансформацій, особливо після подій на Майдані, анексії Криму, збройного конфлікту в зоні АТО.

Основним важелем виховання патріотизму у користувачів бібліотеки є усвідомлення гордості за свою Батьківщину. У народній пам'яті, свідомості й реальному житті завжди високий статус мали правила, що передбачали:

- любов до батьків, рідної мови, готовність захищати слабших, турбуватися про молодших, уболівати за дітей, їхню долю;
- непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі, духовності, правдивість і справедливість, скромність і працьовитість, культ волелюбних заповідей батьків і дідів, вшанування пам'яті загиблих та ін.;
- прагнення до повної свободи і незалежності особистості, народу, держави;

- повагу до національних традицій, звичаїв і обрядів, бережливого ставлення до рідної природи, землі;
- бажання розвитку власних фізичних і духовних сил, волі, постійного самовдосконалення і самореалізації в ім'я своєї батьківщини.

Крім того, у нашого народу завжди було правилом формувати в молоді такі героїчні якості, які становили кодекс лицарської звитяги. Він вимагав від кожного юнака розвитку в собі високого рівня моралі, духовності, стійкої і незламної волі, сили духу.

Тому головною метою працівників бібліотеки на сучасному етапі є: відродити вікові національно-патріотичні принципи виховання та згідно із сучасними вимогами виховувати громадянина як члена правового суспільства, демократичної держави, особи, що відчуває і цінує ідеали свободи і рівності, усвідомлює цінність людської гідності, прагне встановлення справедливої і стабільної політичної системи.

Для досягнення цієї мети бібліотечні фахівці спираються на те, що формулою нового українського патріотизму має стати принцип: Україна – держава для всіх громадян.

При читальному залі гуманітарного профілю Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки працює клуб для внутрішньо переміщених осіб зі Сходу України “Разом”, метою роботи якого є інтегрування цієї категорії громадян України в подільське суспільство, ознайомлення членів клубу з культурним розмаїттям нашої гостинної землі, з народними традиціями та звичаями подолян та сучасним культурним життям Хмельниччини.

Працівники відділу проводять з членами клубу різноманітну роботу, яка спрямована на виховання патріотизму та осмислення себе як частини великого українського народу. Так, під час історико-патріотичних читань “В нас єдина мета – Україна свята, нездоланна, вільна і сильна” (до Дня Соборності і Свободи України) наші користувачі одностайно висловили думку, що суспільно-політична ситуація на Сході України спонукає замислитись над значущістю патріотичного виховання. Учасникам

клубу були цікавими бесіди: “Інтегрування в соціальне життя Хмельниччини”, “Народні традиції Хмельниччини”, “Знайомство з культурою Хмельниччини”. Члени клубу брали активну участь у патріотичному діалозі “Волонтер – це стан душі”, історико-патріотичних читаннях “Україна – понад усе” та “Ти будеш жити, Україно, країна щастя і добра”, тематичних заходах “Україна вишивана” та “Державна символіка України” тощо. На цих та інших заходах патріотичного спрямування члени клубу висловлювали думку щодо важливості єдності та територіальної цілісності України та усвідомлення власної відповідальності за долю батьківщини.

Освітній проект “Подолання ксенофобії та расової дискримінації” для вчителів та учнів шкіл області, який був започаткований обласною універсальною науковою бібліотекою та благодійним фондом “Ксена” дав поштовх для активізації цієї роботи в навчальних закладах області та можливість виплекати у молоді толерантність до міжетнічних та міжкультурних відмінностей громадян України і довести, що українське суспільство – це спільнота громадян держави, які ідуть різними дорогами до однієї мети – поліпшення рівня життя для всіх верств населення України.

Дієвий результат в цьому напрямку дає проведення дискусій, конкурсів, тижнів толерантності за темами: “Ксенофобія: серйозний погляд”, “Ми всі різні, ми всі рівні”, “Пізнай себе – зрозумій іншого” тощо.

Масштабність і дієвість патріотичного виховання у бібліотеці в значній мірі забезпечується міцними зв’язками з громадськими організаціями, національними спілками, центрами соціальних служб для молоді, відділами освіти, військоматами, спілками ветеранів тощо. Співпраця при проведенні історико-патріотичних читань “Вони загинули за волю України” (до Дня вшанування пам’яті Героїв Крут) та “Герої не вмирають! Слава Україні” (до Дня Героїв), уроку громадянської зрілості “Сила нескорених” (до річниці подій на Майдані), історичного уроку “Незламний фронт відваги та доблесті”, уроку історичної правди “Шляхами мужності і слави” (до Дня визволення України від фашистських

загарбників) сприяли вихованню гордості за свій народ, свою державу та її захисників.

Одним з дієвих засобів національно-патріотичного виховання є формування пошани до української мови – святині нашого народу, розкриття її багатства і краси. Ці умови стали основою при проведенні соціокультурних заходів, спрямованих на популяризацію української мови та літератури. Літературно-мистецькі свята “Мова – живе коріння роду і народу” (до Міжнародного дня рідної мови) та “Наша мова – мова вічної землі, наше слово – слово вічного народу” (до Дня української писемності і мови), поетичні читання “На струнах слова чарівного” (до Всесвітнього дня поезії), зустрічі з лауреатами Шевченківської премії “Шевченківська скарбниця невичерпна” та інші, на які запрошувалися кращі письменники та поети подільського краю, літературознавці, мовознавці, професійні актори та творча обдарована молодь є прикладом ставлення до мови як до найбільшого народного багатства. Вони дали можливість користувачам бібліотеки відчувати красу та велич рідного слова. Такі заходи спонукають до більш глибокого вивчення рідної мови як одного з головних чинників української державності.

Вже восьмий рік поспіль обласна універсальна наукова бібліотека та кафедра української філології ХНУ спільно реалізують літературно-мистецький проект “Слово – це те, що житиме вічно”, який має великий резонанс як в нашому місті, так і за його межами. Такі довгострокові проекти є дуже перспективними і плідними в плані переосмислення важливості ролі рідної мови в історії незалежної України.

Складний процес героїко-патріотичного виховання працівники наукової бібліотеки здійснюють за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей наших користувачів. Пріоритетну роль відіграють активні форми: дискусії, диспути, вікторини, подорожі до джерел рідної культури, уроки вшанування видатних особистостей, історичні квести, відео-презентації тощо. Вони стимулюють творчість, ініціативу, самостійне і критичне мислення і базуються на принципі

багатосторонньої взаємодії. Особлива увага приділяється підвищенню інформованості щодо діяльності ОУН-УПА, визвольній боротьбі на території України у 1917-1930 рр., діяльності Української Гельсінської Спілки, Народного Руху України тощо.

Встановлення та підтримання зв'язків наукової бібліотеки з військовими частинами, вищими військовими навчальними закладами, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, цивільними навчальними закладами, громадськими організаціями з метою проведення спільних заходів з військово-патріотичного виховання користувачів забезпечують належну його організацію. Гарний результат дає організація тематичних вечорів, зустрічей з особовим складом військових частин, курсантами вищих військових навчальних закладів, сім'ями військовослужбовців тощо.

Таким чином, результатом патріотичного виховання в науковій бібліотеці є сформованість у користувачів почуття патріотизму як прояву любові до свого народу, поваги до українських традицій, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини. Досягнути цієї мети можна лише тоді, коли виховна робота носить не формальний зміст, а досягає душі і серця кожного молодого користувача бібліотеки, адже всі ми прекрасно розуміємо, що вивести Україну на широку дорогу прогресу зможе лише патріотично налаштоване суспільство.

Список використаної літератури:

1. Коновалова М. В. Національно-патріотичне та громадянське виховання / М.В.Коновалова. – Харків : Основа, 2010. – 174 с.
2. Матящук В. П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В.П. Матящук. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 384 с.
3. Косенко М. Державні символи України / М.Косенко // Шкільна бібліотека. – 2013. – № 11-12. – С. 2-5.
4. Савенко Л. Роль юнацької бібліотеки у вихованні толерантності й духовності молоді Л.Савенко // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 4. – С. 23-25.

Грудецька Т.В.

завідуюча відділом науково-методичної роботи та
інновацій у бібліотечній справі
Хмельницької ОУНБ

**Проведення обласного конкурсу серед бібліотек “Україна
починається з тебе” – запорука обізнаності громадян з
національно-патріотичного виховання**

Тематика формування національно-патріотичної свідомості у бібліотеці – процес, спрямований на визначення гуманістичних цінностей та прищеплення любові до батьківщини у підростаючого покоління.

Патріотизм сьогодні є нагальною потребою і для людей, і для держави, оскільки високий рівень патріотизму громадян забезпечує повноцінний гармонійний розвиток як особистості в державі, так і суспільства в цілому. Саме тому значна увага приділяється цій тематиці, адже проблема національно-патріотичного виховання громадян гостро стоїть перед працівниками бібліотек Хмельниччини.

Так, на початку 2017 року Хмельницькою ОУНБ за підтримки управління культури, національностей, релігій та туризму Хмельницької облдержадміністрації, Хмельницького обласного відділення ВГО УБА, обласної організації профспілки працівників культури було здійснено велику роботу по організації та проведенні обласного конкурсу бібліотек з національно-патріотичного виховання громадян “Україна починається з тебе”.

Основною метою, яка спонукала до проведення конкурсу, було виявлення та популяризація кращого досвіду, активізації використання інноваційних форм роботи публічних бібліотек області з національно-патріотичного виховання громадян, формування в них національної свідомості та громадянської позиції. Головним завданням конкурсу стало ознайомлення з кращими практиками роботи публічних бібліотек Хмельниччини по формуванню національно-патріотичної обізнаності серед жителів.

Відповідно до положення обласного конкурсу

(<http://bit.ly/2z99nr7>), затвердженого Головним територіальним управлінням юстиції у Хмельницькій області, обласний конкурс проводився в два етапи, включаючи районний та обласний рівень. В другому етапі конкурсу взяло участь 42 бібліотеки, з них: 21 центральна районна, міська бібліотека; 4 міські бібліотеки-філії; 17 сільських бібліотек, в тому числі, 16 бібліотек об'єднаних територіальних громад.

Проаналізувавши конкурсні матеріали, що надійшли до Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки, було виявлено високий рівень роботи по популяризації національно-патріотичного виховання серед жителів громади та відмічено вагомий внесок бібліотек у розбудову свідомості громадян.

В більшій або меншій мірі бібліотеками відображено роль формування національно-патріотичної свідомості в додаткових матеріалах, від чого і відштовхувалось журі при визначенні переможців. Загалом, при оцінці матеріалів перевага надавалася тим бібліотекам, які висвітлювали: повноту розкриття інформації про діяльність бібліотеки з національно-патріотичного виховання; наявність друкованих матеріалів (сценарії масових заходів, прес-анонси, плани роботи клубів за інтересами, посібники малих форм, інформація в періодичних виданнях); створення та поширення в Інтернет-ресурсах відеоролика про роботу бібліотеки з національно-патріотичного виховання громадян.

Найповніше стан організації роботи з національно-патріотичного виховання, включаючи друкований матеріал та відео-роботу, було висвітлено: Старокостянтинівською, Кам'янець-Подільською, Славутською, Чемеровецькою, Старосинявською, Новоушицькою центральними бібліотеками, Завадинецькою (Городоцький район), Воробіївською (Білогірський), Грушковецькою (Летичівська ОТГ) сільськими бібліотеками, Славутською міською бібліотекою для дорослих, Нетішинською бібліотекою-філією № 3 та Хмельницькою міською бібліотекою-філією № 2.

Відповідно до умов конкурсу, за підсумками розгляду кращих матеріалів визначено переможців.

В номінації “Краща центральна районна/міська бібліотека” перемогу виборола Красилівська центральна районна бібліотека, яка найбільш інноваційно підійшла до підготовки конкурсних матеріалів. Робота по патріотичному вихованню була представлена у вигляді календаря з фото-світлинами, виділеними датами та коротким описом проведених заходів патріотичного спрямування. Крім того, на огляд була представлена інформаційна тека з додатковими матеріалами.

В номінації “Краща центральна бібліотека об’єднаної територіальної громади” членами журі одноголосно визначено КЗ “Гуменецька публічна бібліотека”, якою представлено зведений досвід сільських бібліотек Гуменецької об’єднаної територіальної громади. Конкурсні матеріали повноцінно відобразили тісну співпрацю бібліотеки, населення та представників місцевого самоврядування у проведенні низки соціокультурних заходів національно-патріотичного спрямування, також фахівцями представлено низку відео-робіт, які висвітлені на усіх веб-ресурсах бібліотеки.

Улашанівська сільська бібліотека Славутського району окрім соціокультурної діяльності, представила ряд публікацій у регіональні ЗМІ про проведену роботу. Також окреслила значимість краєзнавчої діяльності у національно-патріотичному вихованні громадян та стала переможцем обласного конкурсу “Україна починається з тебе” в номінації “Краща сільська бібліотека-філія”.

Крім традиційних підходів до оформлення конкурсних матеріалів, бібліотеками області були представлені сучасні заходи з новими формами роботи для відвідувачів бібліотек.

У своїх творчих роботах бібліотеки показали роль краєзнавчої діяльності як основної складової національно-патріотичної свідомості громадян. Адже, не знаючи минулого свого краю, не можеш стати освіченою людиною, патріотом своєї Батьківщини.

Сучасна бібліотечна спільнота, як ніхто інший, спрямовує свою діяльність на утвердження в державі патріотизму, посилення моральної складової в загальній системі формування національної гідності, готовності відстоювати інтереси держави, поглиблення

знань про державну символіку. Організація та проведення таких конкурсів як обласний конкурс бібліотек з національно-патріотичного виховання громадян “Україна починається з тебе” ще раз доводить свою необхідність, дозволяє активізувати та представити жителям Хмельниччини значимість проведення роботи по формуванню національно-патріотичної свідомості громадян.

Використані джерела

1. Положення обласного конкурсу бібліотек по національно-патріотичному вихованню громадян “Україна починається з тебе” [Електронний ресурс] : сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки . – Режим доступу: <http://bit.ly/2z99nr7> . – Назва з екрану.

2. Підсумки обласного конкурсу бібліотек з національно-патріотичного виховання [Електронний ресурс] : сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки . – Режим доступу: <http://bit.ly/2ivhMug> . – Назва з екрану.

3. Бібліотека: знай, мрій, твори [Електронний ресурс] : сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки . – Режим доступу: <http://bit.ly/2A7NQvm> . – Назва з екрану.

Фарварщук В.П.

методист науково-методичного центру
координації роботи методичних
та загальноосвітніх установ
і закладів освіти
Хмельницького ОШПО

Сучасні заходи шкільної бібліотеки щодо національно-патріотичного виховання

В умовах розбудови України як суверенної держави перед шкільними бібліотеками стоїть складне і відповідальне завдання – виховання патріота, свідомого громадянина Української держави, який буде прагнути волі та відстоюватиме свободу і

територіальну цілісність, проявлятиме високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію на прикладах героїв Другої світової війни, героїв Небесної Сотні, українських військових, добровольців, волонтерів. Як результат – сформоване почуття патріотизму, прояв любові до свого народу, поваги до українських традицій, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини.

Відповідно до рекомендацій з патріотичного виховання (Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена Указом Президента України від 13.10.2015р. № 580/2015, Наказу МОН України №768 від 16.08.2015р. “Про національно-патріотичне виховання в системі освіти”), патріотичне виховання має пронизувати весь навчально-виховний процес, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне виховання, сприяти формуванню у дітей та їх батьків національних та загальнолюдських цінностей.

У реалізації цього надзвичайно складного процесу велику роль відіграє шкільна бібліотека, яка забезпечує інформаційні потреби учнів та вчителів відповідно до “Положення про бібліотеку загальноосвітнього закладу” (наказ Міністерства освіти України від 14.05.1999 р. № 139). Бібліотека школи приділяє увагу проблемам, пов’язаним із пошуком і забезпеченням інформації. Носіями інформації шкільної бібліотеки є, передусім, друковані видання, які сприяють формуванню в учнів національної самосвідомості, виховують патріотизм, формують людську гідність.

Сьогодні головною метою бібліотеки загальноосвітнього закладу є створення умов для реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді засобами бібліотечних форм та методів, серед яких основними є:

- інформаційно-масові (дискусії, диспути, читацькі конференції, уроки мужності, уроки пам’яті, інтелектуальні ігри, вечори, квести, вікторини, бібліотечні уроки з використанням медіазасобів);
- діяльнісно-практичні (екскурсії, свята, огляди-конкурси);

– візуальні (книжкові виставки, тематичні стенди тощо).

Вище зазначені методи та форми роботи сприяють вирішенню таких завдань національно-патріотичного виховання:

– формування і забезпечення умов у підростаючого покоління інформаційної компетентності, погляду на книгу та інші види інформації як на важливий засіб розвитку й самореалізації особистості, індивідуальних здібностей і талантів;

– формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної самосвідомості, любові до українського народу, його історії, рідної землі, родини; гордості за минуле й сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини;

– формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою як могутнім чинником становлення громадянина України;

– виховання поваги до Конституції, законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну.

В області працює 770 шкільних бібліотек, які поправу можна назвати культурно-освітніми осередками навчальних закладів. Хочеться відмітити цільову взаємодію шкільних бібліотекарів, педагогічних та учнівських колективів, батьківської громадськості у виконанні основних її функцій.

Шанобливе ставлення до історичного минулого своєї країни, рідного краю, продовження традицій своєї родини, вивчення історії свого роду – основа виховання патріотизму. У цьому зв'язку діяльність шкільної бібліотеки як інформаційного центру школи, традиційно спрямована на формування морально-етичних, патріотичних почуттів школярів.

Важливе місце в патріотичному вихованні займає участь учнів у різнопланових заходах патріотичного змісту. З урахуванням регіональних та місцевих особливостей у шкільних бібліотеках, крім традиційних (ранки, лінійки, виховні години, бібліотечні уроки, круглі столи, книжково-ілюстративні виставки), активно впроваджуються інноваційні форми: флеш-моби, флеш-акції,

відеоролики, скайп-уроки, вебінар-конференції.

Позитивною рисою інновацій у роботі бібліотек є те, що вони не тільки сприяють популяризації фондів бібліотек, задоволенню читацьких інтересів, але й розкривають перед підлітками творчі можливості та здібності бібліотекарів, їхні естетичні смаки, читацькі вподобання, індивідуальні якості як фахівців, особистостей.

Мультимедійний супровід рекламних, пропагандистських, навчальних заходів підсилює сприйняття учнями інформації, викликає зацікавленість, розширює світогляд, що допомагає кращому засвоєнню знань і навиків, а відтак і здобуттю якісної та сучасної освіти.

У бібліотеках загальноосвітніх навчальних закладів області переважна більшість заходів проходить в активній формі, що стимулює творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення учнів.

Практика свідчить, що активні форми взаємодії з учнями розвивають пізнавальну діяльність, формують дослідницький характер уже в початковій школі.

Хотілось би наголосити на таких напрямках діяльності в змісті нашої роботи:

1. Краєзнавчий напрямок.

Незаперечна істина “Без знання минулого немає майбутнього” актуальна сьогодні як ніколи. Мета бібліотечного краєзнавства – зібрати, зберегти та надати користувачам документальні джерела й інформацію з історії, культури та сучасного життя краю. В сучасних умовах поповнення краєзнавчих фондів бібліотек здійснюється за допомогою матеріалів з місцевої історії у вигляді ксеро- і фотокопій, передруків матеріалів, виписок, вирізок із публікацій, а також відомостей, записаних від старожилів. Це дані про історичні об’єкти, пам’ятники архітектури, відомості про видатних земляків.

Знання традицій і звичаїв свого народу, історії рідного краю, які подані бібліотекарями у вигляді вікторин, конкурсів малюнків, проектів та відеороликів, сприяють залученню учасників заходів

до пошукової діяльності.

Для дітей молодшого та середнього шкільного віку цікавою формою залишаються віртуальні подорожі. У такий спосіб відбулися урок мужності “Партизанськими стежками Поділля”, презентація документально-історичного нарису Володимира Данилюка “Два капітани з Подільського краю” в загальноосвітніх навчальних закладах області.

Одним із напрямків діяльності щодо виховання патріотичних почуттів у сучасних підлітків є дебати і диспути, які впливають на розвиток критичного мислення та навички аргументованого висловлювання учнів (урок-диспут на книгу “Пароль – Проскурів” М.Мачківського).

Ще однією ефективною формою популяризації краєзнавчої літератури є гуртки і клуби за інтересом. Їх мета – виховати в підростаючого покоління за допомогою книги гордість за свою Батьківщину, прищепити любов до вивчення історичних традицій, культурного надбання, відродження забутих оберегів рідної землі.

2. Популяризація творчості письменників рідного краю.

Важливим аспектом у вихованні патріотизму є популяризація бібліотекарями літературного надбання письменників рідного краю. З цією метою в рамках Національного проекту “Україна читає дітям” організовано діяльність читалень, де відбуваються зустрічі з письменниками рідного краю, а також колективні читання учнями творів уголос з подальшим обговоренням прочитаного матеріалу. Головною метою зустрічей є не тільки знайомство дітей із творчістю письменників, а й залучення їх до читання на яскравому прикладі того, яку роль книга зіграла в житті особистості.

3. Тема козаччини.

Вона завжди була найважливішим фактором національно-патріотичного виховання. Сьогодні традиції українського козацтва дедалі ширше завойовують серця своїх нащадків. Увагу читачів привертають літературні ранки, вікторини, козацькі розваги.

Не залишається поза увагою така традиційна форма роботи, як оформлення книжково-ілюстративних виставок, панорам, репортажів, плакатів, які поповнюються новими

матеріалами, а також атрибутами козаччини.

На ознайомлення учнів початкових класів з історією українського народу, з героїчним минулим козацької доби, побутом, правовим укладом, військовою справою козацької держави – Запорозької Січі були спрямовані такі заходи:

- презентація книги О. Виженка “Історія запорозьких козаків для веселих дітлахів”;
- бібліотечна виставка “Історії про запорозьких козаків для розумних дітлахів”;
- майстер-клас з виготовлення закладок “Козачок”;
- інформаційна хвилинка-цікавинка “Гійом Левассер де Боплан – французький інженер та запорозькі козаки”;
- виготовлення буклетів бібліотечним активом “Як воно – бути козаком?”.

4. Зустрічі з учасниками АТО, запис спогадів, виготовлення альбомів, книг пам’яті.

По всій Україні відбуваються заходи щодо вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам’яті Героїв Небесної Сотні, висвітлення подій, що відбуваються в зоні АТО.

Ознайомленню дітей з цією темою сприяють активні форми популяризації літератури: дискусії, зустрічі з учасниками АТО, уроки мужності, алея слави, цикл бесід.

Учні залюбки взяли участь в акціях “Напиши листа солдату”, “Сонячні листи” та конкурсі авторських патріотичних віршів “З Україною в серці”. Як результат, було зібрано та передано бійцям міні-бібліотечку разом з малюнками та власними віршами дітей.

Поряд із масовими формами роботи бібліотекарів, які спонукають до активної взаємодії учасників заходу, результативними залишаються і ті види діяльності, що створюють фон заходу, наповнюють атмосферу єдності думки. У цьому плані важливим засобом формування інформаційної культури є створені в бібліотеках тематичні та книжково-ілюстративні виставки, облаштовані куточки пам’яті загиблих воїнів свого району/міста, створені міні-музеї, видрукувані книги пам’яті, виготовлені альбоми-спогади.

Патріотичне виховання допомагає молоді самореалізуватися в суспільстві та надає можливість прагнути кращого майбутнього для кожної людини і суспільства в цілому. Бути патріотом – природна потреба людей, задоволення якої виступає як умова їхнього матеріального і духовного розвитку, утвердження гуманістичного способу життя, усвідомлення своєї історичної культурної, національної і духовної приналежності до Батьківщини і розуміння демократичних перспектив її розвитку в сучасному світі.

У вирішенні проблем громадянсько-патріотичного виховання сучасного покоління повинна в першу чергу брати участь сама молодь, усвідомлюючи всю важливість своєї участі в житті Батьківщини, любити, знати і поважати її культуру, традиції та історію. Однак спрямувати дії молоді в потрібне русло мають держава, сім'я, школа.

У бібліотеках загальноосвітніх навчальних закладів області патріотичне виховання проходить крізь весь комплекс заходів, направлених на національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне виховання, що сприяє формуванню в молодого покоління патріотичної свідомості, пошани до видатних історичних діячів, культурних традицій, звичаїв, обрядів, любові до рідної країни.

Список використаних джерел та літератури

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.05.2015 року № 582 “Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mcbs.if.ua/index.php?option>

2. Бех І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна // Шкільний світ. – 2014. – № 23. – С. 5-13.

3. Методичні рекомендації з організації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в 2014/2015 навчальному році // Шкільний світ. – 2015. – № 1. – С. 6-9.

4. Кірішко Л. М. Патріотичне виховання учнівської молоді в умовах сучасного навчального закладу / Л.М.Кірішко // Методичний вісник. – Кіровоград : Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. – 2010. – № 46. – С. 270.

Скороход Л.А.
заступник директора Білогірської
РЦБС по роботі з дітьми

**“Тобі Україно, пісні лебедині,
тобі наше серце, і кров, і життя”**
(Патріотичне виховання юного покоління
в бібліотеках Білогірської ЦБС)

“Патріотичне виховання – це сфера
духовного життя, яка проникає в усе,
що пізнає, робить, до чого прагне,
що любить і ненавидить людина, яка формується”.
(В.О.Сухомлинський)

В Україні національно-патріотичне виховання дітей має стати одним із пріоритетних напрямків діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби українських козаків, Українських Січових стрільців, армії Української Народної Республіки та Західноукраїнської народної республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, Української повстанської армії, українців – повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні.

У зв'язку з останніми подіями в історії нашої країни, одне з провідних місць патріотичного характеру займають події,

присвячені Революції Гідності та подіям Майдану, вшануванню героїв Небесної Сотні, а також учасникам антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях.

Сучасний молодий українець повинен розцінювати себе як справжнього європейця і не тільки за територіальною ознакою нашої держави, а, насамперед, за тими цінностями, які сповідує демократичне суспільство. Патріотизм, духовність, любов до рідної землі – головні пріоритети у вихованні дітей.

Білогірська районна бібліотека для дітей та сільські бібліотеки, що обслуговують дітей, беруть участь в проекті з національно-патріотичного виховання громадян “Україна починається з тебе” терміном на 2017-2022 роки. В рамках проекту проведено ряд цікавих соціокультурних заходів. Під час організації заходів відбиралась найкраща література і спрямовувалась на неї увага читачів-дітей. Національно-патріотичне виховання проводиться спільно із шкільними бібліотеками, історико-краєзнавчим музеєм, районним військовим комісаріатом, районною радою ветеранів.

Щорічно, вшановуючи пам’ять героїв Крут, жертв Голокосту, учасників бойових дій на території інших держав та річниць Другої світової війни, влаштовуються книжкові виставки, виставки-осуд “Крутами вічність у сурми сурмить”, “Голокост в Україні”, “Афганська війна – як це було?”, “Життя, обпалене війною”, “Україна в козацькій добі”, віртуальна виставка “Моя Україна – незалежна держава”, виставка-інсталяція “Прапорові барви України”. Також відкрито тематичні виставки, де висвітлено події Революції Гідності 2014 року та війни на Сході нашої держави “Події на Сході – наша спільна біда”, “Воїни АТО – гордість нашого району”. Зроблено стіну пам’яті “Небесна Сотня молиться за нас”. Ось уже третій рік поспіль в бібліотеці проходять Дні Пам’яті Героїв Небесної Сотні. Саме вони зуміли рішуче стати до боротьби, заплативши за перемогу надвисоку ціну – власне життя. Їх вшановує країна, їхній приклад має стати взірцем для підростаючого покоління. Саме серед Героїв викарбувано ім’я і нашого земляка, уродженця с. Залужжя – Олександра Подригуна,

який загинув на Майдані у пекельному 2014 році. Меморіальну дошку встановлено Герою Небесної Сотні у місцевій школі, в якій він навчався. Частим гостем нашої бібліотеки є мама загиблого, з якою проводимо зустрічі: “Янголи летять у небо”, “Зустрінемося, матусю, ми на небесах”.

З метою встановлення в душах користувачів патріотичної серцевини, формування особистості, причетності до подій, що відбуваються на Сході України, є важливими допомога учасникам АТО, залучення населення до участі у громадських ініціативах, благодійна допомога: збирали теплий одяг, продукти та кошти. Брало участь в акції “Книги воїнам АТО”, які волонтери передавали на Схід України, де проходять військові дії. В центрі нашого містечка встановлено пам’ятник полеглим за волю та незалежність на Сході України і в пекельних конфліктах на території інших держав, біля якого проведено урок мужності “І зупинилось серце молоде, щоб вічно билось серце України”, урок гідності “Герої серед нас”, “Життя мов спалах” до річниці загибелі у АТО жителя с. Хорошів Матвійця Романа (про якого створюється фільм).

Державні свята: День Соборності, День Незалежності, прийняття Конституції України бібліотека провела циклом заходів: брейн-ринг “Я – громадянин України”, фольклорна година “Калина – символ України, калина – дерево святе”, урок державності “Велична і трагічна історія пісні-гімну “Ще не вмерла Україна”. Такі заходи поглиблюють знання юних про своє історичне коріння, традиції, звичаї народу і Поділля зокрема.

Для формування в підростаючого покоління почуття патріотизму, громадянськості, вшанування подвигу у Другій світовій війні проведено віче-пам’яті “Долі, обпалені війною” (зустріч з солдатськими вдовами), історичний віртуальний екскурс “Дороги фронтів і полеглих ветеранів побратими”, година спілкування “Перемогу плекали ми – українці”. Всі бібліотеки району взяли активну участь у написанні та презентації рукописної книги пам’яті “Війні немає забуття”.

З популяризацією інноваційних послуг, проведення нових форм роботи в бібліотеці збільшилась кількість відвідувань читачами, зросла зацікавленість до літератури патріотичної тематики, історичного минулого та сьогодення нашої держави.

Використані джерела

1. Гарнійчук В. Дискусія як один із методів виховання патріотизму старших підлітків / В.М. Гарнійчук // Позакласний час. – 2009. – № 17-18. – С. 3-6.
2. Вилегжаніна Т. Толерантність: через бібліотеку – до миру і злагоди / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2015. – № 2. – С. 4-5.
3. Гетьман О. Майбутнє України – в наших руках: [захід “філософський стіл”] / О.П. Гетьман // Шкільна бібліотека. – 2015. – № 8. – С. 33-34.
4. Копайгородська Л. Житиме вічно моя Україна / Л.С. Копайгородська // Позакласний час. – 2015 – № 4. – С. 30-35.
5. Фесюк О. Україна починається з тебе [в бібліотеках] / О. Фесюк // Життя і слово. – 2017. – 25 серп. – С. 3.
6. Гелега А. Україна починається з тебе [в бібліотеках] / А. Гелега // Життя і слово. – 2017. – 25 серп. – С. 3.

Жук М.І.

заступник директора Віньковецької
ЦБС по роботі з дітьми

Патріотичне виховання дітей у Віньковецькій районній бібліотеці для дітей: традиції та новації

Місце бібліотеки для дітей в сучасному інформаційному світі не можна оцінювати однозначно, оскільки її роль у суспільному житті суттєво змінюється. Звичайно, як і раніше, для більшості бібліотека асоціюється із джерелом знань, інформації, місцем культурного відпочинку, а її завдання залишаються незмінними: збирання, накопичення та збереження інформації для наступних поколінь. Але разом із тим упродовж останнього десятиліття серед дітей спостерігається зниження читацької активності. Це, в першу

чергу, зумовлене розвитком мас-медіа (телебачення, Інтернет, соціальні мережі, комп'ютерні ігри тощо).

З погляду на це, працівники Віньковецької районної бібліотеки для дітей активно стали опановувати сучасні комунікаційні системи – від соціальних мереж, особистих та бібліотечних блогів до вуличних акцій. Тут і бібліотечні зали на вулиці, бібліонамети у парках, дитячих майданчиках, флешмоби. Не залишаються поза увагою і різноманітні інноваційні проекти, як бібліоняня, курси ІТ-грамотності, лялькові театри та багато іншого. Так, до прикладу, у нашій бібліотеці розпочав свою діяльність ляльковий театр “Пустунчик”. Учасники театру не тільки вивчають ролі, а й самі беруть участь у реставрації та створенні ляльок. А тепер користувачі активно взяли за підготовку своєї першої лялькової вистави “Марійка і ведмідь”.

А ще неабияке значення мають ті напрямки роботи, в яких працюють сучасні книгозбірні. З погляду на останні події, що відбуваються в Україні (анексія Криму, антитерористична операція на Сході країни) особливого значення набуває саме патріотичне виховання юного покоління. Діти мають безпосередній зв'язок з тим, що відбувається в країні: їхні батьки мобілізовані й застосовують зброю, працюють волонтерами, беруть участь у громадських акціях. Тому і бібліотечні працівники мають бути готовими до непростих запитань від дітей, на які важливо дати компетентні й, водночас, коректні відповіді. Під час заходів акцентують увагу, в першу чергу, на те, що держава і громадянське суспільство роблять усе можливе для відновлення миру та порядку в країні, відбиття зовнішньої агресії проти України, що лише в національній єдності та національній гідності наша сила й незламність. Працівниками РДБ проведено урок-реквієм “Герої не вмирають” (до Дня Героїв України), в рамках якого відбулась зустріч із учасником АТО тощо. Активною була участь читачів в обласному фотопроєкті “Повертайся живим”.

Отож, маючи в арсеналі невичерпне джерело знань – книги, періодичні видання, доступ до мережі Інтернет, враховуючи нові

суспільно-політичні реалії – діяльність бібліотеки спрямована на формування нового українця, готового самовіддано будувати її як суверенну, демократичну, правову, соціальну державу; забезпечувати її національну безпеку; знати свої права та обов'язки, цивілізовано відстоювати їх; сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Виходячи з цього, річний план роботи бібліотеки побудований так, що охоплює всі аспекти виховання в користувачів національної свідомості і соціальної активності, високих духовних якостей, з глибокими родинними та патріотичними почуттями, здатними до саморозвитку і самовдосконалення.

Так, до прикладу, актуальними є заходи, що виконують місію пам'яті та передачі інформації молоді про героїчне минуле нашого народу, на долю якого випала найжорстокіша Друга світова війна. Новий зміст відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги включає в себе рівне вшанування пам'яті кожного, хто боровся з нацизмом. Вшановуючи учасників Другої світової війни, в РДБ проведено літературно-історичний спомин “Встеляйте квітами дороги бійцям, що мир несли в наш край”.

Робота з патріотичного виховання дітей суттєво пов'язана з краєзнавством. Із знання свого родоводу, історії рідного краю починається людина. Із знання та любові до своєї малої Батьківщини – формується любов до України. Бабусяна вишиванка, дідусева казка, мамина пісня, батькова хата, добре слово сусіда, незамулена криниця, з якої пив воду мандрівник – все це родовідна пам'ять, наша історія, наші символи, наші обереги. Свої знання рідного краю користувачі РДБ могли показати під час проведення краєзнавчого квесту “Відома і невідома Хмельниччина”, приуроченого 80-річчю утворення Хмельницької області. Цікаво та пізнавально пройшли краєзнавчі години “Тобі історія розкаже, як край наш жив” та історико-краєзнавчий пазл “Квітни край мій Подільський”, відеоподорож “Історія нашого краю: відоме і незвідане”, літературна експедиція “Легенди рідного краю”, історично-літературний круїз “Рідна земля моя, ти козацькою славою щедра” тощо.

Почуття патріотизму, національної гордості базується на знанні рідної мови, культурних надбань українського народу, звичаїв, традицій. Саме у мові нація закодує всю свою історію, свій всебічний багатовіковий досвід, здобутки культури, світоглядні ідеї, свою самобутність. Знати та любити рідну мову закликав мовний круїз “Мово моя материнська, квітни в душі й на вустах” для користувачів РДБ.

Неможливо забути дні і ночі на Майдані. Ті, хто пройшов через неповторну атмосферу Майдану, змінились докорінно. Вони на очах перетворились в націю свідомих патріотів України, людей з великої літери, добрих, чуйних, сильних, які вже ніколи не дозволять собою маніпулювати, не будуть підкорятись чужій волі. Вони стали Героями Нашого Часу. Як цього досягти? Досвід останнього часу засвідчує, що треба якомога більше долучатись до живої історії і культури, а саме: спілкуватися з учасниками минулих подій, запрошувати їх на зустрічі, години спілкування. Серед заходів слід відзначити годину пам'яті “Усе залежало від нас” (до Дня вшанування героїв Небесної Сотні), що була проведена для учнів Вінковоцького НВК. В бібліотеці постійно організовуються книжкові виставки з популяризації літератури, яка б зацікавила користувачів, спонукала б глибше зацікавитися історією своєї країни, малої Батьківщини. Серед книжково-ілюстративних виставок слід відмітити “Моя країна – Україна”, “Це нашої історії рядки”, “Мово моя материнська, квітни в душі й на вустах” та ін.

Ефективність патріотичного виховання значною мірою залежить від методів та форм його організації. Пріоритетна роль в бібліотеці відводиться активним методам, нестандартним підходам до звичних і традиційних форм роботи, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й багатогранної творчості.

Патріотичне виховання є одним з найважливіших напрямків виховання молодого покоління, оскільки в результаті ми можемо отримати патріотично налаштованих дітей, які будуть любити та оберігати свою країну. Всі ми живемо у великому

спільному домі, який зветься Україна. А Україна – це ми з вами. Якими будемо ми, такою буде і наша Україна.

Бублясь Р.І.
заступник директора Городоцької ЦБС
з питань обслуговування дітей

Взаємодія бібліотеки з владою та громадськими організаціями в патріотичному вихованні підростаючого покоління

Метою патріотичного виховання у Городоцькій районній бібліотеці для дітей є становлення громадянина – патріота України, готового самовіддано будувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу; забезпечувати її національну безпеку; знати свої права та обов'язки, цивілізовано відстоювати їх; сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві. Патріотичне виховання проходить через весь комплекс заходів, направлений на національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базується на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Успіхи у здійсненні завдань патріотичного виховання залежать від кожного бібліотечного працівника, адже бібліотекарі – в якійсь мірі вихователі, порадики, вчителі, які працюють з підростаючим поколінням, з юними характерами, які ще формуються. І для цього у нас є невичерпне джерело знань – книги, періодичні видання та доступ до мережі Інтернет, що допомагають багатоаспектно, найдосконаліше і різнобічно розкрити цю тему. Бібліотека як накопичувач історичної пам'яті, виступає провідником між поколіннями, передаючи знання і традиції за допомогою заходів.

Масштабність патріотичного виховання в значній мірі забезпечується міцними зв'язками з радою ветеранів, спілкою

воїнів-інтернаціоналістів та воїнів АТО, штабом цивільної оборони, військкоматом, музеєм, центром соціальних служб для молоді, відділом освіти, громадськими організаціями, міською радою, районною державною адміністрацією. Плідно наша бібліотека працює з політичною партією “За конкретні справи”. Патріотичному вихованню підростаючого покоління бібліотека приділяє надзвичайну увагу: показує велич української нації, її історію, необхідність дотримання заповітів батьків, забезпечення розвитку української мови та літератури на території України. Дуже важливим є висвітлення негативних наслідків війни на регіональному, національному і міжнародному рівнях.

Національно-патріотичне виховання, популяризація літератури з даної тематики в бібліотеці покликані забезпечити морально-політичну і практичну підготовку до виконання священного обов'язку – захисту незалежної України, військової служби в Збройних Силах України, формуванню стійкості, мужності, готовності до подвигу, самопожертви, самопідготовки і самовдосконалення, вихованню почуття патріотизму, любові до України, бажання відстояти її незалежність і соборність, наслідування кращих традицій; націлювати читачів соціально-активного віку на те, що патріотизм – це любов до України, до свого народу, гордість за її минуле і сьогодення, готовність до їх захисту, утвердження в свідомості читача об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, необхідності спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України, її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ УНР, січових стрільців, героїв Крут, воїнів УПА до часів незалежності, Майдану, героїв Небесної Сотні та зони АТО. В бібліотеці проведено урок мужності “Я б у армію пішов” за участю працівників військкомату, військовослужбовців, учасників АТО. Фонд бібліотеки по-можливості поповнюється літературою національно-патріотичної та військової тематики.

Відзначення державних і знаменних дат в теперішній час проходить в умовах війни. Багато наших земляків брали та беруть

участь в АТО на Сході України. Для всіх нас вони вже стали героями. В бібліотеці проводяться уроки мужності, уроки героїчної слави, патріотичні години, уроки державності, зокрема, “Я – українець і я цим пишаюсь”, “Діти за мир, за єдину Україну”, “Героям війни на Сході України”, “Україна – країна героїв”, зустрічі з учасниками АТО Ігорем Олійником, Валерієм Парамеєм, Валентином Задорожним, Назарієм Чепко.

Цікаво пройшла презентація книги “Коли твій дім забрала війна”, яку подарувала бібліотеці Галина Герега. Це жива історія дванадцяти родин з Донбасу, які змушені були залишити усталене для себе життя та відкрити іншу країну – ту, якої вони не знали, історії українських сімей, життя яких болісними втратами і глибокими ранами назавжди змінила війна.

Так як Городоччина край багатонаціональний, бібліотека проводить різні заходи спільно з благочинним товариством “Полонія”, яке об’єднує польське населення, а також з єврейським благодійним фондом “Хесед Бешт”. Спільно проведені заходи допомагають дітям пізнати своє духовне коріння, розвиватися, самовдосконалюватися. Це цикл заходів “Традиції та звичаї мого краю”, “Цікаві люди Городоччини”, “Моя сім’я, моя родина – край Городоцький й Україна”, дні національної книги. До 80-річчя з часу заснування Хмельницької області бібліотека взяла участь в обласному квесті “Відома і невідома Хмельниччина”, проведено тиждень краєзнавства “Хмельниччина: минуле і сучасне”. Допомогу в проведенні цих заходів надала спілка краєзнавців та районний краєзнавчий музей. Районна та міська ради ветеранів допомагають нам в організації зустрічі дітей з ветеранами війни, свідками політичних репресій, голодомору, воїнами-інтернаціоналістами. Цікаво пройшла година пам’яті “Подвиг. Пам’ять. Життя”. На цей захід були запрошені герої різних поколінь: ветерани Другої світової війни, воїни-інтернаціоналісти та учасники АТО, серед них і представники національних меншин Городоччини.

Конституція – основний Закон держави. Тож метою заходів, які проводимо, є сприяння захисту конституційних прав та свобод дітей різних національностей. Сприяє цьому клуб за інтересами

“Правова абетка”, який діє при бібліотеці. Саме в рамках цього клубу організуються зустрічі з правоохоронцями, службою у справах дітей при Городоцькій РДА і проведено такі заходи, як правовий тренінг “Мир і дружба не дива або знай свої права”, брейн-ринг “Зростаємо справжніми людьми”, тиждень права “Вчинок і відповідальність”, гра-випробування “На всіх одна Земля”.

Ми дбаємо про розвиток української мови як державної. З цією метою кожного року в листопаді до Дня української писемності та мови проводиться декада української мови “Передаймо нащадкам наш скарб – рідну мову”. Поряд з українською мовою в нас розвивається польська, тому 21 лютого у Міжнародний день рідної мови у нас проводяться заходи, присвячені не тільки українській, а й польській мові. Спільно із школою з польською мовою навчання і товариством “Полонія” ми провели літературно-мистецьке свято “Барви рідного слова”, презентовано книжкову виставку “У діалозі культур – єдність народу”.

Велику роль у патріотичному вихованні відіграють і подільські письменники, зокрема, письменники Городоччини, з якими наша бібліотека неодноразово проводила цікаві зустрічі. По закінченню заходів автори дарують бібліотеці власні твори, а користувачі мають можливість придбати їх у власну бібліотеку. Це – твори Володимира Олійника “Абетка юних українців”, Віктора Борищука “Моєї долі рушники”, Людмили Савчук “Я – українка”, Ніни Шмурікової-Гаврилюк “Хоробрий Сашко”, Віри Спірякіної “Буськова подяка”, Тетяни Чеховської “Кричала-плакала душа”, “Вірші і пісні”.

Співпрацюючи з бібліотекою, різні громадські організації, партнери не тільки допомагають у проведенні заходів по патріотичному вихованню підростаючого покоління, а й неодноразово виступають спонсорами та є джерелом позабюджетного фінансування, допомагають у придбанні патріотичної літератури та призів для переможців та учасників патріотичних акцій та інших заходів. Особливо є характерним тісний зв'язок з Городоцьким телерадіопресцентром, адже саме засоби масової інформації сприяють популяризації діяльності та підвищенню іміджу бібліотеки.

Сайпель Т.А.
заступник директора Деражнянської ЦБС
з питань обслуговування дітей

Соціальне партнерство бібліотеки як гарантія успішної діяльності

Кожна людина у своєму житті має певні пріоритети. Якщо вони правильно розставлені, то по значимості патріотичні почуття займають місце поряд з родинними, сімейними. Адже патріотизм, насамперед, всмоктує маля з молоком матері. Проте, немало важить оточення, яке з часом впливає на свідомість дитини. Певні чинники впливають, але формується свідомість через прагнення до пізнання світу і самоосвіту. Саме бібліотеки є тими закладами, які акумулюють в собі невичерпні джерела інформації і надають можливість їх використання у роботі людини по самовдосконаленню.

Активність бібліотек для дітей в соціокультурному середовищі громади помітно зросла, у своїй діяльності вони стали мобільними, значно розширився спектр запропонованих послуг. Змінилися стандарти обслуговування як читачів-дітей, так і організаторів дитячого читання, а реалії сьогодення окреслили основні напрямки роботи бібліотеки.

У задоволенні інформаційних та культурних потреб дітей бібліотеки взаємодіють з усіма шкільними та дошкільними закладами міста, музеями, громадськими та творчими об'єднаннями, місцевими осередками Всеукраїнської спілки краєзнавців тощо.

В залежності від цілей та напрямків соціальне партнерство класифікують за такими видами:

- взаємодія з органами влади;
- партнерство у сфері освіти (управління, відділи освіти, дошкільні, загальноосвітні установи, ВНЗ);
- партнерство із закладами культури (будинки культури, музичні школи, музеї, театри);

- партнерство з інформаційними організаціями (книжкові видавництва, книготоргові організації, дизайнерські рекламні фірми, дистриб'ютори книжкової продукції, ЗМІ);
- партнерство з громадськими організаціями (політичні партії, творчі спілки, об'єднання, молодіжні, екологічні організації);
- економічне партнерство (підприємства, бізнес-структури, приватні підприємці, торговельні організації, структури агропромислового комплексу);
- професійне партнерство (між бібліотеками – публічними, спеціальними).

За роки свого існування наша бібліотека має достатньо напрацювань щодо розвитку партнерських стосунків та співробітництва із закладами культури, освіти, державними і громадськими організаціями, депутатами, благодійними фондами, приватними підприємцями та місцевими благодійниками. Наразі, працюючи у тісному контакті з навчальними закладами для дітей, державними структурами, громадськими організаціями, бібліотека для дітей через Програму “Юний читач” реалізує комплекс заходів, пов'язаних з соціалізацією, освітою та вихованням дітей. Не маючи великих матеріальних ресурсів, дитячі бібліотеки тим не менше здатні об'єднати громаду добрими справами. Прикладом цього є партнерство бібліотеки із службою у справах дітей Деражнянської РДА по реалізації Програми “Діти Деражнянщини”, яка передбачає роботу з дітьми, які знаходяться під опікою, опинилися в тяжких життєвих обставинах і потребують посиленої турботи і уваги. Бібліотеки для дітей сьогодні – це інформаційні і соціокультурні центри, органічне середовище для дитячої творчості, територія родинного читання і дозвілля. Дуже важливо, що для дитячого населення та їхніх батьків бібліотека для дітей – це єдиний доступний і безкоштовний засіб отримати необхідну інформацію для вирішення особистих та сімейних проблем.

Бібліотека бере участь в різноманітних акціях і проектах та виступає організатором заходів національно-патріотичного

спрямування. Політичні події останнього часу показали, що виховувати патріотично налаштованих громадян потрібно з дитинства. І ніщо так не впливає на формування свідомої думки, як зустріч з реальними учасниками певних подій. Тісна співпраця у цьому плані бібліотеки з районною організацією ветеранів, дітей Другої світової війни, спілкою учасників АТО є показовою в організації і проведенні уроків мужності, бойової звитяги, годин пам'яті, зустрічей-вшанувань. Зокрема, така співпраця особливо яскраво спостерігалась при організації та проведенні заходів, присвячених відзначенню річниці Перемоги над нацизмом, вшанування воїнів-героїв сьогодення (година пам'яті “День Перемоги славен у віках”, воєнний калейдоскоп “Мужності вічний вогонь”, зустріч з учасниками АТО “Війни свідки живі”, відкритий діалог “АТО очима волонтерів”). Крім того, діти із задоволенням беруть участь в акції “Напиши листа герою” та у майстер-класах по виготовленню оберегів для захисників нашої Вітчизни, які перебувають у зоні АТО. З величезним ентузіазмом дівчата творили свої шедеври, вкладаючи в них усю свою душу. А побажання, які писали хлопчики та дівчатка на звороті, вражали своєю щирістю та безпосередністю. Янголята-обереги разом із книжками, відібраними бібліотекарями для мобільних бібліотечок, були передані нашим воїнам в зону АТО. Завжди з піднесенням, зворушливо і тривожно проходять такі заходи, як літературно-музичне свято “Україна у серці моїм навіки”, краєзнавча година “Край, де народився і живу”, конкурс поетичної декламації “Україна понад усе!”, урок-реквієм “Герої Небесної Сотні”, урок патріотичного виховання “Покрова – традиційне свято українського війська”. Спільно з волонтером Мар'яною Сенчук в бібліотеці оформлено Алею української звитяги, де розміщені фото усіх учасників АТО Деражнянського району.

Події, які відбуваються в країні, змінили свідомість та громадянську позицію українців. Зараз надто вражає громадянська позиція підростаючого покоління. І цей сплеск патріотизму вже не зупинити. Діти стали свідомими українцями. Організація та участь у благодійних заходах та ярмарках, творчих акціях на підтримку воїнів АТО, зустрічі з учасниками бойових дій на сході країни та

волонтерами, встановлення меморіальних дощок та пам'ятних знаків, відзначення Дня захисника Вітчизни за участю дітей окреслили нові аспекти національно-патріотичного виховання в бібліотеці. Вони в черговий раз засвідчили, що процес національно-патріотичного виховання є довготривалий та безперервний.

Характерною особливістю нашого часу є реанімування правдивої історії України, яка віками спотворювалася в інтересах різних держав і кланів. Співпраця бібліотеки з районним історичним музеєм надає змогу нашим читачам отримувати фахову, достовірну та найновішу інформацію щодо історичного минулого краю, України, фактів з життя видатних постатей держави. Впродовж п'яти років при бібліотеці за активної участі працівників музею, працював клуб за інтересами "Юний краєзнавець".

Великим бібліотечним скарбом у вихованні патріотизму в юних душах є творча спадщина Т.Г.Шевченка. Щороку в березні по-особливому звучать його величні слова в бібліотеках. З 2014 року вони зазвучали на всіх майданах країни як заклик до боротьби та символ нескореності українського духу. Цього року читачі бібліотеки активно долучилися до вуличної акції міської ради "Читаємо Шевченка". Історія змінюється, час іде, але Шевченкові рядки як ніколи актуальні сьогодні, адже саме в стінах дитячої бібліотеки відбувається перше знайомство читача-дитини з книгою, творами класиків української літератури і, зокрема, літературно-мистецькою спадщиною Великого Кобзаря, популяризація творчості якого завжди була і є одним із пріоритетних напрямів роботи бібліотеки.

Справжній патріот має знати свої права і виконувати обов'язки, дотримуватись і шанувати закони своєї держави. Тому бібліотека спільно з управлінням юстиції РДА, Центром соціальних служб для сім'ї та молоді, Деражнянським відділенням поліції Летичівського відділу поліції ГУНП запланували та провели ряд заходів, спрямованих на надання дітям правових знань та роз'яснення законодавчих нормативних актів. Для читачів молодшого шкільного віку проводяться уроки державності "Державні і народні символи моєї держави", уроки права "Ми

живемо в Україні”, віртуальні подорожі в країну Закону, на “Урядовий сайт для юних громадян”. Читачі середнього та старшого шкільного віку стали учасниками правового діалогу “Світ дитинства, захищений правом”, рингу “На терезах Феміди”, ситуативної гри “А як це – по закону?” та ін.

Як допомогти виховати не просто вдумливого і творчого читача, а такого читача-патріота, який відчуває, що він українець? Для виконання цього відповідального завдання бібліотекарі намагаються віднайти такі форми спілкування з дитиною, які мають потужний емоційний вплив, включають дитячу фантазію, творчість, застосовують нові технології – це імponує сучасному читачеві, але й не цураються традицій. Діти, їх інтереси, спосіб життя є ґрунтом для вивчення та щоденної клопіткої роботи бібліотеки. Вони мають своє бачення, шанують своїх кумирів, об’єднуються в певні групи. Характерним є те, що це ще не усталені позиції, вони часто змінюються. Бібліотека допомагає дітям знайти себе, реалізувати, організувати своє дозвілля через створення при бібліотеках клубів, гуртків за інтересами. До цього часто залучаються наші партнери – спеціалісти школи мистецтв, керівники гуртків Будинку творчості.

Один з напрямів соціального партнерства – це партнерство з самими читачами. Воно традиційне, і всі бібліотеки цим займаються. Діти із задоволенням беруть участь у конкурсах, іграх, але ще з більшою радістю вони допомагають у підготовці і проведенні заходів для своїх однолітків. Впродовж кількох років в бібліотеці продовжує діяти акція “Подаруй бібліотеці книгу”. Завдяки такій акції РДБ отримала чимало книг, подарованих читачами бібліотеки.

Беручи до уваги той факт, що громадська думка переважно формується через пресу, телебачення і радіо, зв’язки бібліотеки зі ЗМІ є дуже важливими. Вони дозволяють підвищити авторитет закладу та забезпечити охоплення більшого шару населення інформацією про можливості сучасних книгозбірень. Періодично працівники бібліотеки друкуються в газеті “Вісник Деражнянщини” зі своїми дописами про діяльність закладу, нові

надходження, зустрічі з цікавими людьми, авторами дитячих книг.

Значущість бібліотеки як учасника соціальної взаємодії багато в чому залежить від вмісту її соціального потенціалу. Збудувати ефективну систему соціального партнерства можливо, лише проаналізувавши внутрішні можливості. При цьому можуть бути виділені наступні критерії оцінки: визначення стадії розвитку колективу, оцінка соціально-психологічної атмосфери, мотивація участі колективу в соціальному партнерстві. Рівень професійного розвитку, інформаційні ресурси, матеріальна база бібліотек повинна відповідати завданням і цілям, що стоять перед нею як перед учасницею соціального партнерства. Сильні сторони повинні доповнювати один одного і сприяти обопільному розвитку.

Бібліотекарі сьогодення вчать стратегічно мислити, вміло вибудовувати взаємини не тільки зі своїми користувачами, а й з колегами, керівниками, партнерами, бути максимально корисними для своєї громади. Тільки такому бібліотечному закладу гарантований розвиток і процвітання.

Соловей О.А.

заступник директора Ізяславської ЦРБ
з питань обслуговування дітей

**В дитинстві відкриваєм материк, який зветься потім
Батьківщина**
(національно-патріотичне виховання читачів
Ізяславської РДБ)

Національно-патріотичне виховання – один із найважливіших напрямків роботи з юними читачами Ізяславської РДБ. Важливою формою виховання юних патріотів у нашій бібліотеці є книжкові виставки, уроки державності, години патріотичного настрою, що мають на меті ознайомлення читачів з літературою на дану тематику. До Дня Соборності України юним користувачам були запропоновані: книжкові виставки “Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг”, “Соборна, єдина, незалежна”, урок державності “Україна – єдина країна”. До Дня Незалежності України – постійно діюча книжкова виставка “Державні символи України –

національні святині”, книжкова виставка-роздум “Вклоняюсь серцем, Україно”, виставка-свято “Краю мій, краю ромашковий”. До Дня Конституції було проведено веб-екскурсію “Залами національного музею історії України”, “Державні символи України: герб, прапор, гімн”, історичний ракурс “Конституція України. Як це було?”, історична довідка “З неба і сонця нам прапор ясний”.

2017 рік оголошено Роком Української революції 1917-1921 рр. До цієї визначної дати бібліотекою була організована виставка-інсталяція “Шляхами Української революції 1917-1921 років”, інформ-досьє “М.С.Грушевський – перший Президент України”.

На честь річниці перемоги в Другій світовій війні читачі ознайомились з книжковими виставками “Юні герої Перемоги”. Незабутнім став літературний десант “Йдемо до обелісків, як на сповідь” у міському сквері Слави біля пам’ятника визволителям Ізяслава. Директор районного краєзнавчого музею розповіла про героїзм та про мужність земляків. Захід закінчився флеш-мобом “Ми за мир”. Запам’ятались читачам очні та заочні зустрічі з земляками-ветеранами Великої Вітчизняної війни “Війна... Страшніш немає слова”. Ми впевнені, що у пам’яті дітей ці заходи залишаться надовго.

Працівники дитячої бібліотеки неодноразово брали участь у Всеукраїнській акції “Бібліотека українського воїна”.

У зв’язку з останніми подіями в історії нашої країни, одне з провідних місць в масових заходах патріотичного характеру, займали ті, що присвячені Революції Гідності та подіям Майдану, вшануванню Героїв Небесної Сотні. Були організовані виставка-перегляд “Небесна Сотня – вічна слава героям”, історичний екскурс “Подвиг героїв Небесної Сотні”, відео-презентація “Майдан у серці українців”. В читальному залі для старшокласників оформлена виставка-пам’ять “Героям слава!”, присвячена нашим землякам, які загинули в АТО. На цій виставці є їхні фото, біографії життя та сторінки їхнього подвигу, який вони здійснили в ім’я України. Під час Великодніх свят бібліотека приєдналась до районної акції

“Подаруй писанку воїну АТО”. Діти шкіл міста розфарбували писанки і передали їх нашим воїнам. Бібліотека взяла активну участь в обласному фотопроекті “Повертайся живим”.

До Дня захисника України в бібліотеці оформляються та проводяться презентації книжкових виставок, наприклад, “Козацька слава не вмере, не поляже”, адже сучасні захисники України є нащадками славних козаків, кошових отаманів та гетьманів.

Важливим напрямком роботи РДБ залишається правове виховання юних громадян. Для цього підтримуються контакти з освітніми закладами, сектором служби у справах дітей Ізяславської РДА, районним центром соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді. В рамках Загальнодержавної програми “Національний план щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 рр.” в РДБ спільно з Інтернет-центром проводились: бліц-вікторина “Конвенція ООН про права дитини” та ділова гра “Я і закони моєї держави”.

В бібліотеці також проводились заходи, присвячені Дню Незалежності: відео-бесіда “Прапор незалежної держави – символ і святиня”; виставка-свято “Краю, мій краю ромашковий”; історичні мініатюри “Гетьмани України”; літературна година “Україно, люба ненько”; гра-подорож “Україно моя, я для тебе на світі живу”.

1 червня ми разом з усіма іншими країнами відзначаємо Міжнародний день захисту дітей. З нагоди цього свята відбувся веселий захід, де діти малювали на асфальті, відгадували правову вікторину “Ми знаємо свої права” і все це супроводжувала весела і бадьора музика з улюблених дитячих фільмів та мультфільмів.

Цікаво в РДБ було проведено тиждень української мови “Мужай, прекрасна наша мова!”. Він включав: поетичні візерунки “Розцвітай же, рідне слово!”; мовознавчу толоку “Плекатимеш мову, цвістимуть слова”; день рідної мови “Барви рідної мови”; хвилина мовознавства “О, рідна мова ти моя, як любо ти звучиш”.

Пріоритетним напрямком у вихованні громадянина-патріота є краєзнавча робота. Чудовим джерелом краєзнавчих знань є теки-

досьє матеріалів актуальної тематики: “Знайомтесь – наші земляки” (про видатних людей минулого, наших сучасників), “Наш край – щоденний ритм буття”, “Коріння наше в глибині віків”, для дітей проводяться дні краєзнавця, краєзнавчі уроки “Чарівний, серцю милий край”, історико-краєзнавчі калейдоскопи.

До 80-річчя з часу утворення Хмельницької області в бібліотеці оформлена книжкова виставка “України рідної окраса – чарівна Хмельницька сторона”.

Вже стало традицією театралізовано проводити заходи в народознавчій світлиці, де зібрані стародавні праски, рублі, качалки, глиняний посуд, рушники, сорочки. Одна з цікавих форм, яка успішно зарекомендувала себе, – Андріївські вечорниці. Ми їх постійно проводимо з вихованцями школи-інтернату. Основною метою таких заходів є ознайомлення дітей зі звичаями і традиціями нашого краю. Цікаві вікторини, маленькі заохочувальні призи залишили у дітей незабутні спогади і бажання частіше відвідувати бібліотеку.

Також надовго запам’ятаються нашим юним читачам цикл заходів з нагоди дня народження почесного громадянина міста, члена Національної спілки письменників України, поета, композитора Кравчука Василя Івановича, а саме: літературна прогулянка “Землі моєї самоцвіт”; хвилинки-цікавинки “З торби Діда Василя”; вікторина-круїз “Карусель творів В.Кравчука”.

Всю свою роботу ми висвітлюємо на сайті Ізяславської РДБ, соціальній мережі Фейсбук, а також на сторінках періодики.

Гарашук Л.В.
заступник директора Кам'янець-Подільської
РЦБС з питань обслуговування дітей

Формування національно-патріотичної свідомості дітей в бібліотеках: традиції, сучасність, майбутнє

Першочерговим завданням сучасної бібліотечної діяльності являється сприяння у вихованні повноцінних громадян своєї держави. І найбільшу роль у цьому відіграють саме бібліотеки для дітей.

В умовах сьогодення пріоритетним напрямком роботи Кам'янець-Подільської районної бібліотеки для дітей являється національно-патріотичне виховання підростаючого покоління. Заходи, що формують почуття любові до Батьківщини, громадянську самосвідомість завжди займають чільне місце в роботі книгозбірні. Вихованню духовних і культурних цінностей маленьких громадян сприяють заходи, що відображають важливі історичні події нашої країни. З нагоди відзначення Дня Соборності України в бібліотеці було організовано флешмоб “Україна єдина”, під час якого діти, взявшись за руки, створили своєрідний ланцюжок єднання, вигукуючи при цьому патріотичні гасла. Багато цікавих фактів про історичні події дізнались юні користувачі під час проведення уроку історичної правди “Моя Соборна Україна” та віртуального круїзу “Соборність України: естафета поколінь”.

Пізнати героїчне минуле українського народу допомагають заходи, які розповідають про події під Крутами. До річниці вшанування героїв Крут проведено історико-патріотичні читання “Крути – трагедія і перемога духу”, літературний колаж “Понад Крутами вічність у сурми сурмить”, відео-перегляди “Навіки молоді – герої Крут”.

2017 рік визначено Роком Української революції. Про події того часу, які відбувались в Україні та Кам'янці- Подільському, дізнались читачі бібліотеки під час історичного етюду “Україна в революційну добу 1917-1921 рр.”.

Вагомим у патріотичному вихованні дітей, є його

військово-патріотичний аспект. Традиційно щороку проводяться заходи до Дня Пам'яті та Примирення та Дня Перемоги у Другій світовій війні. Це: епістолярний репортаж “Читаймо вголос про війну”, акція пам'яті “Ми йдемо до обелісків, як на сповідь”, подорож в минуле “З книжок про війну, про бої ми читаємо”.

Ніколи не зітрутяться з пам'яті людської події, які відбувались в столиці нашої держави у 2013-2014 роках та кривавим відлунням відгукнулись по території всієї України. Тому заходи по вшануванню подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні займають чільне місце в роботі нашої бібліотеки. Адже молоде покоління має пам'ятати тих, хто бореться за свободу та незалежність нашої держави. Поетичними рядками вшанували юні книголюби Героїв Майдану Анатолія Корнєєва та Віталія Васільцова, які відійшли в небеса, але будуть жити вічно у пам'яті народній, під час проведення поетичного віночка “Мелодія синього неба”. Всіх присутніх до глибини душі вразили слова Ніни Павлівни, матері Героя Віталія Васільцова: “Йдучи на ворога, він мав одну єдину зброю – любов до Батьківщини”.

Бути гідними пам'яті наших героїв-земляків, учасників революції Гідності, відчутти себе справжніми українцями допомагають нашим читачам зустрічі з очевидцями подій на Майдані “Хоробрі серця”, патріотичні читання “Герої не вмирають”, літературна розрада “Душа кричить словами вірша”.

Не залишають байдужими кожного свідомого громадянина України події, що відбуваються на Сході нашої держави. Волонтерською допомогою воїнам АТО займається кожен небайдужий. Для підтримки українських бійців бібліотекарі разом з юними читачами та партнерами – громадськими організаціями “Кам'янецькі кікімори”, “Істина добра” проводять різноманітні акції: “Напиши листа солдату”, “Добре слово в важкий час зігріє серце військовому”, “Допоможемо воїну АТО”, “За мирну єдину Україну”. Під час акцій діти виготовляють листівки-обереги у формі голубів миру, долоньок з побажаннями для захисників. Також в бібліотеці проходить акція “Збір пластикових кришок на

допомогу воїнам АТО”. Такі заходи, окрім практичного, мають також і важливе виховне значення, адже, допомагаючи своїм захисникам, ми даруємо їм віру у швидку перемогу. Становленню громадянської позиції дітей сприяють зустрічі з учасниками бойових дій на сході країни та волонтерами.

В знак пам’яті про захисників України в бібліотеці облаштовано куточок пам’яті загиблих героїв міста і району “Вони загинули за Україну”.

Сьогодні як ніколи важливо донести до юного покоління важливість самостійності та незалежності нашої Батьківщини. Адже дуже велику ціну заплатив і продовжує платити український народ за цілісність своєї держави. Плата за незалежність непомірно велика – життя людей, справжніх українських патріотів. Тому заходам по відзначенню річниці Незалежності України відведено чільне місце в роботі нашої бібліотеки. Virізнялись дитячою активністю конкурс малюнка “Мрії про Україну: дитячий погляд”, фолькмайдан “Додай в життя краплинку України”, майстер-клас “Українські обереги”.

Важливим аспектом національно-патріотичного виховання є тема козаччини. Відзначаючи День українського козацтва та День Захисника України, в бібліотеці проводяться літературно-розважальні ігри “Ми – діти козацького роду”, майстер-класи з виготовлення вітальних листівок “З Днем Захисника України”, козацькі забави “Учіться мудрості в батьків, а гопака у козаків”.

Доторкнутись до витоків народних, виховати повагу до культурно-історичних традицій нашого краю допомагають заходи по відродженню звичаїв та обрядів нашого народу. Найбільш популярними серед наших читачів є майстер-класи в бібліотеці “Лялька-мотанка – оберіг українського народу”, “Модно бути українкою”, творчі майстерні “Нумо, пензлю, потанцюй, гарно писанку малюй”, “Сонячна ниточка”, вечорниці в бібліотеці “Викрутаси на Андрія”, різдвяні читання “Під чарівною лампою”, Різдвяний вертеп у бібліотеці.

Виховання маленьких патріотів починається з сім’ї. Тому

дуже важливо приділяти увагу родинно-сімейним заходам. Традиційно в районній книгозбірні проводяться: день сімейного відпочинку “Хай мудрість книг об’єднує родину”, бібліотечні посиденьки “Читаємо під сімейною парасолькою”, творчий конкурс “Моя матусенька – найкраща”, майстер-клас “Квіти для мами своїми руками”, де діти власноруч виготовляють та дарують своїм матусям подарунки.

Важливою складовою патріотичного виховання юного покоління є краєзнавча робота бібліотеки. Дуже важливо розповісти дітям про відомих земляків, які невтомно працювали і працюють для того, щоб Україна розквітала, гарнішала, ставала багатшою і могутнішою. З цією метою на сайті бібліотеки створено електронну базу даних “Видатні люди Кам’янецьчини”, де розміщено записи про кращих з кращих звитяжців, героїв війни та праці, тих, хто прославив наш край.

Неабияке значення у становленні світогляду сучасного патріота відіграє наочне оформлення бібліотеки. Тому у своїй роботі використовуємо творчий підхід до організації книжкових виставок. Користуються популярністю у юних читачів виставка-інсталяція “Прийди до серця, Україно, благослови добром мене”, виставка-портрет “Народжені Україною”, краєзнавча виставка “Тут все священне, все твоє, бо зветься просто краєм рідним”, народознавчий куточок “Подільська хата”.

Сьогодні кожен українець має усвідомити, що лише в єдності дій можемо досягти величної мети – побудови економічно й духовно багатой, вільної та демократичної України, якою пишатимуться наші нащадки.

Безсмертна О.А.
заступник директора Красилівської ЦРБ

Краєзнавство – пріоритетний напрямок діяльності бібліотек Красилівського району з патріотичного виховання дітей і молоді

Краєзнавство завжди є пріоритетом у роботі бібліотек для дітей. Минуле та сьогодення області, району, міста, села, досвід минулих поколінь, їх традиції, звичаї, своєрідна місцевість – все це є тематикою соціокультурних заходів бібліотеки. Ця робота

виховує в дітей та молоді причетність до історії свого народу, змушує замислитись про минуле та сучасне через дослідження, пошук та вивчення свого родоводу, формує ті цінності, які так необхідні сьогодні: патріотизм, духовність, національну свідомість.

Одним із аспектів краєзнавчої роботи бібліотек Красилівського району є формування і достатньо різноманітне використання фонду краєзнавчої літератури. Він включає в себе книги, статті про область в цілому, власні бібліографічні видання, інші краєзнавчі матеріали, в яких висвітлюється економічний стан краю, історичні і культурні особливості району, міста, екологічні проблеми, а також твори місцевих письменників, поетів, публікації про видатних людей краю та ін. Комплектування краєзнавчою літературою відбувається за рахунок дарування місцевих авторів, краєзнавців, які передають бібліотеці свої книги, а також, по мірі можливості, обласними та місцевими періодичними виданнями: “Красилівський вісник”, “Красилівський замок”, “Подільські вісті”, “Проскурів”.

Книжкові виставки залишаються однією із основних форм популяризації краєзнавчих документів. Вони дозволяють якнайповніше розкрити фонд бібліотеки, привертають увагу користувачів до новинок краєзнавчої літератури, до важливих дат в житті області. Краєзнавчі документи в бібліотеках виділені окремо у краєзнавчих кутках, де оформлено книжкові виставки, тематичні полиці, викладки літератури на теми: “Крізь плін віків... Історія Красилівщини”, “Із джерел рідної землі”, “Біля витоків історії”, “Красилівщина літературна”, “Природа рідного краю”, “Я люблю своє сонячне місто” та ін.

Успіх краєзнавчої роботи залежить не тільки від добре укомплектованого книжкового фонду, а й від добре організованого довідково-бібліографічного апарату. На основі зібраних краєзнавчих джерел у бібліотеках сіл району оформлено теки-накопичувачі, власна друкована продукція. Теки-досьє включають в себе вирізки газетно-журнальних статей, спогади місцевих жителів, літописи рідного краю, автографи на згадку, історії бібліотек, альбоми тощо. Тематична папка-досьє “Краєзнавча скарбничка” ведеться в читальному залі районної бібліотеки.

Важливою підмогою в обслуговуванні користувачів-дітей є рекомендаційні списки краєзнавчої тематики: “Відкрий для себе рідний край”, “Природа рідного краю”, закладки, пам’ятки, індивідуальні рекомендаційні списки, складені за потребами певних користувачів – на вивчення шкільної програми, за особистими інтересами дітей.

Поширення набуває практика створення тематичних колекцій мультимедійних краєзнавчих ресурсів, відеофільми про важливі події сьогодення краю, діалоги з живими свідками подій, записи майстер-класів, відеоекскурсії тощо. Створюються тематичні слайд-презентації про життя та діяльність відомих краян, до пам’ятних дат села/міста та заходів бібліотеки. Ефективним стало інформаційно-бібліографічне обслуговування, зокрема віддаленого користувача. Бібліотеки активно використовують мережеві ресурси для популяризації місцевої історії та надання бібліотечних послуг. Веб-сторінки бібліотек пропонують користувачам тематичні рубрики “Видатні люди Красилова”, “Герої Красилівщини”, “Герої Соціалістичної Праці”, “Славетні люди Красилівщини”, “Ювіляри”. Відеопроєкти: “Пройди рідним краєм разом з бібліотекою” та “Відкрий для себе рідний край”, віртуальні виставки літератури. Взяти участь у конкурсі, переглянути фотогалерею, дізнатися про “цей день в історії села...”, обговорити книгу чи публікацію стало можливим завдяки спілкуванню бібліотекаря та користувача через соціальні мережі. Популяризації та поширенню краєзнавчих знань сприяють підготовлені бібліотеками краєзнавчі літературні нариси, бібліографічні покажчики (персональні і тематичні), краєзнавчі календарі, буклети.

Вже стало доброю традицією координувати свою роботу з навчальними закладами, музеями, громадськими організаціями по виявленню, вивченню пам’ятників, пам’ятних місць історії району, міста, села. Особлива увага приділяється співробітництву з місцевими осередками Всеукраїнської спілки краєзнавців. Об’єднання зусиль численної громади краєзнавців і бібліотекарів, зацікавлених у розквіті рідної землі, допоможе у вирішенні багатьох проблем.

Дитяча бібліотека як соціальний партнер загальноосвітньої школи, проводячи краєзнавчу роботу, здійснює інформаційну підтримку освіти та разом з тим виконує просвітницько-виховну та дозвіллєву функцію. Це сприяє створенню позитивного іміджу книгозбірні, зміцнює зв'язки з громадою, розширює коло друзів бібліотеки.

Районна бібліотека для дітей сприяє розвитку краєзнавчих знань і у наймолодших користувачів шляхом організації проведення відповідних заходів. В бібліотеці було проведено: групоподорож “У похід по рідному місту”, виставку малюнків “Моє місто у майбутньому”, день краєзнавчої казки “Котився клубочок...”. Популяризація творчості місцевих письменників, творів про рідний край набуває особливого звучання, коли відбувається з безпосередньою участю авторів – під час презентацій їх нових книг, вечорів-портретів талановитих земляків, авторських вечорів. Популярними серед старшокласників були: зустріч з подільським письменником М.Красуцьким “Золоте перо М. Красуцького”, краєзнавча година “Герої нашого міста”, скайп-зустрічі з подільськими письменниками.

Особливе місце по формуванню патріотичних почуттів дітей та підлітків займає проведення обласного конкурсу юних дарувань “Кобзарики”. Мета конкурсу – активізація діяльності бібліотек з патріотичного виховання, виявлення і стимулювання творчих здібностей у користувачів-дітей бібліотек району.

Останнім часом великої популярності набула така форма роботи, як презентація. В бібліотеках району пройшли презентації книг з історії сіл: “Легенди з-над сивого Бужка” (с. Митинці), Ю. Крикуна “Село Котюржинці та його мешканці”, Д.Северенюка “Село Кульчини”, П.Бобко “Село на Деснівці” (с. Мончинці).

Пошуково-практична функція бібліотеки не є професійно обов'язковою, але притаманна бібліотекам сіл району та селища Антоніни. Вона передбачає тісний зв'язок із населенням. Результатами такої роботи є оригінальні матеріали, які потім підлягають обробленню, систематизації, оформленню у вигляді альбомів, тематичних папок з історії, творчості відомих людей тощо. До прикладу, бібліотекар з с. Митинці на базі своєї

бібліотеки власними силами створила краєзнавчо-народознавчу кімнату, в якій є унікальні експонати. Тут зібрані рукописні альбоми (документи з сімейних архівів, фотографії, спогади), що відтворюють безліч місцевих історичних подій .

Ознайомленню із сторінками історії рідного краю, його традиціями сприяє робота краєзнавчих клубів, створених у бібліотеках. Краєзнавчий клуб – різновид клубів за інтересами – добровільне об'єднання людей, які цікавляться історією рідного краю. В бібліотеці для дітей смт. Антоніни діє краєзнавчий клуб “Джерельце”. Діти за допомогою бібліотекаря проводять пошуково-дослідницьку роботу по збору відомостей про своїх предків, по визначенню їх внеску в громадське та культурне життя селища та країни, вивченню історії сімей, влаштовують родинні посиденьки. Найбільш цікавою для членів клубу була гра-подорож “Гортаючи книжкові сторінки, ми подорожуємо по краю”. Ця гра один з найцікавіших засобів поєднання інтересу до краю з літературою про нього. В процесі проведення гри книга стає джерелом, що стимулює інтерес до краю та до “подорожі” по ньому.

Бібліотечні працівники усвідомлюють, що в сучасних умовах, коли бібліотеки фактично борються за виживання, краєзнавча робота може стати тим необхідним фундаментом, який приверне до бібліотек більше читачів і згуртує навколо себе національно свідому громадськість.

Бялковська В.О.

заступник директора Новоушицької ЦБС
з питань обслуговування дітей

Героїко-патріотичне виховання читачів Новоушицької районної бібліотеки для дітей

Патріотичне виховання молоді є одним із пріоритетних завдань бібліотеки для дітей. Патріотизм – головна моральна цінність людства, духовна основа розвитку української державності, виховання дітей. Тому для формування

патріотичної свідомості дітей бібліотечні працівники об'єднали свої зусилля з усіма, кому не байдужа доля Батьківщини, хто хотів би бачити її вільною, могутньою та процвітаючою.

Сучасна бібліотека для дітей – це не просто книгозбірня, а центр освіти, духовності, культури та інформації. Перед бібліотекарями стоїть ряд завдань і запитань, на які потрібно дати відповіді і вирішити, як зберегти й передати нащадкам усі ті кращі надбання національної культури, що були виплекані протягом століть українським народом. Що треба зробити, аби й завтра лунала народна пісня, не всихала криниця народної мудрості й творчості? Які зусилля докласти, аби діти не цуралися національного спадку? Тільки пізнавши минуле, виток своєї культури та історії, можна чіткіше зрозуміти й уявити майбутнє. Ми ставимо перед собою завдання виховати свідомого громадянина, патріота рідної землі, який володіє всіма перерахованими вище якостями.

Процес героїко-патріотичного виховання здійснюється в Новоушицькій районній бібліотеці для дітей за допомогою різноманітних форм роботи. Пріоритетну роль відіграють форми, що стимулюють творчість, ініціативу, мислення. До них належать різноманітні види дискусій, ситуаційно-рольові ігри, “мозкові атаки”, інтелектуальні аукціони. Проте, ми використовуємо й традиційні бесіди, диспути, лекції, конференції, різні форми роботи з книгою та періодикою.

Організовуємо багато заходів, які сприяють вихованню в дітей поваги до державних символів, розумінню їх значення для становлення й існування держави: година державності “Прапор наш, як літо в сонці майорить, по долині – жито, по горі – блакить”, патріотичний діалог “Кольори, що дають надію” та ін.

Особливу увагу в бібліотеці приділяємо відзначенню державних свят: Дня Незалежності, Дня Конституції, Дня Соборності України. Творчо підходимо до їх проведення, використовуючи різноманітні цікаві заходи: інтернет-мандрівка “Україна – унікальна, Україна – надзвичайна”, музично-поетична акварель “Хай квітне щасливо моя Україна”, інтелектуальний марафон “Україна – єдина країна”, актуальний репортаж “Україна

– Соборна, вільна, єдина”, історично-патріотичний вечір “Крути: честь і трагедія України”. Заходи доповнюємо книжковими і тематичними виставками, оглядами літератури.

Сьогодні, у такий складний час, наша бібліотека не стоїть осторонь подій, які відбуваються навколо нас, і не потрібно боятися відстоювати свою життєву позицію. Події майдану засвідчили великий патріотизм українців, їхню згуртованість та цілеспрямованість. Бібліотека вчить нове покоління героїзму за допомогою різних форм і методів бібліотечної роботи: інформхвилини “День, що змінив Україну”, вечір-зустріч “Живуть герої серед нас”.

Події Другої світової війни стали вже далеким минулим, та пам’ять про них назавжди залишиться в серцях вдячних нащадків. Збереження історії, формування почуття гордості за народ, який пережив страхіття війни й приніс світу перемогу над фашизмом, – мета роботи бібліотеки. Ми застосовуємо наступні форми та методи роботи: урок мужності “Подвиги підпільно-партизанського руху”, літературно-поетична година “Поезія у полум’ї війни”, зустріч поколінь “Друга світова: люди, події, факти”.

Сьогодні “прихованим” війнам даються неоднозначні оцінки, проте ми не маємо права забувати про простих людей, які виконували свій військовий обов’язок. Пам’ять про ці події, патріотизм людей, які дивилися в очі смерті, є неоціненним внеском у розвиток героїко-патріотичного виховання в бібліотеці. Під час проведення патріотичних годин, присвячених дню виведення військ з Афганістану, юні читачі мали змогу переглянути літературу на тему війни в Афганістані на експрес-виставці “Афганістан... Ще раз про війну”, вечір-вогник з учасниками подій в Афганістані “Афганістан із пам’яті не стерти.”

До Дня українського козацтва та Дня захисника України популярними були: літературний журнал “Український дух козацтва”, година історії “Козацькі вожді України”, свято маленьких козачат “Ми – роду козацького діти”, усний журнал “Козаків звитягу поважаємо, єдність із минулим відчуваємо”.

Не можна залишити поза увагою неоголошену й надзвичайно жорстоку війну, яка зараз триває на сході нашої держави. Діти сприймають події сьогодення як дорослі, багато чого розуміють. Для вшанування воїнів, які зараз захищають рідну Батьківщину, в бібліотеці проводимо зустрічі з учасниками АТО “Вони захищають Україну”, організуємо акції “Допомога воїнам АТО”, “Напишемо солдату листа”.

Однією із складових національно-патріотичного виховання підростаючого покоління є краєзнавча діяльність. Ми знайомимо своїх читачів з героїчною спадщиною видатних людей рідного краю, мандруємо різноманітними куточками рідного краю, відкриваємо читачам багату літературну спадщину письменників-краєзнавців. Серед проведених заходів: літературна година “Мій рідний край – частинка України золота”, краєзнавча година “Барви рідного краю”, конкурс віршів про рідний край “Я виріс тут, і край мені цей дорогий”, краєзнавча вікторина “Краю мій, тут я живу”.

Вивчення культурної спадщини рідного краю, його звичаїв, традицій, обрядів, народних ремесел, організація і проведення народних свят, українських вечорниць, релігійних свят посідає одне з головних місць у народознавчому краєзнавстві. Велику увагу приділяємо популяризації **історико-краєзнавчої літератури** про пам’ятки культури, народну творчість, місцевий фольклор як найважливіший засобів естетичного і патріотичного виховання молоді. І цьому сприяють такі масові заходи, як: історико-етнографічна гра “Дивосвіт рідних оберегів”, родинне свято “Родинні скарби нашого селища”.

Багаті традиції має барвіста, розмаїта народно-поетична творчість нашого краю. В пісенному й казковому фольклорі, історичних переказах, в обрядах і повір’ях розкривається і втілюється душа народу, що сприяє вихованню у дітей дбайливого ставлення до культурної спадщини свого народу. У нашому краї є багато талановитих письменників і поетів, з якими ми організуємо зустрічі “Літературні обрії Наддністрянщини”. Найбільш цікавим був літературний вечір “Поетичні краєвиди рідного краю”, під час якого звучали вірші наших поетів-земляків про красу і неповторність рідної природи.

Відновити історію сім’ї, повернутися обличчям до її забутих

традицій, звичаїв, залучити до прадідівських ремесел, навчити дбайливо ставитись до природи, ресурсів, пам'яток історії і культури краю, мови, літератури, фольклору, народної творчості – ось основне завдання роботи нашої бібліотеки.

Значну роль у національно-патріотичному вихованні відіграє спільна діяльність бібліотеки для дітей та історико- краєзнавчого музею. Бібліотека організовує тематичні виставки, літературні бесіди, засідання круглих столів, що є доповненням до музейних екскурсій. Залучаємо до проведення різних заходів патріотичного спрямування батьків.

Сподіваємося, що спільними зусиллями, завдяки співпраці виховаємо справжніх патріотів. Творча співпраця бібліотекаря та педагога, бібліотекаря та батьків значно розширює арсенал форм і методів патріотичного виховання дітей. Спільні заходи із школами, історико-краєзнавчим музеєм, спілками ветеранів є цікавими і ефективними.

Діти повинні знати своїх героїв в обличчя, брати приклад з їхніх подвигів. Всі разом ми маємо робити все для того, щоб патріотизм став нормою життя молодого покоління, щоб поняття честі, обов'язку та відповідальності стали переважати в усіх починаннях та звершеннях. Більше гарних і добрих вчинків – це і є патріотизм.

Солодка Н.П.

завідуюча Полонською бібліотекою
для дітей міської ОТГ

**У дитинстві відкриваєм материк, який
називаєм потім – Україна**
(Патріотичне виховання дітей в Полонській
районній бібліотеці для дітей)

“Виховання громадянина патріотом –
це гармонія розуму, думки, ідей,
почуттів, духовних поривів, вчинків”.
(В. Сухомлинський)

Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в
моєму місті, країні все мене стосується, все залежить від мене. Це –

любов до своєї Батьківщини, відданість та гордість за свій народ, прагнення захистити його надбання, примножити його загальнолюдські, національні і морально-духовні цінності.

Патріотизм сьогодні є нагальною потребою держави, суспільства, особистості. Його неможливо навчити, а потрібно виховувати з пелюшок, коли образне слово, емоції, почуття набувають більшого значення, ніж інтелект. Тож, саме сьогодні у центрі патріотичного виховного процесу особистість дитини постає як найвища цінність.

Національно-патріотичне виховання лише тоді дає позитивний ефект, коли має комплексний характер і здійснюється сукупно родиною, навчальними та освітніми закладами, бібліотеками. А роль бібліотеки, книги у цьому виховному процесі вкрай важлива, причому саме дитячої бібліотеки. Сьогодні ставить перед бібліотекарями важливе і невідкладне завдання – виховання свідомого громадянина-патріота, формування в дітей та молоді почуття любові до України, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів, незалежності та цілісності держави.

В процесі національно-патріотичного виховання підростаючого покоління особливе місце відводиться відзначенню державних свят, акціям, присвяченим українській державності, національній символіці тощо. З метою популяризації літератури про історію і сьогодення країни, в бібліотеці оформлено книжкові виставки “Є найсвятіше слово на Землі. Одне. Єдине. Світле: Україна”, “Україна: від подиху століть до сьогодення”, “У серці кожної дитини живе любов до України”.

Події, які переживає Україна протягом 2013-2016 рр., ще раз засвідчили, що проголошена у 1991 р. державна незалежність потребує постійного захисту і глибокого розуміння, оцінки того, що відбувається навколо нас. На жаль, сьогодні державність України опинилася під загрозою, адже вперше за всі роки незалежності українське суспільство зіткнулось з реальною та масштабною загрозою. Тому тема героїзації осіб, які віддали життя за Україну, та вшанування їх пам'яті є вкрай необхідним завданням як з

морально-етичних міркувань, так і задля формування єдиної національної пам'яті та ідентичності.

Бібліотека приділяє велику увагу цій темі. В читальному залі для читачів-учнів 5-9 класів оформлено книжкову виставку “Небесна сотня. Вічна слава героям”, де представлені документи про події на Майдані, а також матеріали про АТО, про участь наших земляків в подіях на Сході України та вшануванню пам'яті загиблих героїв. Проведено в бібліотеці годину патріотичного виховання “Героїзм та мужність поруч ідуть”, під час проведення якої користувачі згадали про Героїв Небесної Сотні та земляків, які захищають Україну на сході. Активно включилися наші читачі в акцію по збору книг для поповнення бібліотек на потерпілих територіях.

В контексті подій, які відбуваються наразі в нашій державі, зовсім по іншому сприймаються нашими користувачами заходи до Дня Соборності України (історичне інформбюро “У нас єдина мета Україна свята, нездоланна і сильна”), до вшанування пам'яті героїв Крут (свічка пам'яті “Сумна сторінка нашої історії”), до Дня Конституції (година патріотичного виховання “Будь, Україно, сильна і могутня. Будь нам по вічні часи”), до Дня українського прапора (година українознавства “Прапор нашої країни має колір жовто-синій”, історичний часопис “Наш стяг – пшениця у степах під голубим склепінням неба”), до Дня Незалежності України (літературне свято “Моя Україна воскресла – ясна, незалежна, жива”).

До Дня захисника Вітчизни і Дня українського козацтва в бібліотеці відбувся історичний екскурс “Славних предків ми діти”, де користувачі поглибили свої знання про козацьку добу, про звичаї і побут козаків, про звитяжні битви за Україну, подивилися відеопрезентацію та відповіли на запитання вікторини, а також познайомилися з книгами, представленими на книжковій виставці “Козацька слава наших предків”.

Все далі й далі відходять у минуле роки Другої світової війни, але ніколи не згасне пам'ять про тих, хто віддавав своє життя, захищаючи рідний край. В бібліотеці було підготовлено цикл заходів, мета яких поглибити знання користувачів про героїчне

минуле нашого народу, допомогти усвідомити велич подвигу у Другій світовій війні, виховати в дітей шану і повагу до тих, хто ціною свого життя здобув перемогу. Проведено урок мужності “Війна відгриміла, а пам’ять жива”, літературний ранок “Сьогодні треба поклонитись низько всім, хто не прийшов з війни”, віночок пам’яті “Роки пройшли, часи минули, а ми героїв не забули”, меморіальну годину “У святому мовчанні над вічним вогнем схиляється наша Вітчизна”.

З метою відродження і популяризації знань про народні звичаї, рідну мову в бібліотеці проводились: інтелектуальний турнір “Відкрий, о рідна мово, свої скарбниці золоті”, поетична світлиця “Слово рідне, ти мені від Бога, ти мого народу оберіг”, поетична альтанка “Рідна мова – краю батьківського пісня”, народознавча година “Нема перекладу добрим звичаям народу”, уроки народознавства “Рушники, рушники, то моєї матусі роки”, “Пісня – душа народу”, урок духовності “Хліб на столі – щастя на землі”.

Краєзнавство є одним з провідних напрямків діяльності бібліотек, і це характерна риса нашого часу, коли українське суспільство приділяє значну увагу вихованню патріотизму, знанню вітчизняної історії та культури. Бібліотека формує особистість на ґрунті історії, культури, традицій рідного краю.

У Полонській бібліотеці для дітей сформовано краєзнавчий фонд, який містить довідкові видання, суспільно-політичну, природничу літературу, твори полонських письменників та місцеві періодичні видання. Останнім часом широко використовуються ресурси Інтернету.

Для виконання краєзнавчих запитів користувачів у бібліотеці постійно ведеться краєзнавча картотека, яка фіксує цікавий матеріал з місцевих періодичних видань “Новий шлях” та “Подільські вісті”.

Щоб повніше розкрити багатство краєзнавчих фондів, бібліотекарі використовують різноманітні форми наочної популяризації літератури: книжково-ілюстративні виставки про історію та сьогодення рідного краю, виставки, присвячені знаним людям, уродженцям краю та видатним діячам, які пов’язали своє життя з нашим краєм.

Розширити знання про свою малу Батьківщину дітям допомагають різноманітні масові заходи, які проводяться в бібліотеці. В рамках відродження культурно-історичних традицій рідного краю і популяризації краєзнавчої літератури в бібліотеці оформлено книжкову виставку “Мій рідний край легендами і славою овіяний”, проведено інтелектуально-пізнавальну гру “Я з книжок пізнаю історію рідного краю”, історичну мандрівку “Місто древнє – місто молоде”, відеопрезентацію “Полонне – рідне місто моє”. Пізнавальними були для наших користувачів і заходи, присвячені ювілеям відомих уродженців Полонного: 100 років американського скульптора, автора всесвітньовідомих пам’ятників Т.Г.Шевченку Лео Молу та 120 років єврейського письменника Переца Маркіша (творча імпреза “Слово, опромінене талантом”). Цікаво пройшла зустріч юних читачів з письменниками Полонного. Долучилися наші читачі і до обласного відеопроєкту “Пізнай свій край з бібліотекою”, створивши відеоролики про історичне минуле та сучасність міста Полонного.

Надзвичайно важливо виховати людину-патріота, якій притаманні почуття внутрішньої свободи та гордості за свою країну. Ми прагнемо, щоб наші діти усвідомили свою значущість у себе на Батьківщині. Україна потребує людей, які справді зможуть збудувати нову державу, в якій пануватиме справедливість, дбайливе ставлення до національних багатств, рідної природи, любов до рідної культури, мови, народних свят і традицій, збереження та пошана історичної пам’яті, готовність до захисту Батьківщини. Саме тому настав час відповідальніше поставитися до національно-патріотичного виховання, адже підростаюче покоління ще можна навчити любити свою Батьківщину по-справжньому. Події останніх двох років дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію.

Список використаної літератури:

- Захарова Р. Національно-патріотичне виховання в роботі шкільної бібліотеки / Р. Захарова // Шкільний бібліотекар. – 2016. – № 9. – С. 12-14.

- Костенко М. Формування національної самосвідомості читачів / М. Костенко // Шкільний бібліотекар. – 2017. -№ 1.- С. 10-15.
- Стрибна В. Формування громадянської та національної самосвідомості особистості в поліетнічному освітньому середовищі / В. Стрибна // Шкільний бібліотекар. – 2016. – № 10. – С. 8-13.
- Мій дім – моя країна : методичні рекомендації з питань національно-патріотичного виховання дітей / Хмельницька обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка. – Хмельницький, 2015. – 9 с.

Інтернет-ресурси:

Національно-патріотичне виховання в бібліотеках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mcbs.if.ua/index.php?option>. – Назва з екрана.

Пенчук Т.М.

в.о. директора Славутської РЦБС

Виховання і становлення громадянина – патріота України

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. Метою патріотичного виховання є становлення громадянина – патріота України, готового самовіддано розбудувувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Успіхи у здійсненні завдань патріотичного виховання залежать від кожного бібліотечного працівника, адже бібліотекарі в якійсь мірі вихователі, порадики, вчителі, які працюють з дітьми, з юними характерами, які ще формуються. І для цього у нас є невичерпне

джерело знань – книги, періодичні видання та доступ до мережі Інтернет, що допомагають багатоаспектно, найдосконаліше і різнобічно розкрити цю тему.

У Славутській районній бібліотеці для дітей бібліотекарі намагаються всіма можливими засобами нагадати відвідувачам про те, в якій могутній і красивій державі вони мешкають, привернути увагу читачів до героїчного минулого України, відродити почуття патріотизму, вірності славетним традиціям нашої історії і повагу до сучасних героїв.

Події, які пережив народ України упродовж 2013-2014 рр. ще раз засвідчили, що проголошена у 1991 році державна незалежність потребує постійного захисту, глибокого розуміння та оцінки того, що відбувається навколо нас. Саме тому особлива увага приділяється ролі учасників бойових дій на Сході України та волонтерам. Бібліотекарі мають ґрунтовно опрацювати терміни “патріотизм”, “нація”, їх розуміння дітям.

В роботі з дітьми, одне з провідних місць займає громадянське та патріотичне виховання. Бібліотека, здійснюючи патріотичне виховання дітей засобом книги, намагається ставати культурно-освітнім осередком пропаганди творів літератури, мистецтва, традицій, звичаїв, обрядів українського народу. Для нас важливою є творча співпраця бібліотекаря та батьків, яка значно розширює арсенал форм і методів патріотичного виховання. Пропаганда літератури здійснюється на принципах народності, що допомагає дітям усвідомити власну причетність до свого народу, навчитися розуміти його життя в усіх проявах історії та культури, традицій і мистецтві, побуті і звичаях, мові, народному одязі і художніх ремеслах. А все це і є основою патріотичного виховання, допомагає уникнути історичного безпам'ятства. Ефективність масових, групових та індивідуальних форм організації патріотичного виховання пов'язані між собою, застосовуються у системі і доповнюють одна одну.

Так, в Славутській РДБ проведено ряд заходів на допомогу патріотичному вихованню. Враховуючи зростаючий інтерес дітей до історичної тематики, особливо до вивчення історії України,

бібліотекарі приділяють велику увагу розкриттю наявного бібліотечного фонду, через розгорнуті книжково-ілюстративні виставки, виставки-роздуми, тематичні полиці, виставки-вікторини. До Дня незалежності України було оформлено виставку дитячих малюнків “Україна – наш дім”. Також оформлено книжково-ілюстративні виставки: “Шляхом української державності”, “Хай буде вільна Україна на всі часи, на всі віки”, “Державний прапор – святиня України”, інформаційне повідомлення, конкурс віршів “Чи України ти син?”.

Новою цікавою формою роботи, яку ми активно запроваджуємо, є скайп-зустрічі з іншими бібліотеками. Так, у Славутській районній бібліотеці для дітей відбулася віртуальна скайп-зустріч “Усі ми діти твої, Україно” між учнями 6-8 класів смт. Єланець Миколаївської області та учнів Крупецького НВК.

Особлива увага зверталась на популяризацію літератури з історії української державності, історичного минулого України. Було організовано книжкові виставки: “Моя барвіста Україна”, “Моя Батьківщина – рідна Україна”, перегляди літератури. З особливим трепетом відбулася патріотична година “Україна – єдина країна” та патріотична відеогодина “Україна моя, ти у серці одна”.

Працівники за допомогою заходів сприяють формуванню в читачів-дітей патріотичних почуттів, вихованню високого ідеалу служіння народові, розуміння громадянського обов’язку перед українською державою та формування національної самосвідомості. З цією метою було підготовлено пізнавальні вікторини “Витоки державної символіки”, “Конституція – головний підручник життя”, бесіда-розповідь “Конституція Пилипа Орлика – перша українська Конституція”; година правового виховання “Маленьким громадянам про Конституцію України”, а також виставка-діалог “Ключі від форту “Право”.

В центрі уваги Славутської РДБ і увага до ветеранів Другої світової війни. В травневі дні в бібліотеці завжди проходять години пам’яті “Встеляйте квітами дороги бійцям, які мир несли в наш край”, “Пам’ятаємо, славимо, вшановуємо”, історичні повідомлення

“Безсмертна слава Перемоги”, “Пам’ятаємо сорок п’ятий і сьогодні, і завжди”, відеогодина “Безсмертя народного подвигу”. Велику роль в розкритті даної теми відіграють книжкові виставки-реквієми “Роки війни, роки пам’яті”, “Подвигу жити вічно”, “Війні немає забуття”.

В наш час в історію увійшла ще одна подія – Майдан. Борців Майдану об’єднало бажання жити у вільній країні із справедливим та світлим майбутнім. За ці ідеали на Майдані пролилася кров. Так з’явилася “Небесна Сотня” – патріоти, які віддали життя за свої переконання. В лютому місяці в приміщенні районної бібліотеки відбулася відеогодина “Небесну Сотню вшановуємо”. Було розкрито також книжкову виставку “Уклін живим, загиблим – слава”, в якій висвітлюються трагічні сторінки, що вже стали історією.

Вихованню патріотизму у читачів-дітей сприяли також заходи, що розповідали про героїзм наших воїнів, які воювали в Афганістані. Так, для учнів середнього шкільного віку було проведено урок мужності “Біль моя – Афганістан” та оформлена книжкова виставка “Відлуння кривавих стежок Афганістану”, на якій були представлені книги цієї тематики.

Вважаємо, що наші читачі-діти як майбутні громадяни України, повинні знати свої права та обов’язки, і не тільки їх знати, але розуміти та виконувати.

Правове виховання наймолодших відвідувачів у бібліотеці завжди має яскраво виражений попереджувальний характер. Так, для цієї категорії читачів проходять різноманітні цікаві та пізнавальні заходи: гра-бесіда “Мої права – моє життя”, відеомандрівка “Права та обов’язки дитини в сучасному світі”, відеопрезентація “Я маю право”, книжкові виставки “Великі права маленької дитини”, “Конвенція про права дитини”.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що бібліотека для дітей достатньо активно працює з читачами в напрямку національно-патріотичного виховання, використовуючи у своїй роботі різноманітні форми і методи. Сподіваємось, що юні читачі зможуть правильно оцінювати події в нашому суспільному

житті, плекати рідну мову, шанувати традиції нашого народу, брати участь в бібліотечних заходах патріотичного спрямування та стануть гідними громадянами нашої країни.

Зваричук Л.В.
завідуюча Старосинявською
районною бібліотекою для дітей

Виховуємо юних патріотів

Кожна дитина повинна пишатися тим, що живе в Україні. Бо хоч наша країна ще молода, але тут живуть ініціативні люди, розумні сини, які піднімуть і прославлять її на весь світ. Книжка виховує юного читача в душі патріотизму за свою державу. Діти повинні знати свою історію, культуру, традиції і пишатися тим, що живуть в своїй країні. Значне місце в Старосинявській районній бібліотеці для дітей займає патріотичне виховання. Це пошук ефективних форм за засобів роботи, створення необхідних ресурсів для обслуговування читачів, формування належного книжкового фонду.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління. Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Давні мудреці говорили: “Оглядаючись в минуле – зніми капелюха, заглядаючи в майбутнє – засукай рукава”.

Сьогодні в умовах величезних змін у соціальному, економічному і політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сфері виховання. Державна національна доктрина визначила, що метою національно-патріотичного виховання є виховання молодшої людини – патріота України,

готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов'язки, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, професіонал, носій української національної культури.

З метою виховання патріотичності та громадянськості підростаючого покоління бібліотекою проводились різні заходи патріотичного напрямку: уроки громадянськості, уроки державності, години та дні пам'яті, уроки мужності, виставки-реквієми, вечори-зустрічі, патріотичні години.

До Дня Революції Гідності та Свободи проведено урок патріотичного виховання “Сам не знаю, де загину”, зустріч з учасницею Майдану, місцевою поетесою Сердунич Л.А. “Зима, яка змінила нас”, година пам'яті “Небесна Сотня: ви тепер святі!”, оформлено книжкову експозицію “Майдан у книгах”. До цих пір на території нашої держави немає спокою. Після Майдану розпочалися військові дії на Сході України, в ході яких загинули наші земляки: О.Т.Романенко, О.В.Герєга, В.В.Шалатовський, Р.М.Сологуб, про яких в бібліотеці оформлено книжково-ілюстративну виставку-реквієм “Герої не вмирають”, патріотична година “АТО: без Перемоги не повернемося”. Біля меморіальної дошки О.Т.Романенка проведено годину мужності “Ніхто, крім нас” за участю наших земляків – учасників АТО. В бібліотеці оголошено і проведено акцію “Бібліотека для захисників Вітчизни”, під час якої зібрано десятки книг для воїнів АТО.

Вихованню у підростаючого покоління національної свідомості і патріотизму, шанобливого ставлення до нинішніх захисників України сприяла участь читачів в обласному фотопроєкті “Повертайся живим”.

І живих, і полеглих воїнів-інтернаціоналістів із шаною та сумом згадали читачі під час зустрічі з О.Я.Осадчуком “Афганістан болить в моїй душі”.

22 січня назавжди залишиться в історії українського народу

як свято Соборності України. Це був один з найпрекрасніших моментів нашої історії. Високий принцип соборності своїх земель – найбагатіший у світі ідеал, до якого прагне кожна нація. Про це йшлося під час інформаційної години “Злука УНР та ЗУНР: уроки для сучасної України”.

Напередодні визволення України та з метою патріотичного виховання в бібліотеці відбулися година пам’яті “Пам’ятаємо! Шануємо! Славимо!”, літературний десант “Йдемо до обеліска, як на сповідь”, відкритий діалог “А ти міг би повторити подвиг дідів?”, урок мужності “Мак як символ пам’яті України”, огляд літератури “Старосинявщина: шляхами болю й перемоги”, урок пам’яті “І на землю у травні яблунова впаде сивина”.

Творчо підходимо до відзначення Дня Незалежності України, Дня Державного Прапора, адже справжній юний патріот має знати історію, символи своєї країни. Ефективною формою роботи для Дня Прапора стала виставка-інсталяція “Священний прапор з сонця і Дніпра” та урок історії “У синім кольорі була ознака миру, а в жовтому народ плекав надію”. До Дня Незалежності України цікавою була літературно-музична композиція “З Україною в серці”. По завершенню її діти у вишиванках вийшли на Street mob.

Всі заходи бібліотеки сприяють формуванню патріотичного почуття юного українця з найменших років, щоб зародити любов та гордість до нашої країни.

Невінська Т.Ю.

в.о. директора Хмельницької ЦРБ

Виховання патріотизму та національної гордості юного покоління

Патріотичне виховання – процес цілеспрямованого, систематичного впливу на свідомість, поведінку молодих людей щодо формування почуття любові до української нації, власної історії, традицій, мови. І саме бібліотека відіграє неабияку роль у вихованні патріотизму.

Патріотизм поєднує в собі любов до України, до свого народу,

гордість за її минуле і сьогоднішнє, готовність до їх захисту. І хто, як не бібліотека покликана, маючи всі доступи до інформації, донести і розповсюдити національно-патріотичну ідею.

Кожна історична доба народжує своїх героїв і нинішня – не виключення. Події на Сході увійшли в кожен дім, не залишили байдужими нікого. Питання щодо героїзації осіб, які віддали життя за Україну, та вшанування їх пам'яті звучить повсюдно, в тому числі і в бібліотеках. У Хмельницькій районній бібліотеці для дітей проведено “Живу книгу” за участю учасника АТО Олександра Тащука, волонтерів Лесі Стебло та Валентини Базилук, барда Сергія Білецького. “Тепла, щира атмосфера. Бард, атовець, волонтери. З нетерпінням чекаємо наступних “книг” – відгук читача. Цікава та пізнавальна зустріч наших читачів відбулася з учасником АТО, нашим земляком Артемом Мругом. Він розповів присутнім про свій бойовий шлях, поділився враженнями від побаченого і пережитого. Не тільки змогли почути, а й побачити відео про перебування Артема та його побратимів в зоні бойових дій.

Актуальними також є заходи, що виконують місію пам'яті та передачі інформації молоді про героїчне минуле нашого народу. В своїй діяльності використовуємо такі форми роботи, як історичний екскурс, година-спомин, круглий стіл, перегляд документального фільму, мітинг-реквієм.

Український народ щороку вшановує День пам'яті героїв Крут. В районній бібліотеці відбулася година-реквієм “Ніколи не забути цих юних душ нескорений політ”, влаштовано книжково-ілюстративну виставку “Життя вони віддали Україні” та вшанували хвилиною мовчання молодих Героїв.

15 лютого ми вшановуємо учасників бойових дій на території інших держав, віддаємо шану всім, хто з честю та гідністю виконав свій військовий обов'язок у різні часи, у різних державах. Особливо болісною раною був і залишається Афганістан. Війна у тій далекій країні принесла горе не в одну родину. Він навчив юнаків цінувати дружбу, відданість, любов і знати ціну життя. Районною бібліотекою проведено годину пам'яті “Все пам'ятає батьківська земля”, організовано книжково-ілюстративну виставку “Гіркої

пам'яті ковток” та демонстрацію документального фільму “Хроніка афганської війни”.

З нагоди Дня вшанування Героїв Небесної Сотні проведено годину пам'яті “Вічна слава безсмертю Хоробрих”, присвячену Героям Майдану, людям, які у грудні 2013- лютому 2014 року ціною власного життя змінили хід історії України, Героям Небесної Сотні. В цей день пригадали події Революції Гідності, звучало патріотичне поетичне слово письменників-прибужан Людмили Шостацької та Людмили Пшеничної, проникнуте глибоким переживанням за долю рідної землі та життя людей. Присутні переглянули документальний фільм “Зима, що нас змінила”.

З нагоди 71-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні відбувся круглий стіл “День пам'яті та примирення. День Перемоги”. В роботі круглого столу взяли участь: директор літературно-краєзнавчого музею Л. Глібова Казіміров О.А., працівники територіального центру обслуговування пенсіонерів Волошинець Л. О., Чубок Н.С., Шаховал О.В., бібліотекар Вовчогоранської сільської бібліотеки Роук Т.В., соціальний педагог Чорноострівського ПАЛ Задорожна А.Ю., студенти Чорноострівського професійно аграрного ліцею. Присутні дізналися про історичні аспекти початку Другої світової війни, згадали хвилиною мовчання загиблих Героїв, учасників АТО. Переглянули уривок з фільму “Незламна” про жінку-снайпера Людмилу Павличенко. Проведено презентацію книжково-ілюстративної виставки “1939-1945. Пам'ятаємо. Перемагаємо”. З метою вшанування пам'яті мільйонів земляків, життя яких обірвала Друга світова війна, для читачів проведено годину-спомин “Україна у полум'ї війни. 1941-1945”.

Напередодні Дня захисника України в селі Малиничі відбувся патріотично-виховний захід “Україна – козацька держава”. З вітальним словом виступили: заступник голови Хмельницької районної державної адміністрації Янчук С.І. та керуючий справами виконавчого апарату Хмельницької районної ради Гуцалюк Ю.Л. Голова Малиницької сільської ради Маринок М.С. привітав присутніх зі святом та вручив учасникам АТО подарунки.

Музичні номери дарували працівники районного будинку культури та учні Малиницького НВК. Вшанували пам'ять загиблих Героїв та поклали квіти до обеліска воїнам-односельчанам.

Пріоритетну роль у патріотичному вихованні дітей відіграють активні форми роботи, що стимулюють творчість, ініціативу та самостійне мислення. “В дитячому серці живе Україна” – під такою назвою в Хмельницькій районній бібліотеці для дітей діяла виставка малюнків маленьких читачів бібліотеки.

Сьогодні вся Україна гуртується в допомозі нашим захисникам, бо вони як ніколи потребують нашої уваги та підтримки. Допомога різноманітна. Не стоять осторонь і бібліотеки разом зі своїми читачами. У Чорному Острові бібліотечними працівниками району організовано благодійний ярмарок з продажу домашніх смаколиків “Підтримай героя”. Зібрані кошти спрямовані на допомогу українським військовим, що перебувають в зоні АТО.

Робота бібліотеки з національно-патріотичного виховання висвітлюється на сторінках районної газети “Прибузька зоря”, сайті та соціальних мережах. Почуття патріотизму, національної гордості не приходять самі по собі, патріотами не народжуються, ними стають. Патріотизму не можна навчити. Його потрібно виховувати!

Галак О.А.
завідуюча Чемеровецькою
центральною бібліотекою для дітей

Патріотичне виховання в контексті часу

Національно-патріотичне виховання учнів – важлива складова формування свідомої розвиненої особистості, яка здатна переосмислити уроки минулого, сприяти формуванню сучасного позитивного іміджу країни, знати та вивчати історію свого краю, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне виховання, сприяти формуванню у дітей та їх батьків національних та загальнолюдських цінностей. Чемеровецькою центральною бібліотекою для дітей проведено цикл виховних заходів з нагоди відзначення в Україні історично важливих дат.

Складний процес героїко-патріотичного виховання бібліотекою здійснюється за допомогою різноманітних форм, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей читачів-дітей з урахуванням основних напрямів діяльності шкільної, дошкільної та молодіжної аудиторії.

Пріоритетну роль у патріотичному вихованні юних користувачів відіграють активні форми роботи, які стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Враховуючи зростаючий інтерес юних користувачів до історичної тематики, особливо до вивчення історії і культури України, працівники бібліотеки велику увагу приділяють розкриттю бібліотечного фонду через цікаві, креативні та розгорнуті книжково-ілюстровані виставки, виставки-роздуми, тематичні полицьки. В бібліотеці оформлені сучасні, актуальні виставка-імпульс “Ти прекрасна Україно, нашого народу дім”, виставка-панорама “Нехай береже тебе Бог, Україно, ще на тисячі зоряних літ”, “Хай світанки твої Україно, сонце сяйвом мережить твоїм!”, виставка-пошук “У вінок України ми вплітаємо майбутнє”, виставка-присвята “Від Революції Гідності – до гідного життя”, виставка мужності “Героям слава – скажемо повік або Струм козацький в генах не зачах”, експрес-виставка “Моя земля – земля моїх батьків”, виставка-агітація “Час читати”, виставка-реквієм “Мужності вічний вогонь”, виставка-полеміка “Вона – наш витвір, наша мрія, соборна, вільна Україна”, виставка-колаж “До України серцем прихилися” до дня Конституції України, виставка-заклик “Честь і слава нашим героям-землякам”.

Бібліотеки України сьогодні знаходяться на етапі реформування та конструктивних змін. Сучасному моменту передував значний період часу, за який було сформовано сталу систему бібліотечного обслуговування населення, зокрема дітей. Спеціалізовані бібліотеки для дітей протягом усього періоду свого існування підтверджували свою життєспроможність та результативність. Враховуючи те, що діти – це той людський потенціал, який буде розвивати європейську Україну, основним акцентом нових пріоритетів культурного розвитку підрастаючого

покоління для нашої бібліотеки стала патріотична програма “Україна – ЧиTime”, яка й стала каталізатором для бібліотеки в напрямку патріотичного виховання. Мета програми: розвивати у дітей інтерес до української літератури, знайомити з історичними та культурними надбаннями, духовними скарбами нашого народу, що сприяє національно-патріотичному вихованню, створювати умови для розвитку інтелектуального потенціалу нації, зокрема шляхом підвищення читацької активності, чим і займалися працівники бібліотеки протягом останніх років. Сьогодні, в час відродження національної самосвідомості, гостро постає проблема вдосконалення своїх знань про Україну. Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

Правильно підійти до даного процесу намагається і наша бібліотека. Інформацію про традиції використання нашим народом гербів, прапорів, гімнів протягом тисячоліть відкрила цього року напередодні дня Конституції України правова п’ятихвилинка “Вчимося бути громадянами”. Цікаво на дитячому майданчику бібліотекарями центральної бібліотеки для дітей було проведено історичну академію “За синє небо, за жовте колосся”, під час якого пройшов майстер-клас “Зроби своїми руками дарунок Україні”. Захід було проведено в формі гри-дискусії, основною метою якого було познайомити дітей з державною символікою України, історією її походження; дати уявлення про герби обласних центрів України; навчити юних користувачів уважно розглядати зображення, описувати їх, а також розвинути в дітей інтерес та фантазію; виховати повагу до символів. Не можна не згадати таку форму проведення, як правовий батл “Конституція України: вимір історії і часу”, під час якого діти взяли участь в обговоренні правових ситуацій, захищаючи свою точку зору.

В рамках заходу було проведено конкурс “Я – громадянин, я знаю свої права”. Діти обирали собі одне з прав дитини та декламували власні вірші в стилі реп по даному праву.

Актуальними є заходи, що виконують місію пам'яті та передачі інформації молоді про героїчне минуле нашого народу, на долю якого вплинули події минулого століття. Ось кілька заходів із циклу патріотичного виховання: історичне досє: “Усе моє, все зветься Україна” та інформаційний марафон “Тебе до зір здіймають крила свободи і волі” з нагоди відзначення Дня Соборності України.

Дітям завжди цікаво дізнатися, які ж культурні та ментальні відмінності між українцями Сходу й Заходу існували завжди і що ж єднало українців століття. Новий зміст відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги включає в себе вшанування пам'яті кожного, хто боровся з нацизмом і тут наша бібліотека знаходиться на вістрі часу. З нагоди відзначення Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні бібліотекою проведено цикл заходів: виставка-інсталяція “Мужності вічний вогонь”, патріотичний коктейль “Щоб ніколи світанки не здригались від слова “війна”, виставка-реквієм “Історія фотографії – історія ПОДВИГУ”. Різноманітними, емоційними були заходи бібліотеки до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні, до річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників: алея історичної слави “Подвиг, застиглий в камені й граніті”, спрямована на вшанування пам'яті героїв-визволителів України. До Дня партизанської слави було проведено: експрес пам'яті “Легенди Чемеровецьких лісів”, медіагодину-спомин “За український рідний край боєць боровся кожний”.

Події Революції Гідності ввійшли в кожен дім, не залишили байдужими нікого. Питання щодо героїзації осіб, які віддали життя за Україну, та вшанування їх пам'яті звучить повсюдно. Актуальними є заходи, що акцентують увагу на дивовижному феномені патріотизму та зрілості, що породив Майдан. Таким заходом став альманах пам'яті “Уже ніхто не знищить Україну, в тобі, в мені, у кожному із нас” біля виставки-гідності “Революція Гідності: горнило духу, патріотизму, мудрості” за участі голови Чемеровецької районної організації воїнів АТО Пашненка В.А. та літературні суперечки “Патріотизм – мода, чи самосвідомість нації”.

Захист своєї Вітчизни – свята справа, яка вимагає сміливості, честі та відваги. З метою патріотичного виховання на прикладі героїв АТО, у центральній бібліотеці для дітей організуються години пам'яті, мужності, вечори зустрічі з воїнами – учасниками бойових на Сході. З хвилюванням учні слухають розповіді про воїнів-земляків під час патріотичних зустрічей “Хоробрі серця”. Свою увагу, тепло і підтримку напередодні Дня захисника України дарували воїнам усіх поколінь читачі-учні під час літературного набату “Ви – сила й мужність, ви – захист України. Ми молимося за вас”. Значну увагу надають бібліотеки матеріалам про волонтерів у зоні АТО, їхній безкорисливій самопожертві в ім'я України. Працівники бібліотек залучають населення до участі у громадських ініціативах та акціях, благодійній допомозі, волонтерству.

Тема козаччини – один з найважливіших чинників національно-патріотичного виховання. Сьогодні традиції українського козацтва усе ширше завойовують душі і серця своїх нащадків. До Дня українського козацтва та Покрови Пресвятої Богородиці цікавими були: час веселих випробувань “Як козаки до бібліотеки ходили”, пригодницької розвідки “Лицарі українських земель”, історичні віражі “Козацька слава із століть повсталала”, подорож по сторінках історії “Великі козацькі гетьмани” та багато інших.

Почуття патріотизму, національної гордості базується на знанні рідної мови, культурних надбань українського народу, звичаїв, традицій. З метою популяризації української мови щорічно проводяться заходи До Міжнародного дня рідної мови, зокрема: бібліотечні знахідки “Читання – світу нашого пізнання”, мовна регата “Мова рідна – то життя народу і культури рідної життя” в поєднанні з книжковою виставкою “І сонцем слово засіяло”, яка ознайомила присутніх з творами українських письменників і поетів, фольклорними творами, українською народною творчістю, мовознавчий турнір “Український ГраВікКон”, ілюзій мовної словесності “Ну що б, здавалося слова” та багато іншого. Сьогодні бібліотека працює над проектом “Історія сіл Чемеровеччини: від витоків до сьогодення”, який допоможе систематизувати всі цікаві факти виникнення та розвитку сіл Чемеровеччини для подальшого використання читачами.

Значний інтерес дітей та підлітків викликають фольклорні свята: народознавчий компас “Символи квітів у дівочому українському віночку”, виставка-інсталяція “Святий Спас приготував усього про запас”, етно-мозаїка “Пророк Ілля та його чудеса”, під час яких бібліотекарі знайомлять з історією виникнення свята та виявляють інтерес до творів художньої літератури і мистецтва, побудованих за фольклорними сюжетами, відтворюють обряди, притаманні для цих свят та всіма інтерактивними засобами приманюють активних читачів.

У Чемеровецькій центральній бібліотеці для дітей намагаються усіма можливими засобами нагадати відвідувачам про те, в якій могутній і красивій державі вони мешкають, привернути увагу читачів до героїчного минулого України, відродити почуття патріотизму, вірності славетним традиціям нашої історії і повагу до сучасних героїв.

Кращому розумінню юних користувачів, їх прагнень і потреб, сприяла їхня активна участь в соціологічному дослідженні “Бібліотека і патріотичне виховання користувачів: майбутні перспективи”, що проводила наша бібліотека в червні-серпні цього року. Дуже прикро, що під час цього анкетного дослідження на запитання “Чи живе в вашому серці дух України” тільки 40% респондентів дали ствердну відповідь. Лише 10% респондентів визнали, що в майбутньому бажають служити в армії.

На запитання “Чи хотіли би пов’язати своє майбутнє життя, навчання, кар’єру з іншою країною” близько 67% відповіло “так”, мотивуючи це тим, що у нашій державі низький рівень життя. Більшість респондентів при цьому вважає, що протягом найближчих 10-15 років нічого не зміниться. Водночас 80% респондентів пов’язують своє майбутнє з майбутнім України, глибоко люблять Батьківщину.

Слід зазнати, що наші читачі, на жаль, недостатньо знайомі з літературою про сучасну армію, адже бібліотеки не одержують нової літератури на цю тему.

Не залишаються непоміченими нашими користувачами і

творчі акції бібліотек, кращою з яких стала акція “Українська книга, яку б я передав у спадок”, яка дозволила нам зрозуміти свого читача та його вподобання. В сучасній українській літературі серед сучасних книг особливої популярності набула книга С. Гридіна “Не такий” та книги В. Чемериса та Ю.Мушкетика.

Бібліотеки сьогодні є носіями ціннісних пріоритетів, які допомагають виховати громадянина – патріота незалежної України, людину, яка поважає свою державу, прагне змінити свою країну на краще, береже і цінує рідну землю.

Божик С.А.

заступник директора Ярмолинецької ЦБС

Соціальне партнерство бібліотек у формуванні патріотизму підростаючого покоління

Одним із найголовніших і завжди актуальних державних завдань є виховання молодого покоління. Ще з дохристиянських часів, за свідченнями європейських мандрівників Алепського, Геродота, українці славились високим розвитком освіти і культури. Але в результаті цинічного нищення мовної культури, наших традицій, духовності протягом півстоліття польськими та російськими колонізаторами, а нині власними малоросами та українофобами сформувався комплекс “малоросійської” істоти із заниженою самооцінкою. Роки колонізації (польської, російської) витворили з українців націю із вторинною історичною пам’яттю та нав’язаною ззовні сурогатною культурою.

Дитинство – найважливіший період у житті людини. Саме в цей час вона формується фізично, психічно, інтелектуально, набуваючи всіх необхідних знань, умінь і навичок. Вислів: ”Діти – наше майбутнє” – не просто красива фраза. Доля будь-якої спільноти залежить від того, якою буде “якість” людей, котрі населятимуть її. Інвестиції, зроблені у дитинство, ніколи не стануть збитковими – вони повернуться суспільству сторицею.

Сутність поняття “патріотизм”, здавалося б, зрозуміле кожному. Це любов до батьківщини, відданість своєму народові та гордість за його досягнення. Але міра сприйняття цієї любові та сутність віддачі залишаються занадто різними і донині. Тому усе це потрібно прищеплювати і розвивати у дитини з раннього віку.

Державотворчі процеси, що відбуваються в незалежній Україні протягом останніх років, зумовлюють необхідність вирішення проблем виховання національно-свідомих громадян, справжніх патріотів, відданих Вітчизні, готових до захисту рідного народу та рідної країни. Стрижнем системи виховання стала національна ідея, яка відіграє роль консолідуючого фактора у становленні молодого покоління, формування в нього активної громадянської позиції, відповідальності за себе, народ, країну.

Метою патріотичного виховання є становлення громадянина – патріота України, готового самовіддано будувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу; забезпечувати її національну безпеку; знати свої права та обов’язки, цивілізовано відстоювати їх; сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Реорганізація освіти в Україні спонукала нас, бібліотечних працівників, оперативно вивчати зміни в шкільній програмі і тісно співпрацювати з учителями. Школа намагається дати дітям не тільки знання – вчителі, щоб якось одухотворити процес навчання, внести в нього елемент творчості, пропонують дітям різноманітні конкурси, ігри, олімпіади тощо. Однак, приділити увагу кожному, пізнати його індивідуальність, розгледіти його схильності, уподобання та паростки таланту глибоко та послідовно школа не в змозі. На мій погляд, бібліотека має більший потенціал у вирішенні цієї справи, оскільки вона володіє величезними ресурсами: універсальний бібліотечний фонд, система заходів щодо вивчення читацьких інтересів та масова популяризація літератури, робота гуртків та клубів за інтересами. Одна з найголовніших функцій бібліотек для дітей – інформаційна – багатоаспектна і тісно пов’язана з освітою.

Зусилля бібліотекарів сучасної бібліотеки повинні бути спрямовані на утвердження в державі патріотизму, посилення моральної складової в загальній системі формування національної гідності, готовності відстоювати інтереси держави, поглиблення

знань про державну символіку і т. п.

Але основним важелем виховання патріотизму в дітей та молоді є, все ж таки, усвідомлення гордості за свою батьківщину. А пишатися нам є чим: родючі землі, талановиті люди, народні звичаї та промисли, що стали складовою унікального явища української культури.

Нині наше покоління вперше зіткнулося з реальною війною. Це значним чином впливає на сприйняття дійсності та сприйняття себе як патріота нашими співвітчизниками, оскільки окрім “теоретичної” любові до рідної країни перед громадянами України постало питання реальної готовності пожертвувати власним життям заради Батьківщини. А тому необхідно підвищувати престиж військової служби в очах юних громадян та культивувати ставлення до солдата як до захисника вітчизни. Саме бібліотекарі-професіонали ненав’язливо, але переконливо, переймаючи щоденну виховну естафету від батьків, вихователів та вчителів, сприяють чіткому усвідомленню громадянської позиції користувачів-дітей через методичні напрацювання, що застосовуються у бібліотечних заходах, серед яких різноманітні творчі конкурси, родинні свята, уроки мужності та шанування героїв-земляків. Будь-яка інформація, будь-який фактаж, особливо історичний, найкраще застосовується тоді, коли його пропустити крізь власні емоції. З цією метою бібліотеками для дітей проводяться численні заходи патріотичного спрямування: тематичні години до Дня державного прапора та свята: “Дитино, чи знаєш ти свої права і обов’язки?”, диспути “Відомі українські письменники”, бібліотечні свята “Моє село – частинка України”, документальні фільми про життя і творчість Л.В.Костенко “У чому секрет успішності королеви української поезії”, віртуальні уроки “Наш стяг – пшениця у вінках, наш стяг – у золоті й блакиті”, літературно-музичні композиції “Україна в нашому серці”, краєзнавчі уроки “Хмельницькій області – 80”, читацькі конференції за книгами місцевих майстрів слова, години пам’яті “Болить в душі Афганістан”, зустрічі з дітьми Другої світової війни, уроки патріотизму та мужності “Небесна Сотня – герої

нашого часу”, “Вічна слава в кетягах калини”, книжкові виставки “Україна в огні”, “Партизанськими стежками”, “Хмельниччина – рідний серцю край” тощо.

Українська революція – низка подій, пов’язаних з національно-визвольною боротьбою українського народу у 1917-1921 роках. Ярмолинецька районна бібліотека для дітей приєдналась до заходів, присвячених річниці революції. Бібліотекарями було організовано інформаційну годину “Визначні діячі української революції 1917-1921 рр.”. Читачів ознайомили з революційними подіями 1917-1921 років та з визначними діячами визвольного руху, а також було представлено літературу, що відображає ці події.

В рамках підготовчого етапу до участі в обласному квесті для дітей “Відома і невідома Хмельниччина”, присвяченому 80-й річниці утворення Хмельницької області, бібліотекарі знайомлять читачів-дітей з історичними, архітектурними та культурними пам’ятками своєї місцевості зокрема та області загалом.

До уваги читачів були представлені книги місцевих авторів О.Снігура “Ярмолинці” та А.Козака “Ярмолинці і ми”. Працівники бібліотеки познайомили читачів з історичним надбанням нашого містечка. Для цього було організовано екскурсію Ярмолинцями.

Такі заходи сприяють популяризації краєзнавчої літератури, творів подільських письменників серед читачів та вивченню ними історії краю, його культури, звичаїв, традицій, архітектурних та культурних пам’яток, адміністративного устрою, знайомству з видатними людьми Хмельниччини, виховання патріотичних почуттів до своєї малої батьківщини, формування навичок колективної взаємодії, ініціативності, креативності.

2017 рік – рік 80-річчя утворення Хмельницької області. Саме 80-річчю області було присвячено краєзнавчий екскурс “Хмельниччина – рідний серцю край”, проведений в Ярмолинецькій бібліотеці для дітей. Діти прослухали розповідь про те, як Кам’янець-Подільська область стала Хмельницькою, відвідали Ярмолинецький районний історичний музей, познайомились з виставкою “Хмельниччина – рідний серцю край”.

Були підготовлені екскурсії районною бібліотекою для дітей. Учні стали читачами нашої бібліотеки, були здивовані інтер'єром, затишком, бібліотечним фондом та доброзичливою атмосферою. Вони поповнили свої знання з історії рідного краю, новинками літератури та познайомились з виставкою “Сузір'я ювілярів – 2017”.

До 72-ї річниці Великої Перемоги в Ярмолинецькій РДБ відбулося свято. Бібліотекарі підготували відеоурок “Діти війни”. Учні прослухали змістовну та повчальну розповідь Добрянського П.А., місцевого жителя, очевидця тих страшних днів. Він презентував та передав у подарунок свої книги “Оселя добра і злагоди” та “Моя рідня”. У подяку діти підготували вірші та подарунок для гостя.

І наостанок хочеться процитувати велику українку Ліну Костенко: “А ви думали, що Україна так просто. Україна – супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гарттом. В умовах сучасного світу їй немає ціни”. Наша Україна – безцінна і ми пишаємось нею. Живімо ж та працюймо так, щоб і вона пишалася кожним із нас!

Пилипчук Л. М.
завідувач міською бібліотекою для дітей
Нетішинської міської ЦБС

Патріотичне виховання юного покоління: нові акценти і нові підходи

Ми живемо в такий час, коли робота бібліотеки для дітей – це складова національної безпеки держави, адже все починається з дитинства: і патріотизм, і громадянськість, і глибокі емоційні переживання за свою державу, за народ і готовність захищати свою Батьківщину. Національно-патріотичне виховання завжди було пріоритетним у бібліотечній роботі, але зараз, коли в Україні

пробуджується громадянська і громадська ініціативи, розповсюджується волонтерський рух, проходять міграційні зміни, пов'язані з АТО, коли відбуваються ідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, коли змінюється ставлення до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу, як ніколи потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

Виклики сучасного суспільства ставлять перед системою освіти та культури завдання виховати громадянина – патріота нової формації, ініціативну особистість яка бачить перспективи своєї держави, готова відстоювати її інтереси. Основним документом щодо національно-патріотичного виховання підростаючого покоління є “Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки”, затверджена Указом Президента України від 13.10.2015 р. № 580/2015. Відповідно до положень зазначеної Стратегії основними складовими національно-патріотичного виховання визначено: громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне й духовно-моральне виховання.

Патріотичне виховання юного покоління має давні традиції у бібліотеках для дітей та сьогодні розставляє нові акценти і вимагає нових підходів. В першу чергу, це вибір форм та методів бібліотечної роботи, вікові особливості юних користувачів. В молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена родини, колективу, виховуючи любов до рідного дому, своєї країни, її природи, культури, традицій. У підлітковому віці виховується духовно осмислений патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, його прав та свобод, виховується громадянська позиція. У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старшокласники не лише ідентифікують себе з українським народом, але прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні.

З урахуванням сучасних вимог працівники нашої бібліотеки вносять зміни та доповнення в систему роботи з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, зокрема, оформлено куточок державної символіки України. Приділяється значна увага розкриттю фонду через організацію дієвих, інтерактивних розгорнутих книжкових виставок: “Україно, ненько наша!”, “Україна – Соборна Держава”, виставок-звернень: “Героям Небесної Сотні присвячується...”, виставок-вікторин, експрес-виставок: “Ніколи Україні не забути цих юних душ нескорений політ”, “Вітчизну прославили мужністю”, виставок-хронік “Це нашої історії рядки: Українська Революція 1917-1921 років”.

На веб-сайті та на сторінці нашої бібліотеки в соціальній мережі Facebook оперативно висвітлюється інформація про перебіг проведених заходів, виставок літератури та нових надходжень з визначеного питання.

Заохоченню інтересу дітей молодшого шкільного віку до рідної історії, її культури, мови, традицій українського народу сприяють виставки нових книг про Україну, історичні уроки, народознавчі подорожі, свята вишиванок, майстер-класи з виготовлення народних оберегів, писанок, різноманітні мовні та літературні заходи: година мовознавства “Мови рідної краса”, мовознавча гра “До мови доторкнімось серцем”.

Особливу увагу приділяють відзначенню державних свят: Дня Незалежності, Дня Конституції, Дня Державного Прапора, Дня Соборності України. Кожного року до Дня Державного прапора працівники бібліотеки з читачами старшого шкільного віку долучаються до загальноміського флешмобу – пронесення 30-метрового стягу навколо міста. Досить популярними стали заходи на відкритих вуличних майданчиках. Напередодні Дня Незалежності юним мешканцям нашого міста було представлено пересувну книжково-ілюстративну виставку “Стань же окрасою цілого світу – наша свята Україно”. До Дня Державного Прапора читачі молодшого шкільного віку взяли участь у конкурсі малюнка “Кольори, що дають надію”.

Сьогодні десятки тисяч наших синів, братів, чоловіків знаходяться на передовій, захищаючи нашу державу. Серед них

наші земляки. Обов'язок наших поколінь донести до нащадків історичну правду про неоголошену війну та її героїв, їх подвиги, радощі перемог та біль втрати бойових друзів, зробити все для того, щоби пам'ять про них жила. У складний для нашої країни час діти нашого міста виявляють свої найкращі патріотичні почуття, морально підтримуючи українську армію. Читачі бібліотеки для дітей упродовж останнього часу долучаються до роботи волонтерського руху, підтримки наших військових, беруть участь в акціях “Повертайтеся живими”, “Оберіг для воїна”, “Лист солдату”; конкурсах дитячих малюнків “Намалюй малюнок моєму Герою”, “Україна єдина”, адже справжній патріот починається з безкорисної допомоги іншим, з любові і поваги до найменших, навіть з любові до рідної бібліотеки.

За спостереженнями бібліотекарів наші діти і підлітки дуже змінилися останнім часом. Вони сприймають події сьогодення як дорослі, багато чого розуміють, і тому реалії сьогодення визначили новий напрямок волонтерської роботи – психологічна та моральна підтримка воїнів та своїх однолітків, які опинилися в складних життєвих ситуаціях. Читачі нашої бібліотеки взяли участь в благодійній акції “Подаруй книгу дитині Донбасу”, а бібліотекарі – “Книга – воїнам АТО”.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у молодій особистості готовності до захисту Вітчизни. Вшановуючи сучасних захисників України та на вшанування пам'яті про загиблих героїв за свободу й незалежність України, в бібліотеках проходять різноманітні заходи та оформляються тематичні виставки, полицки. До Дня захисника України відбувся урок мужності “Чи достатньо одного патріотизму для захисту України”. Працівники Нетішинської бібліотеки для дітей постійно знаходяться у творчому пошуку, бо несуть відповідальність за духовний, інтелектуальний і моральний розвиток майбутнього нації. Патріотизм сьогодні є нагальною потребою держави, оскільки високий рівень патріотизму населення здатен забезпечити соціально-політичну стабільність та гідне місце України в цивілізованому світі.

Рибачук Л. В.
завідуюча Славутською міською
бібліотекою для дітей

Краєзнавча діяльність дитячої бібліотеки: нове бачення

“Хто не знає свого минулого, той не вартий
свого майбутнього. Хто не шанує видатних
людей свого народу, той сам не годен пошани”.

М. Рильський

Краєзнавча робота завжди була одним із пріоритетних напрямів діяльності публічних бібліотек. Її зміст обумовлений стійким інтересом до історії краю, розвитком громад, збереженням культурної спадщини. На сьогодні Славутська міська дитяча бібліотека приділяє велику увагу популяризації матеріалів про рідний край, збирає краєзнавчі перлини.

З метою покращення краєзнавчої діяльності бібліотеки весь масив краєзнавчих документів зосереджений в одному місці. У фонді знаходяться краєзнавчі дослідження науковців, художні твори місцевих авторів, туристичні путівники. Це книги, які висвітлюють сторінки історії Хмельниччини та міста Славута, питання суспільно-політичного життя, економіки, освіти, культури та мистецтва. Значна частина фонду – книги, отримані в дарунок від місцевих авторів.

На сайті міської бібліотеки для дітей створений розділ “Вивчаємо свій край”, присвячений історії та культурі міста Славута, який акумулює в собі наступні підрозділи: “Інтернет-ресурси про м. Славута”, “Історія м. Славута”, “Літературна карта Славуті”, “Відео про Славуту”.

В рамках обласного відеопроєкту “Пізнай свій край з бібліотекою” (2015-2016 рр.) юними читачами були створені конкурсні роботи про наше місто “Доба князів Сангушків в історії м. Славута”, присвячена діяльності князів Сангушків в м. Славута, “Славутський парк”, присвячена пам’ятці садово-паркового мистецтва місцевого значення – парку ім. Ф. Михайлова. Відеороботи юних читачів виставлені на сайті бібліотеки і в YouTube.

Бібліотека тісно співпрацює з краєзнавчим музеєм, громадськими організаціями, місцевими письменниками, активістами, школами, школою мистецтв, палацом культури, відділом інформаційно-аналітичного забезпечення, проводить цікаві заходи. Це творчі акції, зустрічі за круглим столом, тематичні уроки, огляди літератури, різножанрові виставки літератури, конкурсні програми, вікторини, інформаційні хвилинки тощо.

Дитяча бібліотека постійно бере участь в загальноміських культурно-мистецьких заходах. До найважливішого свята в житті нашого міста – Дня міста (21 вересня) проведений цикл заходів: розважальна програма для дітей “У барвах сонячного дитинства”, презентація дитячої книги “Казки від бабусі Зої”, автором якої є наша відома славутчанка Зоя Стрихарчук, краєзнавчі читання “Таланти твої, Славутчино”, під час яких відбулась творча зустріч юних поетів-початківців з відомими славутчанами: поетесами Зоєю Стрихарчук та Марією Караван. В рамках святкової програми, яка відбувалась на площі міста, читачі дитячої бібліотеки Панасюк Вікторія та Савчук Юлія виступали зі своїми поезіями на поетичній годині.

До визначних подій і дат в історії та сучасному житті міста – День визволення міста Славути (18 січня), День Перемоги, День Гідності і Свободи, День вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні юні читачі бібліотеки беруть участь у різноманітних заходах і проектах: [година пам'яті “В серцях і пам'яті народній”](#) за участю директора Славутського історичного музею Андрощука Сергія, [усний журнал “Твої герої, Україно!”](#), години пам'яті “Пізнай свою історію – вона єднає”, “Герої не вмирають. Небесній Сотні присвячується”. Зворушливо поділилися спогадами про побратимів-майданівців та ті буремні дні громадський активіст Андрій Щурик та Роман Бачинський – голова ГО “Рідна Славутчина”. Вони розповідали присутнім про події на Майдані, про відданість та героїзм людей, які відстоювали принципи демократії та свободи, про активну участь славутчан в революційних подіях листопада 2013 – лютого 2014 року в Україні.

У 2017 р. наше місто Славута відзначає визначну дату – 400 років від першої писемної згадки. В цьому році всі культурно-мистецькі заходи, які відбуваються в місті, присвячені цій даті: книжково-ілюстративні виставки “Краю мій, раю мій, земле моя”, “Славута – моя краса і гордість”, “Небесна сотня. Ті, хто боролися за свободу”, “Ви відстояли Батьківщину – ми збережемо її!”, “Твої Батьківщино, сини: обов’язок, подвиг, трагедія”, які знайомили з історією, культурою нашого славного міста Славута.

В бібліотеці відкрилась нова постійно діюча виставка “Скарбниця талантів Славутчини”, присвячена 400-й річниці від першої писемної згадки про м. Славуту, на якій талановиті діти нашого міста представляють свої творчі роботи.

Свою виставку малюнків “Казкова історія” юні читачі-учні 1-х класів НВК “Успіх” присвятили українській народній казці “Лисичка і Журавель”. “Світ героїв Сашка Дерманського” – виставка дитячих малюнків за мотивами відомих творів Сашка Дерманського від найкращих читачів бібліотеки.

Досить цікавими були і персональні виставки “Мій улюблений герой” братів Мельник Андря та Артура, “Магія вишивки” (картини в техніці вишивки бісером) від юної славутчанки Полончук Анастасії.

Відбулись і інші, не менш цікаві заходи – розважально-ігрова програма “Місце зустрічі – країна дитинства”, година творчості “Умілі руки”, літературні посиденьки “Рідна мова в іграх, віршах і загадках”.

З нагоди відзначення 400-річчя від першої писемної згадки про м. Славута дитяча бібліотека взяла участь у таких загальноміських заходах: загальноміському театралізованому великодньому святі “Писанка – веселковий цвіт”, виставці-ярмарку народних умільців з нагоди відзначення Дня Незалежності України.

До річниці від дня народження Тараса Шевченка в березні на головній площі міста Славута проходить загальноміська акція “З Кобзарем у серці”, де кожен бажаючий славутчанин може прочитати вірші великого Кобзаря. До участі в акції активно долучаються і найкращі читачі міської дитячої бібліотеки. А в

бібліотеці за творами відомих поезій Т.Шевченка влаштовано виставку малюнків “Шевченове слово”.

Заходи, які проходять в нашій бібліотеці, відображені не тільки на фото, а й зняті на відео, їх можна переглянути на сторінці в Facebook та за посиланням на сайті бібліотеки.

Отже, вивчення історії рідного краю, популяризація культурних цінностей народу в наш час стало одним з пріоритетних завдань дитячої бібліотеки як культурно-освітнього центру. Тому необхідно знайомити дітей зі споконвічними традиціями українського народу, які дають безцінний приклад для морального виховання.

Любенчук Т.В.

заступник директора Хмельницької
міської ЦБС по роботі з дітьми

Діяльність сучасної бібліотеки в контексті військово-патріотичного виховання дітей і молоді

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати незалежності, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, в основу свідомості якого будуть закладені національні та європейські цінності, а саме толерантність, демократія, повага до прав людини, верховенство права та рівність.

Виховання почуття патріотизму у молодого покоління, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції наразі визнані проблемами загальнодержавного масштабу. Тому в основу сучасного українського патріотизму покладено такі пріоритети:

- захист територіальної цілісності України та її суверенітету;
- консолідація та формування політики українського, національного;

- формування громадянського суспільства (пріоритет прав і свобод, закону);
- сприяння розбудові суверенної правової демократичної держави;
- військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у молоді готовності до захисту Вітчизни, бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби.

Визначальною рисою українського патріотизму має бути його дієвість, спроможна перетворювати почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави. Справжній патріот повинен мати активну життєву позицію, сприяти якісним змінам ситуації в країні на краще своїми справами та способом життя. Для формування такої свідомої особистості має бути успішно реалізована цілісна система патріотичного виховання.

Останнім часом відбулося багато історично значущих подій, які залишили свій відбиток і вплинули на загальний розвиток сучасної України. Зокрема, не залишає байдужими тема героїзму, мужності, самовідданості учасників Майдану та АТО. Саме тому досить актуальним на сьогоднішній день є військово-патріотичне виховання, яке сприяє формуванню позитивного відношення в суспільстві до української армії та військової служби, утвердження в свідомості молоді бажання відстоювати ідеали свободи та державності України та її громадян.

В бібліотеках для дітей Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи відбуваються заходи щодо вшанування героїв Майдану, учасників АТО. Зокрема, презентуються тематичні книжкові виставки: “Сила незламного духу” (бібліотека-філія № 12), “Навіки пам’ять збережемо”, “Живим уклін – загиблим слава” (бібліотека-філія № 14), “А Сотня вже зустріла небеса” (бібліотека-філія № 4).

На свято першого уроку в бібліотеці-філії № 12 “Україно моя, я для тебе на світі живу” були запрошені волонтери Армії SOS, які

розповіли учням про події на Сході України і про те, як кожен з нас може допомогти українській армії. Під час проведення патріотичної години “Хай в серці кожної дитини живе любов до України” читачі зустрілись з волонтерами, Героєм України Олександром Абаєвим. А також змогли взяти до рук снайперську гвинтівку, маскувальну сітку, дрон. Учні ж передали бійцям на Схід вишиті власноруч ікони, малюнки. Вшануванню пам’яті героїв Небесної Сотні було приурочене літературне свято “У нашій пам’яті вони назавжди залишились”, на якому діти читали патріотичні вірші. На зустріч до учнів 8-х класів “Герої нашого часу” був запрошений безпосередній учасник подій на Майдані в Києві подільський поет-пісняр Сергій Білецький. Цікаву зустріч “Святий обов’язок – землю свою захистити” з капітаном Віталієм Ганджою та солдатом Антоном Тальковським – учасниками АТО, волонтером Любов’ю Нащубською та викладачем Хмельницького професійного коледжу Іриною Браславець, яка разом зі студентами провела з дітьми майстер-клас з виготовлення оберегів для воїнів, було організовано у бібліотеці-філії № 4.

Велике поле діяльності бібліотек в національно-патріотичному вихованні дає проведення заходів, присвячених Дню Гідності та Свободи й Дню пам’яті Небесної Сотні: “Майдан. Україна. Шлях до свободи”, “В єднанні сила й міць держави”, “Повертайся живим”, “Україна – територія гідності та свободи”; переглядів документальних фільмів про Героїв Небесної Сотні “Пам’яті Ангелів”.

Протягом 2016-2017 років усі бібліотеки Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи долучилися до участі в акціях “Подаруй бібліотеці українську книгу” та “Бібліотечка для захисника”, мета яких на основі добровільних пожертв від усіх небайдужих зібрати актуальну літературу та передати її у зону АТО.

Вагомим у напрямку національно-патріотичного виховання став досвід бібліотеки-філії № 11 – створення буктрейлерів для кліп-огляду “Прозове небо”. Для цього було обрано три твори українських письменників Світлани Талан “Оголений нерв”, Володимира Лиса “Країна гіркої ніжності” та Марії Матіос “Армагеддон уже відбувся”.

Інноваційний підхід до навчання здійснюється методом впровадження ігрофікаційної діяльності. А саме проведення сеансів навчальної карткової гри “Країна Гідності” у бібліотеці-філії № 11. Під час цієї гри молодь навчається реалізовувати основні права соціальної політики у європейському форматі. “Країна Гідності” – карткова гра, у якій гравців як членів парламенту вигаданої однойменної країни просять прийняти рішення про соціальну політику щодо прав у рамках плану розвитку на найближчих п’ять років. “Країна Гідності” є важливим інструментом освітніх програм молодіжного сектора Ради Європи. Навчальна гра покликана розвивати молодіжну роботу та політику як відповіді на існуючі обмеження для молоді, а також сприяти доступу до соціальних прав для всіх молодих людей.

Такі заходи допомагають формувати патріотичні почуття, зміцнюють у свідомості юних читачів гордість за свою Вітчизну, її історію, традиції. Дають розуміння того, що патріоти – це люди, які поважають свою державу, прагнуть змінити її на краще.

Інформацію про роботу бібліотек Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи можна знайти на сайті Хмельницької міської ЦБС, блогах бібліотек-філій, youtube-каналі, соціальних мережах та сторінках місцевої преси.

Зберегти незалежність, збудувати міцну державу – наш святий обов’язок перед попередниками, які були корінням, джерелом української державності, які залишили нам у спадок любов до Батьківщини, вивірені часом і випробуваннями кращі риси народної душі та національного характеру.

Шклярук А.Ф.

завідуюча Шепетівською міською
бібліотекою для дітей

Краєзнавство як дійовий засіб патріотичного виховання дітей і молоді

Одним із пріоритетних напрямів патріотичного виховання дітей і молоді є краєзнавство. В останнє десятиріччя відбулося переосмислення основних напрямів краєзнавчої роботи з метою

відродження національної духовної культури, відновлення історичної пам'яті народу. Одне з чільних місць належить вихованню любові і дбайливого ставлення до рідної землі – своєї “малої батьківщини”, її історії, поваги до народних традицій і звичаїв, фольклору, любові до рідної природи. Щоб посправжньому любити рідний край, його слід добре знати, необхідно вивчати його історію, мову, культуру.

Основою краєзнавчої роботи в Шепетівській міській бібліотеці для дітей є формування фонду краєзнавчої літератури, який включає в себе книги, статті про місто, область в цілому, інші краєзнавчі документи, які висвітлюють економічний стан краю, історичні і культурні особливості району, міста, екологічні проблеми, а також твори місцевих письменників, публікації про знатних людей краю тощо. Велике значення для краєзнавчої роботи в бібліотеці має **довідково-бібліографічний апарат** з питань краєзнавства, **фонд довідкових і бібліографічних посібників** краєзнавчого змісту, **фонд виконаних довідок** краєзнавчої тематики, **тематичні картотеки**.

Виставкова робота – один з основних напрямків краєзнавчої діяльності. Влаштуваючи виставки та полиці, ми намагаємось надати користувачам вичерпну інформацію про рідний край, його історію, визначні місця, пам'ятки культури, природні ресурси. Варто звернути увагу, що сучасні виставки повинні дозволяти читачам не тільки бути пасивним спостерігачами, але й активними учасниками: виставка-кросворд “Любіть своє місто”, виставка-вікторина “Чи знаєте ви рідний край?”, виставка-репортаж “Подорож туристичними стежками краю”, виставка-гербарій “Зелена історія міста”, виставка-пошук, виставка-альманах, виставка-подорож, виставка-фантазія, виставка-антураж, виставка-тріада, виставка-антологія, виставка-знайомство.

Проводимо заходи, спрямовані на виховання у підлітків патріотичних почуттів, любові до України, до рідного краю на основі популяризації відповідної літератури. Бібліотека надає користувачам можливість спілкування й участі в краєзнавчих заходах, спрямовує всю свою роботу на відзначення

державних свят, пам'ятних дат, народних та духовних свят. З цією метою проводяться творчі зустрічі з дослідниками історії краю та місцевими літераторами, презентуються нові краєзнавчі видання за участю авторів, проходять дні краєзнавства, конференції, круглі столи, краєзнавчі студії, панорами, організуються персональні виставки краєзнавчого, художнього, мистецького доробку мешканців населеного пункту. Серед них: година краєзнавства “Наш край пишається талантами своїми – багато тут поетів і співців”, День юного краєзнавця “Тут все священне, все твоє – бо зветься просто рідним краєм”, вікторина “Мальовнича Шепетівська Україна”, уроки Шепетівщинознавства “Чарівними шляхами малої батьківщини”, бібліографічний огляд літератури “Відомі люди нашого краю”, виставки-знайомства з письменниками рідного краю “Поетичні дарунки заради дитячої посмішки”. Часто проводяться вечори-зустрічі з воїнами-афганцями, учасниками майдану, воїнами АТО.

Для вивчення інформаційних запитів читачів з питань краєзнавства проводимо соціологічні розвідки та опитування. Для учнів середнього шкільного віку було проведено інтерв'ювання “Люби та вивчай свій рідний край”, метою якого було з'ясувати, чи цікавляться діти історією рідного міста і чи допомагає міська дитяча бібліотека здобувати дітям ці знання. Аналіз інтерв'ювання показав, що діти не лише цікавляться історією м. Шепетівки, а й вивчають її за допомогою книг та періодичних видань, які знаходяться в фонді нашої бібліотеки. З учнями старшого шкільного віку було проведено анкетування на тему “Рідний край вивчаю я – це історія моя”, яке мало за мету вивчити попит дітей на краєзнавчу літературу, їх орієнтацію в краєзнавчому фонді, теми з краєзнавства, які найбільше цікавлять читачів та їх ставлення до краєзнавчих масових заходів. Аналіз анкет показав, що краєзнавча робота ведеться в бібліотеці на високому рівні, діти гарно орієнтуються в фонді, цікавляться краєзнавчими періодичними виданнями, часто відвідують масові заходи і вони їм подобаються.

Ефективності, системності краєзнавчої роботи сприяють цільові краєзнавчі програми, міні-програми та проекти. З початку

року ми об'єднали всіх небайдужих і в тісній співпраці з краєзнавчо-туристичним сектором міста розпочали проект “Мій дім – Шепетівка”, мета якого – вивчати історію нашого міста, розвивати дитину, підлітка, формувати цікаву і творчу особистість у поєднанні з любов'ю до книги та читання, створення та підтвердження позитивного іміджу бібліотеки, яка намагається втілювати непересічні ідеї в життя та бути осередком громадського життя міста, пошук нових форм співробітництва бібліотеки з туристичними та іншими зацікавленими організаціями на партнерських засадах, залучення спонсорських коштів для розвитку матеріально-технічної бази бібліотеки.

На сьогоднішній день, завдяки новітнім технологіям, займаємось видавничою діяльністю. В наявності у нас ціла низка своєї друкованої продукції: рекомендаційні бібліографічні списки, покажчики, буклети, закладки краєзнавчої тематики (з використанням ресурсів-Інтернет), в т.ч. на електронних носіях ціла серія впорядкованих та виданих нами посібників: “Історичні постаті краю”, “Митці краю”, “Письменники-земляки”, “За честь, за славу, за народ...” (Герої Небесної Сотні та загиблі воїни-земляки сучасної війни). Проводимо віртуальні подорожі рідним краєм із використанням ресурсів Інтернет та застосуванням комп'ютерної і мультимедійної техніки. Акцентуванню уваги користувачів на інформації про край в Інтернеті допомагає активна робота в соціальних мережах. Бібліотека створила блог та власні аккаунти на “Facebook”, “Skype”, “Blogger.com” та канал в YouTube, які стають платформами для спілкування та професійного діалогу.

Створено папки про історію нашого міста і району, портфолію “Відомі люди краю”, укладено покажчик про славетних людей Шепетівщини, створили віртуальну мандрівку “Від шепотів соснових – Шепетівка...”, електронну книгу в форматі 3D з ефектом перегортання сторінок, відповідне портфолію та набір закладок “Вулиці нашого міста”, де зібрано багато матеріалів про кожну вулицю Шепетівки, про її визначні місця – пам'ятники, церкви, могили і та ін. Створено клуб “Тут Батьківщини моєї початок”, який об'єднує близько 20 осіб, проведено 5 занять з краєзнавства, метою яких є не лише популяризація краєзнавчої літератури, а й виховання підростаючого покоління на

прикладях історичного минулого рідного краю, культурних традицій, звичаїв та обрядів.

Спільно з партнерами – краєзнавчим музеєм, школами розробили запитання, які стосуються історичного і культурного розвитку Хмельницької області і організували квест “Відома і невідома Хмельниччина”. Мета квесту – формувати пізнавальний інтерес до краєзнавчих знань, навичок, вміння працювати в команді, залучення до пошукової діяльності. Взагалі, історико-культурні експедиції рідним містом передбачають комплексний характер визначення теми, у рамках якого можливе проведення не тільки краєзнавчого квесту, а й краєзнавчого уїкенду, -круїзу, -сходинок, -веб-експресу, краєзнавчо-літературного походу, медіа-краєзнавчого етюду.

Забезпечуємо широку рекламу через ЗМІ про проведену роботу, яка розміщується на шпальтах місцевих газет, бібліотечному блозі, в соціальних мережах дитячої установи.

Наша бібліотека сьогодні займає достойне місце у громадському житті міста, формуванні культурологічного середовища та духовному збагаченні особистості. Зрозуміло, що в краєзнавчій діяльності є чимало проблем, пов’язаних передусім з нестачею краєзнавчої літератури, але в бібліотеці працюють творчі, віддані справі люди, які роблять все для того, щоб виховати любов і дбайливе ставлення до рідного краю.

Список використаних джерел та літератури

1. **Баженов Л.В.** Історичне краєзнавство правобережної України XIX-початку XX століття / Л.В. Баженов. – Хмельницький : Доля, 1995. – 225 с.
2. **Дорошенко Д.** Про минулі часи на Поділлі: коротка історія краю / Д.Дорошенко. – Хотин : Буковина, 1992. – 39 с.
3. Історія міст і сіл Української РСР : Хмельницька область. – Київ : Головна редакція української радянської енциклопедії, 1971. – 706 с.
4. Гула А.Г. Шепетівка : історико-краєзнавчий нарис / А.Г.Гула ; худож. Л.Прийма. – Львів : Каменяр, 1973. – 84 с.

5. Бібліотеки для дітей Хмельниччини у 2016 році : аналітико-статистичний збірник / управління культури, національностей, релігій та туризму Хмельницької облдержадміністрації ; обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка. – Хмельницький, 2017. – 27 с.
6. Полодюк М.І. Невідомі сторінки історії Шепетівщини : історико-краєзнавчий нарис / М. І. Полодюк. – Шепетівка : Гусєв Л.Л., 2016. – 312с. : іл.
1. Ковальчук В.М. Неофіційна історія міста Шепетівки та його околиць / В.М.Ковальчук. – Харків : Видавець Озеров, 2017. – 220 с. : іл.
2. Вулиці нашого міста : набір закладок для учнів 5-9 кл. / Шепетівська міська бібліотека для дітей. – Шепетівка, 2015. – 5 закладок.
3. Герої майдану з Шепетівки: Дзявувльський Микола Степанович : краєзнавча довідка / Шепетівська міська бібліотека для дітей. – Шепетівка. 2014. – 5 с.

З М І С Т

Привітання.....	1
Гордієнко А.І. Національно-патріотичне виховання – невід’ємна складова діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей.....	2
Черноус В.Ю. З дитинства, з родини, з рідного краю: виховуємо патріотів у бібліотеці.....	7
Новіцька Н.С. Виховання у підростаючого покоління патріотизму засобами бібліотечного впливу.....	10
Лепілка О.Г. Виховуємо патріотів: використання інноваційних форм роботи в національно-патріотичному вихованні читачів-дітей.....	18
Тацакович І.Я. Складові іміджу дитячої бібліотеки.....	25
Сташко Л.С. Львівська обласна бібліотека для дітей представляє Міжнародний проект “Ми – українці! Я і ти!”.....	32
Чабан К.А. Виховуємо патріотів: з досвіду Хмельницької універсальної наукової бібліотеки.....	35
Таньчук Т.М. Бібліотека для юнацтва та нові реалії національно-патріотичного виховання молоді.....	41
Захаренко А.М. Літературне краєзнавство як засіб патріотичного виховання читачів у бібліотеці.....	46
Лифар О.П. Інноваційні підходи у вихованні юних патріотів Хмельниччини: діапазон ідей та рішень.....	51
Мельник В.О. Формування інформаційних ресурсів: чинник світогляду читачів.....	55
Косюк О.А. Шевченкіана бібліотеки як одна з форм патріотичного виховання.....	59
Копаничук Т.В. Краєзнавчі ресурси – важлива складова патріотичного виховання.....	62
Бернацька В.В. Національно-патріотичне виховання юних читачів: роль та місце бібліотеки.....	67
Лучинська О.І. Підліток і патріотизм: реалії сьогодення.....	71
Рогульська В.В. Бібліотечні правила гри, або До патріотизму через партнерство.....	75
Зайко Н.Г. Соціальне партнерство: нові моделі та перспективи.....	80

Лісогор Г.С. Наукова бібліотека як центр національно-патріотичного виховання.....	85
Грудецька Т.В. Проведення обласного конкурсу серед бібліотек “Україна починається з тебе” – запорука обізнаності громадян з національно-патріотичного виховання.....	90
Фарващук В.П. Сучасні заходи шкільної бібліотеки щодо національно-патріотичного виховання.....	93
Скороход Л.А. “Тобі, Україно, пісні лебедині, тобі наше серце, і кров, і життя”.....	100
Жук М.І. Патріотичне виховання дітей у Віньковецькій районній бібліотеці для дітей: традиції та новації.....	103
Бублясь Р.І. Взаємодія бібліотеки з владою та громадськими організаціями в патріотичному вихованні підростаючого покоління.....	107
Сайпель Т.А. Соціальне партнерство бібліотеки як гарантія успішної діяльності.....	111
Соловей О.А. В дитинстві відкриваєм материк, який зветься потім Бітьківщина.....	116
Гаращук Л.В. Формування національно-патріотичної свідомості дітей в бібліотеках: традиції, сучасність, майбутнє.....	120
Безсмертна О.А. Краєзнавство – пріоритетний напрямок діяльності бібліотек Красилівського району з патріотичного виховання дітей і молоді.....	123
Бялковська В.О. Героїко-патріотичне виховання читачів Новоушицької районної бібліотеки для дітей.....	127
Солодка Н.П. У дитинстві відкриваєм материк, який називаєм потім – Україна.....	131
Пенчук Т.М. Виховання і становлення громадянина – патріота України.....	136
Зваричук Л.В. Виховуємо юних патріотів.....	140
Невінська Т.Ю. Виховання патріотизму та національної гордості юного покоління.....	142
Галак О.А. Патріотичне виховання в контексті часу.....	145
Божик С.А. Соціальне партнерство бібліотек у формуванні патріотизму підростаючого покоління.....	151
Пилипчук Л.М. Патріотичне виховання юного покоління: нові акценти і нові підходи.....	155

Рибачук Л.В. Краєзнавча діяльність дитячої бібліотеки: нове бачення.....	159
Любенчук Т.В. Діяльність сучасної бібліотеки в контексті військово-патріотичного виховання дітей і молоді.....	162
Шклярук А.Ф. Краєзнавство як дійовий засіб патріотичного виховання дітей і молоді.....	165